

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI
(EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ)**

İŞ VE DÜŞÜNCE DERGİSİNDE EĞİTİM SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Eda Elif YILMAZ

**Ankara
Nisan, 2011**

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Eda Elif YILMAZ'ın '**İş ve Düşünce Dergisinde Eğitim Sorunları**' başlıklı tezi 08/06/2011 tarihinde jürimiz tarafından Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı' nda ..... Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı	İmza
Başkan:Prof. Dr. Ülker AKKUTAY	.....
Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. M. Çağatay Özdemir	.....
Üye : Prof. Dr. Tayyip DUMAN	.....

ÖNSÖZ

“ İş ve Düşünce Dergisinde Eğitim Sorunları” başlıklı çalışmamda, İş ve Düşünce Dergisinde yer alan yazılardaki eğitim sorunları araştırılmıştır. Çalışma neticesinde derginin ortaöğretim ve yükseköğretim kademesi, öğretmen yetiştirme ve eğitim politikası üzerindeki sorunlara ağırlık verdiği görülmüştür.

Bu tezin hazırlanmasında gayretlerini üzerimden esirgemeyen, başta sayın hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. M. Çağatay Özdemir’e, yüksek lisans ders dönemi boyunca fikirleri ile bana yol gösteren sayın hocam Prof. Dr. Ülker Akkutay, Prof. Dr. Tayyip Duman ve derslerini zevkle dinlediğim diğer hocalarıma teşekkür ederim.

Eda Elif YILMAZ

ÖZET

İŞ VE DÜŞÜNCE DERGİSİNDE EĞİTİM SORUNLARI

YILMAZ, Eda Elif

Yüksek Lisans, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

Nisan 2011, sayfa sayısı: 133

Dergiler, yeni üretilen bilgilerin adeta birer sergi alanları olduğu için, içinde buldukları dönemlerin de şahitleri konumundadır. Tüm alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da topluma ayna tutan dergiler, yayımlandıkları dönemin gelişmelerini ortaya çıkarmakla birlikte günümüz konularına da ışık tutmaktadır. 1934- 1972 yılları arasında yayın faaliyetlerinde bulunan İş ve Düşünce Dergisi de sayılarında dönem dönem toplumsal bir olgu olan eğitime yer vermiştir. Bu araştırmanın amacı, 1934 ve 1972 yılları arasında yayınlanan İş ve Düşünce Dergisi' nde ele alınan eğitim sorunlarını ortaya koyarak günümüz eğitim sorunlarına ışık tutmaktır.

Dergilerin tamamına Milli Kütüphane' den ulaşılmıştır. Dergilerin tüm sayılarına ulaşıldığı için ayrıca bir örneklem alınmamıştır.

Araştırma içerik analizi yönteminin kategorik değerlendirme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle dergideki eğitimle ilgili olan yazılar belirlenmiş, bu yazılardaki eğitim sorunları ortaya konmuştur. Belirlenmiş olan eğitim sorunları kategorik bir değerlendirmeye tabii tutulmuştur.

Sonuç olarak, dergide eğitim- kültür politikası, öğretmenlik mesleği, örgün eğitim kademelerinden ortaöğretim ve yükseköğretim kademeleri, eğitim programları, eğitim yönetimi, halk eğitimi ve özel eğitim alanlarında eğitim sorunlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim sorunu, eğitim politikası, dergi, örgün eğitim kademeleri, içerik analizi yöntemi.

ABSTRACT

PROBLEMS ON EDUCATION IN İŞ VE DÜŞÜNCE JOURNAL

YILMAZ, Eda Elif

Post Degree, Science of Social and Historical Foundations of Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR

April 2011. Page number: 133

As Journals are a kind of exhibition spaces for newly produced information, they are in state to be the witnesses of the period when they are published. Like on all fields, journals that provide mirror to the society on the field of education reveal the developments which are experiences in the period when they are published as well as shedding light on the present matters. İş ve Düşünce Journal that was active between the years of 1934 and 1972 also gave a place for the matter of education which becomes social phenomena, from time to time in its publications. The aim of this study is to shed a light on the present problems on education by revealing the problems on education that were discussed in İş ve Düşünce Journal between the years of 1934 and 1972.

All of the journals are obtained from National Library. As all of the publications of the journal could be obtained, no separate sample was gotten.

The study was performed by using categorical evaluation technique of content analysis method. For this purpose, at first essays related to the education on the journal were determined and problems on education stated in these essays were put forward. Determined problems on education were subjected to the categorical evaluation.

Consequently, education- culture policy, profession of teaching, secondary education and higher education degrees within formal education stages, educational programs, education management, public education and educational problems on special educational fields are stated in this journal.

Key Words: Problem on education, education policy, journal, formal education stages, content analysis method.

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Varsayımlar	8
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar	9

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye’de Dergicilik	10
2.2. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu	12
2.2.1. Hayatı	13
2.2.2. Fikir Hayatı	13
2.2.3. Eserleri	16
2.2.4. Eğitimci Kişiliği	17
2.3. İş ve Düşünce Dergisi’nin İncelenmesi	18
2.3.1. Derginin Biçimsel Özellikler	18
2.3.2. Derginin Ortaya Çıkışı	19
2.3.3 Derginin İçerik Özellikleri	20

2.4. 1930 ve 1970 Yılları Arasında Türkiye’deki Siyasal, Ekonomik, Dış Politika Alanındaki ve Kültürel Gelişmeler	
2.4.1. Siyasal Gelişmeler	20
2.4.2. Ekonomik Gelişmeler	26
2.4.3. Dış Politika Alanındaki Gelişmeler	30
2.4.4. Kültürel Gelişmeler	33
2.5. 1930 ve 1970 Yılları Arasında Türkiye’deki Eğitimsel Gelişmeler	
2.5.1. Eğitim- Kültür Politikası	34
2.5.2 Okul Öncesi	37
2.5.3 İlköğretim	38
2.5.4 Genel Ortaöğretim	41
2.5.5 Mesleki ve Teknik Eğitim	45
2.5.6 Yüksek öğretim	47
2.5.7 Halk Eğitimi	49
2.5.8 Özel Eğitim	51
2.5.9 Rehberlik	52
2.5.10 Öğretmen Yetiştirme	53

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	55
3.2. Evren ve Örneklem	55
3.3. Verilerin Toplanması	55
3.4. Verilerin Analizi	55

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1 Eğitim- Kültür Politikasına İlişkin Sorunlar	57
4.2 Türk Eğitim Sistemine İlişkin Sorunlar	73
4.2.1 Ortaöğretim	73
4.2.2 Yükseköğretim	74

4.3 Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Sorunlar	83
4.4 Eğitim Bilimleri Alanlarına İlişkin Sorunlar	93
4.4.1 Eğitim Programları ve Öğretim	93
4.4.2 Eğitim Yönetimi	95
4.4.3 Halk Eğitimi	96
4.4.4 Özel Eğitim	97
BÖLÜM V	
SONUÇ VE ÖNERİLER	
5.1 Sonuçlar	99
5.2 Öneriler	104
KAYNAKLAR	105

EKLER

Ek 1. Dergide Makalesi Yayınlanan Yazarlar ve Makale Sayıları

Ek 2. Derginin İlk Sayısının Türkçe Kapağı

Ek 3. Derginin İlk Sayısının Fransızca Kapağı

TABLolar

Tablo 1. İlköğretimde 1949-50 Yılı Okul, Öğretmen, Öğrenci Sayıları

Tablo 2. 1939-40 Eğitim Öğretim Yılına Ortaöğretimdeki Okul Sayıları

Tablo 3. 1949-50 Eğitim-Öğretim Yılında Ortaöğretimdeki Okul Sayıları

Tablo 4. Alt Amaçlara Göre Dergideki Eğitim İle İlgili Yazıların Sayıları

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Toplum insanlardan meydana gelmektedir. İnsansız bir toplum ya da toplumsal yaşamdan soyutlanmış bir insan düşünülemez. İnsanların duyguları, düşünceleri, tutumları, üzüntüleri ve heyecanları, bütün kültürel ve teknik başarılar ile tarihsel olaylar toplumsal olgudur. Çünkü bunların hepsi toplumsal yaşantının ürünleridir. Özellikle, kültür ve uygarlık kavramları altında toplanan etmenler toplumun önemli yapı taşlarıdır. Bu etmenler ekonomi, eğitim, dil, hukuk, siyaset, sanat, gelenek ve görenek gibi yapılardır (Öztürk, 1993:7).

Bütün insanlar, içinde doğup büyüdüğü toplumun ürünü olarak şekillenmekte; o toplumun kültürünü, dilini, düşüncesini ve niteliklerini kazanmaktadır. Bireyin içinde yaşadığı topluma göre şekillenmesi toplumsallaşma kavramını doğurmuştur.

Toplumsallaşma, belirli toplumsal durumların deneyimi ve bilgisi aracılığıyla insan davranışlarının biçimlenmesi, bireyin kendi davranışlarının yanında başkalarının da varlığından haberdar olması, yaşadığı toplumun değer yargılarını edinmesi ve toplumun kültürünün aktarıldığı süreç olarak tanımlanmaktadır. Hem öğretmeyi hem de öğrenmeyi kapsadığı için toplumsallaşma, eğitimle eş anlamlıdır (Kaplan, 1999:11).

Eğitim, bireylerin gelecekteki yaşantılarını etkilemesi ve sosyal yapının oluşmasındaki rolü nedeniyle toplumların gelişmesindeki en önemli süreçtir. Bir ülkenin kalkınması o ülkede yaşayan insanların eğitilmesi ile olanaklıdır (Türk, 1999:1).

Eğitim, bir toplumun ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel şartlarına göre şekillenmesi demektir. Çünkü eğitim, bir toplumun istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek insanlar yetiştirmekle yükümlü olmaktadır. Günümüzde şartlar zorlaştıkça eğitimin bu görevi de zorlaşmaktadır. Toplumsal gelişme ve değişmelere ayak

uydurmak zorunda olan çağdaş eğitim, toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmek durumunda kalmaktadır (Öztürk, 1999:21).

Varış' a göre (1981) eğitimin genel işlevi, toplumun değer yargılarında bütünlük ve devamlılığı sağlamak, yeni değerler ortaya koymak; bilgi üretmek ve üretilen bu bilgiyi yeni nesillere ulaştırarak onların toplumsal ve bireysel yönlerden azami gelişmeler göstermesine ve uyum sağlamalarına olanak sunmaktır.

Yukarıda belirtildiği gibi eğitim sadece bireyi gelişme göstermesi sonucunda mutlu etmek değil bunun yanında bilgi üretmek ve üretilen bilgiyi yeni nesillere aktarmak görevine sahiptir ki bu görevinden dolayı bazı yapıların etkisi altında bulunmaktadır. Devlet, bu yapıların en önemlisi konumundadır. Devletler kendi çıkarlarını korumak ve felsefelerine yönelik insan yetiştirmek için eğitimi bir araç olarak kullanmaktadırlar. Devletler her ne kadar eğitimlerinde tarafsız olduklarını iddia etseler bile durum gerçekte böyle değildir. Örneğin; devletin kültür, tarih, toplumsal yaşam ve aile gibi birçok sosyal yapı hakkındaki resmi görüşleri hazırlanan müfredat programlarında mevcut olmaktadır (İnal, 2008:23).

Devletler felsefelerini ayakta tutabilmek için zaman zaman reformlara başvurmuşlardır. Ülkemizde de eğitim tarihi incelendiğinde bu yönde reformlar yapıldığı görülmektedir. Reformların yanı sıra eğitimin gelişmesi için ülkemize yurtdışından uzmanlar davet edilmiş ve fikirlerine başvurulmuştur.

Cumhuriyet döneminde Türkiye'de davet edilen ilk eğitimci Amerikalı John Dewey' dir.Dewey' den başka 1925 yılında Alfred Kühne, 1926 yılında G. Stiehler ve Frey, 1927 yılında Omar Buyse, Ernst Egli ve Dr. Oldenburg, 1928 yılında Adolphe Ferriere, 1932 yılında Albert Malche, 1934 yılında Berly Parker ile Walker D. Hines, Brehon Somervell, O. F. Gardner, edwin Walter Kremmerer, C.R. Whittlesey, W.L. Wright, Brongt Watsted, Goldwaite H. Dorr, H. Alexandre Smith, Vaso Trivanovith'den oluşan Amerikan Heyeti... gibi yabancı uzmanlar da davet edilerek Türk eğitimi hakkından raporlar alınmıştır (Taşdemirci, 1999:11).

Cumhuriyet döneminde yeni kurulan devletin sağlam temellere oturtulması amacıyla milli düşüncenin hakim olması amaçlanmış bu durum eğitim politikalarına da yansımıştır. Milli bir terbiyenin oluşturulması için bu görevi yerine getirmekle görevli irfan ordusu mensupları öğretmenlerin de yetiştirilmesine önem verilmiştir.

Demokrat parti dönemi öncesinde ise öğretmen yetiştirme çabalarının yine varlığı mevcuttur. Özellikle köylere öğretmen yetiştirmek amacıyla farklı programlar izlenme yoluna gidilmiştir. İsmet İnönü, cumhurbaşkanı olduktan sonra eğitim politikasında şu amaçları belirlemiştir: Okur-yazar oranını artırmak ve ilköğretimi yurdun dört bir yanına yaymayı gerçekleştirmektir. Bunun için öğretmen yetiştirilmesi politikasıyla da yakından ilgilenmiştir. Özellikle köyde çalışacak öğretmenlerin köy şartlarına uygun şekilde yetiştirilmesi gerekliliğini savunmuştur. Bu da ancak köyde yetişen çocukların eğitilmesiyle mümkün olacaktır. Fakat bu uzun süre alacaktır. Aslında Köy Enstitülerinin temelleri ilk defa Atatürk zamanında atılmıştır. Atatürk'ün önerisiyle önce askerlikte okuma yazma bilen çavuş ve onbaşılardan seçilecek kişilerin köylere eğitmen olarak gönderilmesi öngörülmüştür. İlk eğitmen kursu 1936 yılında Eskişehir'de açılmış ve bu kurslar 1948 yılına kadar sürmüştür. 1937 yılında açılmaya başlayan Köy Öğretmen Okulları daha sonra Köy Enstitülerine çevrilmiştir. Köy Enstitüleri işte bu düşüncelerin ışığında filizlenmiştir(Coşkun,2007: 57-60).

Türkiye'de bir döneme damgasını vuran Köy Enstitüleri programları 1947 yılında değişikliğe uğramıştır. Bundan sonra Köy Enstitülerinin programlarında sapmalar meydana gelmiştir. Demokrat Parti iktidarı sırasında Köy Enstitülerinin kapatılmasına yaklaşımda son adımlardan biri olarak görülen program değişikliği yapılmıştır.

Bütün bunların sonucu olarak 1954 yılında Köy Enstitüleri tümüyle İlköğretmen Okulları ile birleştirilmiştir.

Çoğu eğitimci tarafından Köy Enstitülerinin eğitime farklı bir boyut kazandırdığına inanılmaktadır. Kimilerine göre enstitülerin eğitimi Türkiye şartları için gerekli iken kimilerine göre Türk kültüründen uzaktadır.

DP ise öğretim birliğinden yana olmuştur. Partiye göre, eğitimin amacı, geleneksel kuşakların yalnız bilimsel ve teknik bilgiyle değil, milli ve insani bütün manevi değerlerle donatılması gerekliliği olmuştur (Kaplan, 1999:201). Bu dönemde partinin amacına paralel anlayışta kişiler yetiştirecek öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda da çalışmalar yapılmıştır.

İnsanı sosyalleştiren ve onu toplum hayatına hazırlayan önemli toplumsal kurumlardan biri de toplumun sahip olduğu kültürdür. Kültür bir toplumun sahip olduğu

genel yaşam biçimidir. Kültürün içine bir toplumun giyiniş biçiminden kullandığı eşyalara kadar geleneklerinden kanuna kadar birçok faktör girmektedir. Buna göre, her insan içinde yaşadığı toplumun kültürel bir ürünüdür. Başka bir ifadeyle toplumun sahip olduğu kültür onu oluşturan insanları sosyalleştiren ana etmendir. Kültürün kuşaklara aktarılması da eğitim yoluyla gerçekleşmektedir.

İnsanlar daima her toplumda yeni nesillere, bedence ve ruhça yararlı olacak şekilde yetiştirilmeye amaçlanmıştır. Toplum kendini yeniledikçe ona kazandırılacak olan yeni nesillerin yetiştirilmesi de bu yönde geliştirilmiştir(Kanad,1966:30).

Eğitim, bireyde olumlu yönde davranış değişikliği yapma sürecidir. Bu tanımı ile birlikte eğitimin tanımını daha da genişletmek mümkündür. Çünkü eğitim örgün ve yaygın olarak hayat boyu sürdüğü ve her ferдин bu sürece farklı tepkileri olduğu için bu kadar kapsamlıdır.

Eğitim kurumları; kültürel, ekonomik ve sosyal gelişmelerin yön verici gücü olmuştur. Çok boyutlu bir kavram olan eğitim sadece örgün eğitim kademesinden ibaret olmayıp yaygın eğitim diğer bir adıyla halk eğitimi çalışmalarını da bünyesinde barındırmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana halkın eğitilmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: 1928 sonlarında halka okuma yazma öğretmek için Millet Mektepleri kurulmuş ve 1930' lu yıllara gelindiğinde ise köylerde yetişkinlere okuma yazma öğretmek için Halk Okuma Odaları açılmıştır. Bunlardan başka 1932 yılında halkın okuma yazma oranını artırmak için halk eğitimine ihtiyaç duyulmuş ve bu amaçla Halkevleri açılmıştır. Halkevleri o dönem yeni rejimin savunucuları olmuşlar ve amaçlarına ulaşabilmek için, kitle iletişim araçları, tarih ve folklor çalışmalarını kullanmışlardır (Turgut, 1998:1).

Eğitim Olivier Reboul'un tasviri ile doğumdan ölüme kadar insan olmayı öğrenmektir. Felsefe düşünürleri de eğitime büyük önem vermişlerdir. Kant, insanoğlunun iki önemli buluşundan bahsederken, bunlardan birinin insanları yönetme diğerinin de onları eğitime olduğunu söylemiştir (Tanilli,2009:11-14).

Toplum, insanlara rahat bir yaşam sunmanın yollarından biri olan eğitimi tüm fertlerine sunmakla sorumludur. Bu eğitim insanlara rahat ve mutlu bir hayat sunmakla görevli olan toplumlarda insanların hizmetine eşit koşullar içinde sunulmalıdır.

Toplum bu eşitliği sağlamada, normal ya da engelli tüm fertlerinin eğitimden faydalanabilmesini gerçekleştirmekle mükelleftir. Normal bireyler eğitimin tüm kademelerinden rahatlıkla faydalanabildiği halde engelli veya üstün yetenekli fertler tüm kademelerden yararlanmakta, problemler yaşayabilmektedir. Bundan dolayı devletler bu tür vatandaşlar için özel eğitim imkânları oluşturmayı hedeflemektedirler. Özel eğitimin amacı, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların bu ihtiyaçlarını karşılayarak onların toplumsallaşmasını ve toplum içinde bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.

Ülkemizde şu anda görme engelliler, işitme engelliler, ortopedik engelliler, zihinsel engelliler ve uzun süreli hasta çocuklar olmak üzere beş engel grubundaki çocuklara ve gençlere eğitim verilmektedir (Türk, 1999:165).

Tarihimize baktığımızda Cumhuriyet' in kurulduğu ilk yıllarda henüz kurulmuş olan devletlerin düşüncesini sağlamlaştırmak ve okuma yazma oranını artırmak amaçlandığı için özel eğitime gereken önem verilememiştir. İlk defa 1940 yılında İstanbul' da özel bir dernek, bir sağır ve körler okulu açılmıştır. Daha sonraki yıllarda da bu çalışmalar devam etmiş ve 1955'te Ankara'da geri zekâlı ilkokul öğrencileri için ilk özel sınıf açılmıştır. 1961 ve 1982 anayasalarında özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin topluma yararlı olması için devletin tedbirler alacağı belirtilmiştir. Bütün bunlara rağmen özel eğitime muhtaç çocuklar için okullaşma oranı çok düşük seviyede kalmıştır (Akyüz, 2008: 343).

Eğitimin toplumsal değişimden etkilenmesi sonucunda eğitim sistemimizde birtakım sorunlar meydana gelmiştir.

Türk Milli Eğitiminin sorunlarına bakılacak olursa en çok göze batan problemin tüm kademelerdeki okullaşma oranının yetersizliği göze çarpmaktadır. Okullaşma oranları incelendiğinde Avrupa ülkelerine göre oldukça düşük bir seviye görülmektedir. Bunun yanında okullaşma oranlarında il ve ilçeler bazında da eşitsizlikler göze çarpmaktadır. Bu durumun parti programlarında da yeterince yer almadığı görülmektedir. Bununla birlikte okulöncesi eğitim kademesi ülkemizde hala istenen seviyeye ulaştırılamamıştır. Bunun sebebi ise eğitimin bu kademe hala zorunlu hale getirilememiş olmasıdır. Zaman zaman bu konu Eğitim Şuralarında tartışılmış ve zorunlu hale getirilmesi yolunda çalışmalar yapılmış fakat istenen sonuç alınamamıştır. Ayrıca bu kademe farklı kaynaklardan öğretmen yetiştirilmesi eğitimde beklenen

verimin alınamamasına sebep olmuştur. Bunlardan başka bu kademedeki açılan okulların Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olanlar hariç ortak bir program uygulamamaktadır.

Okulöncesi kademenin sorunları daha da artırılabilirken ilköğretimin sorunlarından birisi ise ülkemizde nüfus artışının çok olması ve köylerden kentlere göçlerle birlikte oluşan şehirlerdeki sınıf mevcutlarının sınıfın kapasitesinin üzerine çıkması ve bu nedenle eğitimin kalitesinin düşmesidir. Ayrıca eğitim araç gereçlerinin yetersizliği de zaman zaman eğitimin bu kademesinde sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Ural ve Ramazan, 2007:50).

Ortaöğretim kademesine baktığımız zaman durumun ilköğretim kademesinden pek de farklı olmadığını görülmektedir. Amacı öğrencileri ilgi ve yetenekleri dâhilinde bir üst kademeye yöneltmek olan bu kademe de okullaşma oranının düşüklüğünün yanı sıra; atölye, laboratuvar gibi alt yapı eksikliği görülmektedir.

Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretimin yanı sıra yüksek öğretimde de bir takım sorunlar göze batmaktadır. Bunları şöyle sıralayabilmemiz mümkündür: Fırsat eşitsizliği, yabancı dille eğitim uygulaması, araştırma ve geliştirme programlarına ayrılacak ödeneklerin yetersizliği, çok miktarda fakat nitelikten yoksun üniversiteler kurulması, öğretim görevlilerinin çalışma saatlerinin yoğunluğu gibi.

Tüm bu sorunların yanında eğitimde fırsat eşitliğinin tam olarak sağlanamaması, ülkemizde dağınık, seyrek ve küçük yerleşim yerlerine eğitim olanakları sunmak için açılmış olan yatılı bölge okullarında yaşanan problemler, birleştirilmiş sınıflarda yapılan eğitimin niteliksizliği, yabancı dille eğitim, ezberci eğitim ve nitelikli öğretmen yetiştirme sorunlarını da Milli Eğitimimizin sorunları arasında sıralayabilmekteyiz (Akyüz, 2008).

Ülkemizde Cumhuriyetin kuruluşundan beri eğitim sorunlarına çözüm yolları aranmış; fakat zaman zaman bu durumun siyasetten olumsuz etkilendiği görülmüştür. Çok partili hayata geçiş ile birlikte ülkemizde birçok konuda izlenen politika değişmeye başlamış, bu değişime kaçınılmaz olarak eğitim alanı da dâhil olmuştur. Savaşın sona ermesini izleyen 1946 yılı bu bakımdan Türkiye için önem teşkil etmektedir. 1960'lerden sonra ülkemizde eğitim kurumlarının başına eğitim sorunlarını bilen kişilerden çok politik şekilde atamalar yapılmıştır. Bu durumlar ülkemizde Tanzimat

Dönemi'nden beri eğitim alanında yapılmaya çalışılan yeniliklerin önünü kesmiştir (Sezer, 2005:10).

İşte tüm bunların ışığında geçmişimizi iyi bilerek ve o dönemlerde yaşananlardan ders alarak eğitim sistemimizdeki sorunların üstesinden gelebiliriz. Bu nedenle geçmişimizi iyi bir şekilde incelemek durumundayız.1934- 1972 yılları bu bakımdan önem teşkil etmektedir. O dönemde emsali zor gösterilebilecek bir dergi olan İş ve Düşünce Dergisi dönemin olaylarını birçok yönden ele almış, tüm sosyal olgu ve olaylara değinmiştir. Bu sosyal yapılar arasından bizi ilgilendiren eğitimin sorunları olmuştur. Sosyoloji alanında çıkarılan bu dergideki yazılar üzerinde daha önce böyle bir çalışma yapılmadığı için bu çalışmanın yapılmasına gerek duyulmuştur. Bunu yaparken amaç dönemin eğitim anlayışı ve eğitim sorunlarına bakışını idrak edebilmektir. Bu nedenle İş ve Düşünce dergisinde yer alan eğitimle ilgili tüm yazılar tek tek incelenecektir. Böylece bu araştırmanın, geçmiş ve günümüzde eğitim anlayışı bağlamında eğitim sorunlarımızı çözüme kavuşturacak katkılarda bulunması beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı 1934 yılından 1972 yılına kadar yayımlanmış olan İş ve Düşünce dergisinde yer alan yazıların eğitim sorunları açısından genel bir değerlendirmesini yapmaktır. Bu çalışma ile toplumsal sorunları konu alan İş ve Düşünce dergisi vasıtasıyla Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren eğitimdeki değişimleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Dergideki eğitim- kültür politikasına ait sorunlar nelerdir?
- 2.Dergideki Türk eğitim sistemine ait sorunlar nelerdir?
- 3.Dergideki öğretmenlik mesleğine ait sorunlar nelerdir?
4. Dergideki eğitim bilimleri alanlarına ait sorunlar nelerdir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Eğitim insan topluluklarının sürekliliğini sağlayan, eski nesillerin yeni kuşaklara sahip oldukları kültür birikimlerini aktarabilecekleri geleceğin kapılarını yeni nesillere açacak olan bir anahtardır. Eğitimin yararlı olabilmesi için toplumdan topluma

değişiklik göstermesi gerekmektedir. Bunun için de eğitim verilecek toplumun özelliklerinin iyi bilinmesi, tarihinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Sorunların analizinde tarihi geçmiş zamanın içinde irdelemek gerekmektedir. Eğitim tarihinde de durum aynı şekildedir. Akyüz' göre (2008) Türk eğitim tarihinin amaçlarından biri de geçmişten dersler çıkarıp bu dersler ölçüsünde bugünkü eğitim sorunlarını çözüme ulaştırmaktır.

Bu doğrultuda araştırma derginin çıktığı dönemin önemli eğitim olaylarına bakış açısını ortaya koyacak olması yönünden önem taşımaktadır. Derginin yayına hazırlandığı 37 yıl içerisinde eğitimdeki değişiklikler, ortaya çıkmış olan sorunlar bu çalışma ile anlaşılmalı çalışılacaktır. Bu zaman zarfı içinde eğitimin hangi boyutları ile nasıl ve ne kadar süre ilgilenildiği belirlenebilecektir.

Bununla birlikte derginin sahibi olan ünlü düşünür Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ile ilgili çok sayıda araştırma varlığı yapılan literatür araması sonucu saptanmış, fakat İş ve Düşünce dergisinin eğitimin sorunları yönünden analiz edilmiş olduğu bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yapılacak olan bu çalışma literatürde bu ihtiyacı gidermeye yöneliktir.

Dönemin toplumsal olay ve kurumlara bakışını ortaya çıkarabilmek amacıyla böyle bir çalışma yapmak gerekli görülmüştür. Dönemin özelliklerinin kaba hatları ile ortaya çıkarılması, anlaşılması ve o döneme ait çalışma yapacak kişi ve kurumlara yol göstermesi hedeflenmiştir.

1.4. Varsayımlar

İncelenen makaleler gerçeği yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırı İş ve Düşünce dergisini 1934-1972 yılları arasında çıkan 276 adet sayıdan eğitimle ilgili olanları olacaktır.

1935 yılına ait İş ve Düşünce dergisi, dergiyi çıkaran ve sahibi olan düşünür Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun doktora tezi çalışmaları nedeniyle Fransa' da olmasından dolayı yayımlanmadığı için çalışmanın dışında tutulmuştur.

1.6 Tanımlar

Dergi: Dergi, Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Türkçe sözlükte(2005);siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, mecmua şeklinde tanımlanmıştır.

Süreli Yayın: Süreli yayın, Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Türkçe sözlükte(2005); belirli aralıklarla yapılan, çıkan, tamamlanma sorunu bulunmayan ve her sayısı birden çok yazarın yazılarından oluşan bir yayın türü olarak tanımlanmıştır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Basın, çağımızda tüm dünyayı etkileyen bir hal almıştır. Basının görevi bilginin insanlar arasında dolaşımını sağlamaktır. Bununla birlikte basının insanları eğlendirmek, toplumsal problemlere ilgi çekmek, yaşam şartlarını düzenlemeye çalışmak gibi görevleri de mevcuttur(Şimşek, 2001:1).

Basının önemli bir kısmını oluşturan dergicilik, sosyal bilimlerin ortaya çıkışıyla yakından alakalıdır. Bilginin sosyal bilimler vasıtasıyla doğuşunu yaymak ve insanlığa aktarımı için kitle iletişim araçlarına gerek duyulmuştur. Yazılı kaynaklar bu araçların en kalıcısı durumunda olmuştur (Şimşek, 2001:1).

Haftalık, aylık ya da üç aylık gibi belirli aralıklarla çıkan ve her sayısı birden çok yazarın yazılarından oluşan yayın türü süreli yayın olarak adlandırılmaktadır. Bazen dergi, magazin, periyodik, mecmua, mevkute gibi terimler de süreli yayın terimiyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Tonta, Y. ve Al, U. ,2006:3).

Dergiciliğin tarihi dünyada XVII. yüzyıla rastlamaktadır. İلمي cemiyetler bir yandan yaptıkları bilimsel yayınları yaymak diğer taraftan bilim adamları arasında iletişimi sağlamak amacıyla süreli yayınları kullanmaya başlamışlardır. İlk dergi ‘Jornal de Scavet’ adıyla Fransa’da 1665 yılında yayımlanmıştır. Bu dergiden sonra 1682 yılında Leipzig’de ‘Acta Eruditorum’, 1688 yılında ‘Monatsunterredungen des Thomasius’ yayımlanmıştır(Şimşek, 2001:1).

2.1 Türkiye’de Eğitim Dergiciliği

Bağcı’ya göre dergi, yeni üretilmiş bilgilerin sergilendiği bir sergi alanıdır. Bu sergide bilgiler başkaları tarafından test edilmeye ve kitaplara girmeye adaydırlar (Çelik Bağcı, E. 2007:1).

Bir çeşit kitle iletişim aracı olan dergilerin toplumun her alanında olduğu gibi eğitim alanında da önemli görevleri bulunmaktadır (Şimşek, 2001:9).

Ülkemizde dergi yayıncılığının kökleri 1700'lü yılların sonlarına dayanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk yabancı dildeki süreli yayın 1795'te İstanbul'daki Fransız Büyükelçiliği tarafından yayımlanmıştır. Türkçe dergilerin yayımlanması için ise aradan elli yıl daha geçmesi gerekmiştir (Tonta, Y. ve Al, U. ,2006:3).

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi'nde batılılaşma çabalarının sonucu olarak cemiyetleşme hareketleri baş göstermiştir. Bu hareketlerin sonucu olarak da Türk dergicilik tarihinin ilk girişimleri yaşanmıştır. Tıpkı batıda olduğu gibi Osmanlı'da da dergicilik cemiyetlerin yayın organları olarak ortaya çıkmıştır (Şimşek, 2001:2).

Şimşek'e göre ilk dergi 1862 yılında çıkarılan ve sahibi Münif Paşa'nın kurduğu Cemiyet-i İlmiye Osmaniye derneğinin yayın organı olan Mecmua-i Fünun'dur. Özkan'a göre ise ilk dergi 1849'da yayımlanan Vakayi-i Tıbbiye'dir (Tonta, Y. ve Al, U. ,2006:3).

Mustafa Refik tarafından çıkarılan ilk resimli Türk dergisi 'Mirat' sadece üç sayı yayımlanabilmiştir. İlk Türk müzik dergisi olan 'Musiki-i Osmanî' 1863 yılında on sayı kadar yayımlandıktan sonra yayın hayatına son vermiştir. Resmi olarak yayınlanan ilk dergi 1864 yılında Harbiye Nezareti tarafından çıkarılan 'Ceride-i Askeriye' dir. İlk çocuk dergisi 1869 yılında bir gazetenin haftalık eki olarak yayınlanan 'Mümmeyyiz' dir. 'Diyojen' 1869 yılında yayınlanmaya başlanan ilk müstakil mizah dergisidir (Şimşek, 2001:2).

Dergiciliğin Anadolu'da yaygınlık kazanması II. Meşrutiyet Dönemi'nde gerçekleşmiştir. İlk siyasal dergiler bu dönemde yayınlanmaya başlamıştır. Bu dönemde çıkarılan başlıca dergiler: Ulum-i İctimaiye ve İktisadiye Mecmuası, Sırat-ı Müstakim, Felsefe Mecmuası, Türk Yurdu Mecmuası, İctihat Mecmuasıdır (Bolay, S. H. 2005).

Cumhuriyet döneminde 1923'ten önce çıkan bazı dergiler yayın hayatına devam ederken, siyaset, mizah, düşün ve edebiyat dergilerinin yanı sıra yeni tür dergiler de yayınlanmaya başlamıştır. Bu alanlardan biri de eğitimidir. Mustafa Necati'nin başkanlığı döneminde çıkarılan 'Terbiye Dergisi' dönemin eğitimsel gelişmelerini takip edip bunları öğretmenlere iletmeyi amaçlamıştır. İlk sayısı 1947 yılında çıkarılan 'Öğretmen

Dergisi' Öğretmen Okullarını Bitirenler Cemiyeti tarafından aylık olarak çıkarılmıştır (Hesapçıoğlu , M. ve Deniz, L., 2008).

Bunlarla birlikte yine cumhuriyet döneminde eğitim alanında Eğitim Hareketleri Dergisi, Yeni Okul, Yeni Kültür, Okul ve Öğretmen, Uyanış, Okul ve Ulus, Yeni Öğretmen ve Yeni Türk Mecmuası gibi dergiler çıkarılmıştır.

1950'lerde yeni bir tür olarak haber dergiciliği ortaya çıkmıştır. Türkiye'de bu dergi türünün öncüsü, Time dergisini örnek alan Akis olmuştur. Bu yıllar da eğitim dergiciliğinde de aşamalar kaydedilmiştir. İstanbul Muallimler Birliği tarafından 1947 ile 1952 yılları arasında 'Bilgi Dergisi' yayınlanmıştır. Bu dergide çok sayıda eğitimcinin makaleleri yer almıştır. Bu kişilerden bazılarının isimleri şöyledir: Fahrettin Kerim Gökay, Mümtaz Turhan, Münir Raşit Öymen, Halil Fikret Kanad, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Cavit Orhan Tütengil, Şekip Tunç' tur.1951 yılında yayın hayatına başlayan 'Tedrisat Mecmuası Dergisi' ülkemizin ilk eğitim dergilerinden olan Tedrisat-İptidaiye Mecmuası'na paralel bir yol izlemiştir.1959 yılında Emekli Öğretmenler Cemiyeti tarafından çıkarılmaya başlanan 'Emekli Öğretmen Dergisi' yayın hayatına kazandırılmıştır. Bu dergide Bozkurt Güvenç, Avni Akyol, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Fakir Baykurt, Hasan Ali Yücel, Cavit Orhan Tütengil, Fatma Varış gibi eğitimcilerin makalelerine yer verilmiştir (Güçlü, M.,2011:10).

1960'lar ise belirli akımlarla ya da örgütlerle ilişkili dergiciliğin gelişim yıllarıdır. Bu yıllarda 'Gırgır' en geniş okur kitlesine ulaşan mizah dergisi olmuştur. Eğitimsel dergiler olarak göze çarpanlardan birisi 1 Mart 1961 yılında yayın hayatına merhaba diyen 'İmece Dergisi' dir. Bu dergide Fakir Baykurt, Cavit Orhan Tütengil, Ceyhun Atuf Kansu, CanYücel, İbrahim Yasa, Yaşar Kemal gibi dönemin önemli kalemlerinin makaleleri yer almıştır(Hesapçıoğlu , M. ve Deniz, L., 2008).

2.2 Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu

Eğitim birey üzerinde yapılan ve onun fiziksel, zihinsel ve ahlaksal varlığında değişiklik ve gelişme sağlayan her türlü eylemi içermektedir. Yani eğitim bireyin hem kişisel hem de toplumsal gelişiminden sorumludur. Bu nedenle birey bir bütün olarak ele alınmalı, toplum ve kendisi için en uygun gelişme sağlanmalıdır. Eğitimin bireyin kişisel gelişimi için olduğu kadar toplumun değerlerini ve toplumsal kuralları bireye kazandırmak gibi ikinci bir görevi de mevcuttur. Bu göreve toplumsallaştırma

denmektedir. Eğitimin toplumsallaştırma görevini yerine getirmesi için toplumun iyi tanınması gerekmektedir. İşte toplum bilimi diye tanımladığımız sosyoloji yaşanan toplumu inceler ve toplumsal bir olgu olan eğitime ışık tutar. Sosyolojinin bu görevini yerine getirmesi için de toplumu tanıyan bilim adamları yetiştirmesi gerekmektedir. İşte Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu da yaşadığı toplumu iyi tanıyan ve bu toplumun ihtiyaç duyduğu eğitim için yol gösterici çalışmalar yapan bir sosyologdur. Yaşadığı dönemde yaptığı çalışmalarla sadece kâğıt üzerinde bir bilim yapmakla kalmamış, düşünceyi işe dönüştürmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda yayımlamış olduğu dergide eğitimle ilgili konulara da değinen Fındıkoğlu'nun öncelikle hayatı, kişiliği ve eğitime bakış açısı anlatılacaktır.

2.2.1 Hayatı

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu 1901 yılında Erzurum'un Tortum ilçesinde doğmuştur. Kadı olan babasının görevinden dolayı Anadolu'nun değişik yerlerinde çocukluk yılları geçirmiştir. İlköğretimini çeşitli illerde yaptıktan sonra ortaöğrenimine 1918 yılında İstanbul Gelenbevi Sultaniyesi'nde devam etmiştir. Bazı nedenlerden dolayı bu okulu bırakarak 1920'de açılan sınavı kazanarak Posta Telgraf Mekteb-i Âlisi'ne girmiştir. Bu okulu bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yapmaya aynı zamanda da PTT'de çalışmaya başlamıştır. 1922 yılında başladığı çalışma hayatının PTT kısmına 1924 yılında son vererek öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Sırasıyla Erzurum, Sivas ve Ankara illerinde öğretmenlik yapmıştır. 1930 yılında doktora için Fransa'ya gönderilmiş ve 1934 yılında Türkiye'ye dönmüştür. 1934–1938 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde sosyoloji ve ahlak doçenti olarak çalışmıştır. 1942 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde profesörlüğe, 1958'de ordinaryüslüğe yükselmiştir. İktisat Fakültesi dekanlığı, İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü müdürlüğü ile Gazetecilik Enstitüsü Müdürlükleri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde Kürsü başkanlığı görevlerini yürütmüştür. Ayrıca İktisat Fakültesi dışına Edebiyat ve Hukuk Fakültelerinde de öğretim üyesi olarak çalışmalar yapmıştır (Güngör Ergen, 2008: 631).

2.2.2 Fikir Hayatı

Fındıkoğlu Türkiye'de bir yandan bilimsel bilginin üretilmesi ve batıdan nakledilmesi, diğer yandan da bu bilginin sosyal yapıda ortaya çıkan problemlerin çözümünde kullanılmasını hedeflemiştir (Güngör Ergen, 2002: 6)

Fındıkoğlu'nun asıl alanı sosyoloji olmasına rağmen hukuk, tarih, folklor, edebiyat tarihi ve diğer bütün sosyal bilim alanları ile ilgilenmiş, araştırmalar yapmış, teşkilat çalışmaları yanında kitap, broşür ve makaleler yayınlamıştır. Fındıkoğlu kendisini ülke kalkınmasına, Anadolu insanının problemlerinin çözümüne adanmış bir bilim geliştirmeyi amaçlamıştır (Düzgün, 1990: 20).

Fındıkoğlu, fert ve cemiyeti bir bütünün ayrılmaz parçaları görmüş, ferdin cemiyete cemiyetin ferde tercih edilmesinin yanlış olduğunu vurgulamıştır. J. J. Rousseau'nun ileri sürdüğü fertlerin tek tek anlaşarak bir cemiyet oluşturma fikrine bu nedenle karşı çıkmıştır. Çünkü ona göre fert toplumsal hayatın gerekliliğini yerine getiren sosyal bir varlıktır (Erkal, 2000:5).

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'na göre ilim ve felsefede gerçek aydın, kendisini ilgilendiren araştırma alanlarında her yerde geçerliliği olan bilgilere ulaşabilen kişi olarak tanımlanmıştır (Kurtkan Bilgiseven, 1987:103).

Mustafa Erkal (2000)' a göre Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu her ilim adamının milli bir endişeye sahip olmasını istemektedir. İlimi ülke çıkarları doğrultusunda, milleti için kullanmayan ilim adamlarına olumlu bakmamıştır.

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu düşüncelerinde kooperatifçiliğin üzerinde durmuştur. Ona göre ilmi bir geleneğin oluşması için müesseseleşmek gerekmektedir. Toplumun ve müesseselerin kendiliğinden gelişmesini savunmuş, tepeden indirilen değişimleri sosyolojik olarak doğru bulmamıştır (Erkal, 2000:5-7).

Fındıkoğlu 1946-47 ders yılı başında bazı profesör ve öğretmen arkadaşlarını teşkilatlandırmaya çalışmış, bu girişimin sonucunda İstanbul Muallimler Cemiyeti ve daha sonra Türkiye Muallimler Cemiyeti kurulmuştur. Türkiye Muallimler Birliği tarafından kuruluşundan itibaren Bilgi Mecmuası çıkarılmaya başlanmış, Fındıkoğlu da bu dergide 1947-1970 yılları arasında eğitim ve öğretim alanında makaleler yazmıştır (Güngör Ergen, 2003: 8).

Şahıs ve yer isimleri üzerinde çalışmalar yapmış, soyadı meselesi üzerinde uzunca bir süre durmuştur. Geleneksel ile çağdaş arasında her alanda köprüler kurmaya çalışmıştır (Erkal, 2000:6).

Dil üzerinde de çalışmalar yapan Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Türkçe' nin doğal seyri içerisinde gelişmesinden yana olmuş, Türk dilini bozucu zorlamalara karşı çıkmıştır (Erkal, 2000:7).

Dile giren yabancı kelimelerin Türkçeyi bozma tehdidi onu sürekli rahatsız etmiştir (Safi, 2005: 100).

Fındıkoğlu 1930'a kadar olan yazılarında Arapça ve Farsçanın etkisiyle yalnız aydınların anladığı Osmanlıcaya karşı olmuştur. Ayrıca Türkçenin yapısına uymadığı, öğrenilmesi zor olduğu ve bu sebeple halkın çoğunun okuma yazma bilmemesine sebep olduğu için Arap harflerinin Latin alfabesiyle değiştirilmesini önermiştir. Harf ve dil inkılâbını desteklemiştir. Osmanlıcadan öztürkçeye doğru bir akımın gerçekleşmesi gerektiğini savunmuştur. Türkçede bulunan yabancı sözcüklerin yerlerine halk arasında yaşayan öztürkçe kelimelerin ya da eski Türkçe kitaplarında bulunan kelimelerin geçirilmesini önermiştir. Aynı zamanda yabancı kelimeler eğer halk arasında kullanılmaya başlanmışsa öztürkçe uğruna bunların atılmaması gerektiğini de belirtmiştir. Harf ve dil inkılâbına geçtikten kısa bir süre sonra dile yapılan müdahalelerin Osmanlıcaya karşı değil de yaşayan Türkçeye karşı bir tasfiyecilik şeklini alması üzerine dilde inkılâba karşı çıkmıştır. Ona göre arı dil aramak dili fakirleştirir ve uydurmacılığa götürür. Sosyal bir kurum olan dile sosyal ve tarihi şartlara göre işin ehilleri tarafından yeni kelimeler katılması gerektiğine, toplumun ihtiyaçlarına uymayanların kendiliğinden kullanılamaz hale geleceğine inanmıştır(Güngör Ergan, 2002: 14).

Fındıkoğlu görüşlerinin şekillenmesinde Prens Sabahattin' den fazlaca etkilenmiştir (Safi, 2005:104).

Fındıkoğlu Fransa'ya gitmeden önce Prens Sabahattin'in düşüncelerinden, orada olduğu zaman boyunca muhafazakâr düşünürlerin yayınladığı Action Francaise dergisinden etkilenmiştir. Türkiye'ye döndükten sonra kurup ölümüne kadar yayımladığı Fransızcası Action, Türkçesi önce İş, sonra İş ve Düşünce adını verdiği dergide bu etkilenme kolayca görülmektedir. Le Play'in koyu Katolik görüşlerini İslami çerçevede yeniden yorumlamasıyla Fındıkoğlu, Türk-İslam Sentezi olarak adlandırılan söyleme de önemli katkılar sağlamıştır (Safi, 2005:106).

Fındıkoğlu sosyolojik görüşlerinde ne yalın bir şekilde Prens Sabahattin'in bireyci, ne de Gökalp'in dayanışmacı görüşlerine tamamen katılmamış sentezci bir

yaklaşım sergilemiştir. Fındıkoğlu düşüncelerinde bireysel mülkiyet hakkı yanında sosyal mülkiyet hakkının da kutsallığına inanmak gerekliliğini savunmuştur. Düşüncesine göre bunlardan biri diğeri için feda edilmemelidir. Birbirini tamamlayan bu unsurların toplumda oluşması için de ihtiyaç duyulan içtimai adaleti kooperatifçilik ve sosyal siyaset disiplinlerinde aramayı uygun bulmuştur. (Türkdoğan, 2003: 17,22).

Fındıkoğlu'na göre yerli kültür ise evrensel medeniyet tarafından sürekli yozlaştırılma eğilimindedir. O da tıpkı Ziya Gökalp gibi kültür ile medeniyeti kesin çizgilerle ayırmaktadır. Ona göre medeniyetten gelen her şey yerli kültüre zarar vermektedir (Safi, 2005:105).

2.2.3 Eserleri

Fındıkoğlu'nun Amiran Kurktan Bilgeseven 'Fındıkoğlu Bibliyografyası: 1918-1958' isimli çalışmasında iki bin on dört adet makalesi, Mustafa Erkal 1976 yılında Fındıkoğlu Bibliyografyasına Ek (1958-1971) adlı çalışmasında 1958-1971 yılları arasında yayımlanan 318 adet eserini tespit etmiştir. Dilaver Düzgün 2002 yılında hazırladığı mezuniyet tezinde Fındıkoğlu'nun 2715 adet eserini tespit ettirmiştir (Arslantürk, 2006: 91).

Fındıkoğlu, yazdığı makalelerinde çoğu sosyal hayatın ayrılmaz parçası olan güncel problemlere eğilmiştir. Kültür, eğitim, işçi sigortaları, soyadları, dil, öğrenci başarısızlığı, sendikacılık, çocuk meselesi, kooperatifçilik... gibi konulardaki problemleri tarihi seyirlerinden itibaren bütüncül bir görüşle ele almış, irdelemiş ve giderilmeleri yönünde çözüm önerileri sunmuştur.

Yaptığı monografik çalışmalar Ziya Gökalp, Karl Marx, İbni Haldun, Bayburtlu Zihni şahıs monografilerine; Erzurum, Karabük, Sakarya, Tortum şehir monografilerine; Fransız İhtilali, Tanzimat, İhtikâr önemli sosyal olay ve olgularla ilgili monografilerine; Defterdar Fabrikası, Yüksek Muallim Mektebi gibi çalışmaları kuruluş monografilerine örnektir (Güngör Ergan, 2008).

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun bilinen bu eserlerinin yanında bilinmeyen de birçok eseri olduğu düşünülmektedir. Çünkü yazılarında çok fazla müstear isimler kullanmıştır. Bunlardan bazıları: A.H, A.K, A.M,D., H.B.M, H.M, İ.Ş, K.M, K.Z, L., M.B, M.C, N.İ, Z.F (Artan, 1989:218-220).

2.2.4 Eğitimci Kişiliği

Fındıkoğlu'na göre eğitim, toplumun değer yargılarını gelecek nesillere aktaran, kişilere milli bir duygu, düşünce ve karakter kazandırmayı amaçlayan, Türk toplumunu bütünleştiren ve özellikle yüksek öğretim kademesinde milli bir kültür yaratmayı hedefleyen faaliyetler ve kurumlar bütünüdür. Fındıkoğlu yazılarında milli eğitim esasları ve amaçlarına, başlıca eğitim çevreleri ve aralarındaki ilişkilerine, Türkiye'de lise ve üniversite eğitiminin sorunlarına, yurt dışına öğrenci gönderme meselesine yazılarında değinmiştir. Fındıkoğlu'na göre çocuğun eğitiminde aile, okul ve iş çevresinin ve bunların arasındaki ahengin önemi büyüktür (Güngör Ergen, 1991:111).

Fındıkoğlu Türkiye'de eğitimin lise ve üniversite kademesi ile yoğun olarak ilgilenmiştir. Onun düşüncesine göre ilköğretim ve üniversiteler arasında köprü görevi yapması gereken liseler öğrencilere anadilini ve bilim mefhumlarını öğretememekte, dolayısıyla öğrencilerin sağlıklı düşüncelerini sağlayamamakta ve üniversitede başarılı olmalarını engellemektedir. Ayrıca liselerin programlarının fazla yüklü oluşu, mesleki ve teknik eğitime gereken önemin verilmemesi kaleme aldığı önemli eğitim problemlerinden olmuştur. Fındıkoğlu'nun Türkiye'de olmasını hayal ettiği üniversite modeli ise eğitimin diğer kademeleri ve diğer üniversitelerle etkileşim içinde ülke ve çevre sorunlarından haberdar olup bunlara çözüm arayan, kendi kurduğu mekanizma içinde kendi kendini yönetebilen, niteliği yükselten bir üniversite modeli olmuştur (Güngör Ergen, 2002: 13).

Fındıkoğlu gördüğü eğitim sorunlarını eğitimin farklı kademe ve çeşitli kurumları arasında bütünlük sağlanarak çözülebileceğini söylemiştir.

Fındıkoğlu iki tip eğitim politikasından bahsetmiştir. Bunlardan birincisi kişiyi zaptı ve raptı yoluyla idare etmek isteyen Prusya tipi eğitim anlayışı, diğeri ise kendi kendini yönetme ilkesine dayanan Anglosakson tipi eğitim anlayışı olmuştur. Fındıkoğlu'na göre Türkler eğitimde, sakin zamanlarında Prusya tipinden uzak Anglosakson tipine yakın, savaş zamanlarında ise otoriteye bağlı olan Prusya tipine yakın bir politika izlemişlerdir (Kurtkan Bilgiseven, 1987: 96).

Eğitimin milli olması gerektiğini savunan Fındıkoğlu ferdin ruhunda devlet fikrini uyandırmayı amaçlayan bu fikir için Türkiye'de normal şartlar altında demokratik bir milli disiplin eğitiminden yana olmuştur. Olağanüstü hallerde ise otoriter

disiplin eğitimini demokrasinin devamlılığı açısından gerekli görmüştür (Güngör Ergan, 1991.118).

2.3 İş ve Düşünce Dergisi'nin İncelenmesi

2.3.1. Dergisi'nin Biçimsel Özellikleri

İş ve Düşünce Dergisinin Mayıs 1958 yılında çıkarılan 201 inci sayısında derginin ortaya çıkışından 1958 yılına kadar olan sayılarının biçimsel özellikleri şu şekilde ifade edilmiştir.

Derginin İsmi: 160. sayıya kadar İş

161 ve devamı İş ve Düşünce

1 ila 20' nci sayılar arasında dergi üç aylıktır. 21-22 inci sayıdan itibaren dergi aylık olarak 'içtimaiyat mecmuası' adıyla çıkmıştır. 41 inci sayıdan itibaren dergi aylık olarak yayımlanmaktadır. 113 üncü sayıdan itibaren Türkiye Harsı ve İçtimai Araştırmalar Derneği tarafından neşrolunmaktadır. Dergi başlıkları oldukça değişik şekiller almıştır:

Üç aylık ahlak ve içtimaiyat mecmuası; gayri mevkut felsefe, ahlak ve içtimaiyat mecmuası; felsefe, ahlak ve içtimaiyat mecmuası; Aylık, felsefi, içtimai ve iktisadi ilimler mecmuası.

Dergi ebadı: Yıl 1-4 : 15x21

Yıl 5-6 : 15.5x22

Yıl 7 vd: 17x25

Cilt XIII vd: 15.5x23.5

Yıl XXI : 20.5x28.5

Dergiyi Çıkaranlar: Sayı 113'e kadar çıkaran Z.Fahri Fındıkoğlu –İmtiyaz sahibi: Z.Fahri- Yazı işleri müdürü sayı 38 den itibaren : Orhan Tuna- İstanbul Beyazıt P.K. 16- Nüshası: 50 krş, yıllık abone: 5 lira

Hususi sayılar: Ziya Gökalp : 3-4, 19,39-40,74,75,98,158;

Mehmet İzzet: 23-24;

Erzurum: 28, 186, 198;

Medeni Kanunun XV.yıl nüshası: 30-31;

Prof. M. Ali Ayni: 32;
 Prof. Mustafa Şekip Tunç: 33;
 Çocuk Meselesi:34;
 Zonguldak Havzası: 38;
 İstanbul'da Talebe Yurtları: 50-51;
 Descartes: 54-54;
 Ekzogami Nazariyeleri: 20;
 Namık Kemal:25;
 Cevdet Paşa: 76;
 Gazetecilik Mektebi: 85;
 Prof. E.von Aster: 91-93;
 Prof. G. Kessler: 113;
 Müsteşrikler Kongresi: 121;
 Türkiye'de ibn Haldunizm: 125;
 Kooperatifçilik: 130;
 Türkiye Karşısında Rus Jeopolitiği: 132;
 Akçakoca: 177;
 Soyadları: 179-180.

Derginin bibliyografyaları: Sayı 20(cilt I-V, sayı 1-20 bibliyografyası) – sayı 172 (cilt: XXI, sayı: 161- 172 bibliyografya)- sayı 184(cilt: XXII, sayı: 173-184 bibliyografyası)- sayı:191-192(cilt: I-XV, sayı: 1-100 bibliyografyası)- sayı 200(cilt: XVI-XXIV, sayı: 101- 200 bibliyografyası).

2.3.2. Derginin Ortaya Çıkışı

Nevin Güngör Ergan (2003) 'a göre Fındıkoğlu 1934'ten itibaren ülkenin fiziki realitesinin olduğu kadar sosyal sosyal realitesinin de düşünce aracılığıyla görülmesi, unsurların incelenmesi, sonra politikalara bu düşünce yardımıyla başlanması amacıyla İş Mecmuası'nı çıkarmıştır. Ülkenin herhangi bir meselesinde düşünce-iş ilişkisini kurmayı amaçlamıştır.

Fındıkoğlu 1934 yılında Türkiye Harsı ve İçtimai Araştırmalar Derneği'ni kurmuş ve derneğin yayın organı olarak üç aylık çıkan İş Mecmuası'nı çıkarmaya

başlamıştır. Dergi bir süre sonra aylık çıkmaya başlamış ve 161'inci sayıdan sonra İş ve Düşünce adı ile anılmaya başlanmıştır. 1934 yılında kurulan bu dergi, Fındıkoğlu'nun doktora tezi için ikinci bir defa gittiği yurtdışında olduğu 1935 yılı hariç 1972 yılına kadar kesintisiz olarak çıkarılmıştır. Dergilerin bazı sayılarını Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu tek başına hazırlamıştır. Bu nedenle 52 civarında takma ad kullanmıştır. Derginin önemli şahsiyetler ile önemli memleket sorunlarını ortaya koymak için özel sayıları çıkarılmıştır (Güngör Ergen, 2002: 8).

2.3.3 Derginin İçerik Özellikleri

Fındıkoğlu çıkardığı İş ve Düşünce dergisinin sosyal problemleri inceleme metodunu önce probleminin etraflıca incelenip temas ettiği realitenin bilgi ile aydınlatılmasını daha sonra da iş ve aksiyon kurallarının çıkarılması olarak belirlemiştir (Güngör Ergen, 2003:10).

2.4 1930 ve 1970 yılları arasında Türkiye'deki Siyasal, Ekonomik, Dış Politikada Alanındaki ve Kültürel Gelişmeler

2.4.1 Siyasal Gelişmeler

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın etkileri Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısında kendini hissettirmiştir. Bu durumda ülkenin ekonomisi daha da güç duruma düşmüştür. Mustafa Kemal bu durumun hükümetin denetimsiz ve eleştirisiz bir konumda olduğundan kaynaklandığını düşünmüş, bu nedenle bir muhalefet partisinin siyasal hayat için yararlı olabileceğini düşünmüştür. Bu düşüncelerin ışığında 12 Ağustos 1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulmuştur. Parti, ekonomik alanda liberalizmi savunmuş, halkın yönetime katılmasını ve yöneticilerini denetleyebilmesini talep etmiştir. Böylece Serbest Cumhuriyet Fırkası ekonomik politikada liberal bir parti konumunu alırken, Cumhuriyet Halk Fırkası o zamana dek sürdürdüğü anlayışı terk ettiğini ve 'Devletçilik' olarak adlandırılan yeni bir anlayışı benimsediğini ilan etmiştir. Takvimler 17 Kasım 1930 tarihini gösterdiğinde Serbest Cumhuriyet Fırkası yönetimi partinin fesh edildiğini açıklamışlardır. Bu gelişmeler sonrasında Cumhuriyet Halk Partisi, siyasal alanda bir tekel kurmayı başarmıştır. Ancak, partinin siyasal alanda tek örgüt olarak kalması, güçlü olması anlamına gelmemiştir. Aksine, siyasal alanda tekel kuran Cumhuriyet Halk Partisi örgüt olarak

devlet ve hükümet mekanizmasına üstün gelemediği, ona hâkim olamadığı gibi, bu mekanizmanın bir parçası haline gelmiştir. Parti ile devlet-hükümet yakınlığı öyle bir noktaya ulaşmıştır ki, artık bir noktadan sonra partinin bağımsız varlığına dahi gerek görülmemiş olacak ki, Cumhuriyet Halk Partisi ile devlet- hükümet fiilen birleştirilmiştir. 15 Haziran 1936 tarihinde parti Genel Sekreteri Recep Peker görevden alınmış ve 18 Haziran günü CHP Genel Başkan Vekili İsmet İnönü tarafından yayımlanan bir genelge ile, parti ile devlet-hükümetin birleştiği açıklanmıştır. Buna göre, Dahiliye Vekili olan kişi aynı zamanda CHP Genel Sekreteri olacak ve illerde de valiler CHP İl Başkanları olacaklardı. Bu alandaki son girişim, CHP'nin 6 Ok'unun 1937 yılında Anayasaya da girmesi ve parti ilkelerinin aynı zamanda devletin temel ilkeleri haline gelmesi ile gerçekleşmiştir. Bu gelişmelerle birlikte Atatürk ve İnönü arasında daha Milli Mücadele yıllarında başlayan siyasal birliktelik 1937 yılında sona ermiştir (Koçak, 1997:106-116).

Mustafa Kemal Atatürk'ün 10 Kasım 1938'de ölmesi üzerine 11 Kasım günü cumhurbaşkanlığı seçimi için TBMM toplanmıştır. CHP Meclis Grubu toplantı yaparak cumhurbaşkanı adayını belirlemiştir. Oylamanın gizli yapıldığı bu seçim sonucunda üyelerin 322'si İnönü için oy kullanmıştır. CHP Meclis Grubu toplantısını TBMM toplantısı izlemiş ve İnönü oybirliği ile cumhurbaşkanı seçilmiştir. İnönü cumhurbaşkanı seçildikten sonra iki farklı politika gütmüştür. Bunlardan ilki yeni yönetimle eski muhalefetin uzlaşmasını sağlayıcı bir eğilim, ikincisi ise Atatürk'ün son döneminde Bayar'ın başvekilliği sırasında yani İnönü'nün iktidardan uzaklaştırıldığı dönemde var olan yönetimden hesap sormayı amaçlayan politikalar olmuştur (Koçak, 1997:125).

1939- 1945 yılları arasında Türkiye'nin iç siyasetinin şekillenmesinde ise Avrupa'daki gelişmeler etkili olmuştur. 1939 yılında başlayan İkinci Dünya savaşı sırasında Avrupa'da, özellikle de komşu Balkan ülkelerinde liberal demokrasiden geri adım atıldığı, otoriter ve totaliter rejimlerin dünyayı sardığı bu dönemde, Türkiye de önemli değişimler geçirmiştir. Savaşa ise, daha yeni kurulmuş bir devlet konumunda olduğu için girmemiştir (Seydi, 2010: 257).

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda tek partili rejimlerin ortadan kalkması, yönünü Batı uygarlığına çevirmiş olan Türkiye'nin de siyasal rejimini daha demokratik bir biçime dönüştürme gereksinimini doğurmuştur. Ayrıca savaş sonrası galip olan Sovyet-

Rus tehdidi Türkiye'yi Batı'ya yaklaştırmış, çok partili siyasal hayata geçişi hızlandırmıştır(Çaylak A.ve Nişancı Ş. , 2010:306).

Dış siyasette oluşan bu gelişmeler iç siyaseti oldukça etkilemiştir. Bununla birlikte savaş yıllarında ülke içinde de tek parti yönetimine karşı muhalif sesler yükselmeye başlamıştır. Bu sesleri kontrol altına almak ve kontrol dışı muhalif grupların ortaya çıkmasını önlemek için 29 Mayıs 1939'da yapılan CHP'nin Beşinci Olağan Kurultayı'nda, Meclis'teki muhalefeti, temsil etmek üzere Müstakil Grup kurulmuştur. Fakat yapay bir şekilde oluşturulmuş olan bu grup görevini gerektiği gibi yapamamıştır (Seydi, 2010: 258).

Değişik konularda Meclis içinde başlayan muhalefet, nihayet CHP grubuna 7 Haziran 1945'te verilen Dörtlü Takrir'le belirgin bir şekil almaya başlamıştır. Bu takriri imzalayanlar eski başbakan Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan' dır (Çaylak A. ve Nişancı Ş.,2010: 308).

Bu durum göstermiştir ki İkinci Dünya Savaşı sonrası iç ve dış siyasi, sosyal ve iktisadi faktörlerin etkisiyle Türkiye'de çok partili sisteme geçiş süresi başlamıştır. Tüm bu gelişmelerin ışığında uzun süre CHP'de vekillik yapmış olan Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan 7 Ocak 1946 yılında 'Demokrat Parti' ismini verdikleri yeni bir parti kurmuşlardır (Göktepe, 2010: 361).

1946 genel seçiminde TBMM'ye CHP, Demokrat Parti ve Millet Partisi olmak üzere üç parti girmiştir. 1946 yılında Türkiye'de çok partili hayata geçilmiştir geçilmesine fakat çift dereceli seçim ve açık oy-kapalı sayım sistemine göre değerlendirme yapılmıştır (Ortaylı, 2011:100).

1946 genel seçimi DP itirazlarına rağmen açık oy gizli sayım yöntemine ve çoğunluk sistemine göre yapılmış, seçim sonuçlarına göre 465 sandalyeden CHP 395, DP 66 ve Bağımsızlar da 4 üyelik kazanmıştır. Seçim sonuçlarına DP, CHP'nin hile karıştırdığı yönündeki iddiasıyla itiraz etmiş; fakat seçim sonuçları değiştirilmemiştir. CHP bu seçimler sonucunda dört yıl daha iktidarda kalmayı garantilemiş, DP de meclisteki üye sayısını yükseltmiştir (Koçak, 1997:143).

Seçim sonrası kurulan CHP Hükümeti ile DP arasındaki seçim tartışmaları zaman zaman şiddetlenmiştir. Bu durum sonucunda Cumhurbaşkanı İnönü tarafından

iktidar ile muhalefeti uzlaştırmak ve tıkanan siyasal alana yeni bir yön vermek amacıyla 12 Temmuz Beyannamesi yayımlanmıştır (Çaylak A. ve Nişancı Ş.,2010: 312).

12 Temmuz Bildirisi'nin yayınlanmasından kısa bir süre sonra Recep Peker istifa etmiş ve 10 Eylül 1947 tarihinde hükümeti kurma görevi Hasan Saka' ya verilmiştir. Saka Hükümeti Peker Hükümeti'ne göre daha liberal bir siyaset anlayışı gütmüş, iktidar ile muhalefet partilerine karşı yönetimin eşit davranmasını amaçlamıştır. Buna rağmen aradan bir müddet geçtikten sonra DP'lilerce gerektiği kadar liberal olmamakla CHP'lilerce fazla tavizkâr davranmakla eleştirilmiş ve bunun sonucu olarak da 8 Haziran 1948'de istifa etmiş, 9 Haziran'da da İkinci Hasan Saka Hükümeti kurulmuştur. İkinci Hasan Saka Hükümeti döneminin en önemli girişimi seçim yasasında değişiklik yapılarak gizli oy açık sayım ilkesinin kabul edilmesi şeklinde olmuştur. İkinci Hasan Saka Hükümeti'nin 14 Ocak 1949'da istifa etmesi üzerine, Şemsettin Günaltay yeni hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir. Günaltay Hükümeti muhalefetin seçim yasası konusundaki ısrarlı isteklerini dikkate alarak yeni seçim yasası kabul etmiştir. 16 Şubat 1950' de kabul edilen yasaya göre; tek dereceli, genel, eşit ve gizli oyla seçim yapılması, sandık kurullarında siyasi parti temsilcilerinin bulunması, gizli oy açık sayım ilkesinin uygulanması ve seçimlerin denetim altında yapılması kararlaştırılmıştır (Koçak, 1997:147- 153).

14 Mayıs 1950 yılında genel seçim yapılmış ve iktidar değişikliği olmuştur.

İlber Ortaylı seçim sonuçlarını şu cümleleriyle anlatmaktadır:

'14 Mayıs 1950' de Türkiye yeni bir döneme girdi, Halk Partisi'nin içinden kopanlar ilk önce o partinin içindeki muhaliflerin desteği, ardından umulmadık zümrelerin geniş katılımıyla DP'yi teşkilatlandırdılar ve iktidara yürüdüler.'

Bu seçim sonucunda DP iktidara geçince, Celal Bayar cumhurbaşkanı, Adnan Menderes başbakan, Refik Koraltan da TBMM başkanı olmuştur. Hükümet programında anti-komünizm teması işlenmiş, gericilik komünizm taktiği olarak tanımlanmıştır (Tunçay, 1997:177).

DP'nin ideolojisi ve programlarında vurgulanan hususlar ise genel olarak, halk için daha fazla hürriyet, liberal ekonomik politika, devlet sektörü yerine özel sektöre daha fazla destek ile dini konularda daha az sınırlama olarak belirtilmiştir (Göktepe, 2010: 364).

Parti tıpkı ekonomi anlayışında olduğu gibi yönetim anlayışında da liberal bir tutum sergilemeyi parti programlarında amaç edinmiştir. 1950 yılından 1954 seçimlerine kadar ülkede görülmemiş değişimler olmaya başlamıştır. 1954 seçimlerinde DP % 57,5 oy oranı ile en yüksek oy alan parti olmuştur. Fakat bu tarihten sonra ibreler ters dönmeye başlamış DP en fazla oy alan parti olmasına rağmen meclis grubunda parti içi muhalefet ortaya çıkmaya başlamıştır. Bununla birlikte resmi muhalefetin de sesi daha fazla yükselmeye başlamıştır (Ortaylı, 2011:117).

1954- 1957 dönemi ise DP'nin en kritik ve tartışmalı yılları olarak değerlendirilmiştir. 6-7 Eylül Olayları, İspat Hakkı, Hürriyet Partisi, 29 Kasım 1955 DP grubu toplantısı gibi pek çok önemli olay bu dönemde gerçekleşmiştir (Göktepe, 2010:369).

Sene 1957' ye gelindiğinde toplumda hakim olan anlayış yavaş yavaş azalmaya başlamıştır. Muhalefet hırçın, iktidar ise kulaklarını kapatmış, kimseyi dinlemeye tahammül etmez bir tavır sergilemeye başlamış, sonuçta ordu duruma müdahale etmiştir (Ortaylı, 2011:118).

DP'nin muhalefeti ve basını zor kullanma yoluyla susturmaya çalışması, 1960 yılının nisan ve mayıs aylarında yer yer güvenlik güçleri ile öğrenciler arasında çıkan çatışmalar sonucunda 27 Mayıs 1960 günü, kendilerine Milli Birlik Komitesi adını veren bir grup genç subay ordu adına yönetime el koymuştur. 27 Mayıs 1960 Darbesi, Demokrat Parti yönetimine ve parlamentoya olduğu kadar ordu hiyerarşisine de yapıldığı için 1971 ve 1980 darbelerinden farklı bir anlam taşımaktadır (Özdemir, 1997: 192).

Darbenin hemen sonrasında Milli Birlik Komitesinin başkanlığı'na Cemal Gürsel getirilmiş, zaman sonra komitenin içinde anlaşmazlıklar çıkmaya başlamıştır. Yaklaşık 5000 dolayında subayın ordudan emekli edildiği 3 Ağustos 1960 yılında yaşanan bu olay tarihte EMİNSU (Emekli İnkılâp Subayları) adıyla yerini almıştır. Milli Birlik Komitesi tarafından silahlı kuvvetler bünyesinde gerçekleştirilen ve o günkü şartlarda olağan karşılanıp önemli tepki yaratmayan subay tasfiyesine karşılık, yine Milli Birlik Komitesi'nce 27 Ekim 1960'da 147 öğretim üyesinin tembel, yeteneksiz veya reform düşmanı oldukları iddiasıyla üniversitelerde yapılan tasfiye kamuoyunda büyük tepki yaratmıştır. Bununla birlikte 147'ler olayı Milli Birlik Komitesini ve ordunun eylemini destekleyen aydınlar arasında da büyük tepki yaratmış ve Milli Birlik

Komitesi silahlı kuvvetlerin içinde ortaya çıkan başka güçlerin etkisiyle yalnızlığa gömülmüştür. Haksızlıkların giderilmesi ile tasfiye edilen 147 öğretim üyesine ancak 28 Mart 1962 yılında çıkarılan yasa ile üniversiteye dönme olanağı sağlanmıştır (Göktepe, 2010:401-402).

13 Kasım 1960 günü askeri yönetimin sürdürülmesi eğilimde olan subaylardan 14 tanesi iç darbe ile tasfiye edilerek yurt dışına gönderilmiş böylece Milli Birlik Komitesi askeri yönetimden sonra ülke idaresini sivillere bırakmayı düşünen subaylardan ibaret olmuştur. Milli Birlik Komitesi'ndeki subayları iktidardan vazgeçmeye zorlayan en önemli neden, ekonomik ve siyasal programa sahip olmayışları olmuştur. Halkın yaşadığı sıkıntıları bilmekte fakat alınacak çözüm önerileri konusunda bilgileri bulunmamaktadır. Bu konuda İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof.Dr. Sıddık Sami Onar'ın başkanlığında bir grup akademisyen Anayasa'ya hazırlamaları için göreve çağırılmıştır. 27 Mayıs darbesine farklı bir boyut kazandıran bu hareket darbeyi kuramsal bir evrime dönüştürmüştür. Onar'ın başkanlığında oluşturulan komisyon toplumsal kurumların ve devletin yenilenmesini tavsiye etmiştir. Bu durumun yeni bir anayasa ile mümkün olacağı üzerinde görüş birliğine varılmıştır. Milli Birlik Komitesi Hükümeti bu görevleri yerine getirmek için geçici Anayasa ile meşrulaştırdıkları bir ara hükümet kurmuştur (Güçlü, 2011:25).

13 Ocak 1961 tarihinde siyasal faaliyetlerle ilgili yasakların kaldırılması sonucunda CHP ve CMKP' ye ek olarak 11 yeni parti kurulmuştur. Bunların çoğu kısa ömürlü olmuş ve halktan aradıkları desteği bulamamışlardır (Göktepe, 2010: 404).

Türkiye' de 15 Ekim 1961 tarihinde yapılan seçimler koalisyon dönemini açmıştır. Bu seçimlerde oyların % 62,3'ünü DP'nin tabanını temsil eden AP, CKMP ve YTP alırken, %36,7' sini CHP almıştır. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel' in arabuluculuğu ile tarihimizde ilk koalisyon hükümeti CHP ve Adalet Partisi arasında 20 Kasım 1960 tarihinde oluşturulmuştur. Adalet Partisi, Demokrat Partililerin affedilmesini istemiş, fakat bu talepleri yerine getirilmeyince kriz çıkmış ve hükümet Mayıs 1962 tarihinde istifa etmiştir. Bunun üzerine Haziran 1962' de CHP, YTP, CKMP ve bağımsızlardan oluşan yeni bir koalisyon kurulmuş fakat bu koalisyon da Aralık 1963' de bozulmuştur. Baş gösteren Kıbrıs sorununun önemli bir noktaya gelmesi ile ülkenin acilen bir hükümete ihtiyacı olmuş, bu nedenle de Aralık 1963' de CHP, bağımsızlarla ittifak kurarak 3. İnönü koalisyonunu kurmuştur (Güçlü, 2011: 26).

İsmet İnönü'nün başkanlığında kurulan hükümetler demokratik yönetimin kurulması için çevrede sosyal, siyasi ve iktisadi kuruluşların bir an önce kurulmasını amaçlamışlardır. Bunun yanında özerk devlet kuruluşları siyasi yaşamdan uzak tutulmaya çalışılmıştır. Türkiye'de özellikle 1960'lı yıllardan sonra görülen liberalleşme ve devlet otoritesinin siyasi, sosyal ve iktisadi kuruluşlar üzerinde zayıflamasına paralel olarak görülen olumsuz etkiler kısa zamanda ortaya çıkmıştır. 1961 Anayasası'nın sağladığı fikir, toplantı ve yürüyüş özgürlükleri kısa sürede olumsuz gelişmelere neden olmuş ve 1968 yılındaki öğrenci olaylarına dönüşmüştür. Bununla birlikte değişik amaçlar için kurulan dernekler ve sendikalar amaçları dışına çıkarak siyasetle uğraşmaya başlamışlardır. Bu durum ülkenin birliği ve devletin varlığına karşı bir tehdit sergilediği için 12 Mart 1971 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri bir muhtıra yayınlamış ve bunun sonucunda Süleyman Demirel başkanlığındaki hükümet istifa ederek yerine Nihat Erim başkanlığında tarafsız bir hükümet kurulmuştur(Güçlü, 2011:27).

Türkiye'de aydın sınıfının hayatını en çok sarsan 12 Mart 1971 darbesidir. Anayasa ve meclis değişmemiş, iki meclisli sistemle devlet yönetilmiştir. Sistem böyle iki yıl devam ettikten sonra politikacılar darbecileri saf dışı etmişlerdir (Ortaylı,2011:127).

2.4.2 Ekonomik Gelişmeler

Ortaylı (2011)' a göre savaş içinde Türkiye'nin ithalat düzeyi çok düştü. Her şeyden önce endüstriyel ülkelerin Türkiye'ye satacakları mal yoktu. Savaşan şişkin ordular bütün stokları yutuyordu. Karaköy ve Eminönü'nün ithalatçıları limana uğrayacak ufuktaki bir gemiyi gözlemek ve temsilcileri aracılığıyla ne bulurlarsa kapatmakla gün geçiriyorlardı. Tabii karaborsa ortalığı sardı. Hükümet tahıl karaborsasını önlemek için sıkı tedbirler aldı ancak bu sadece fakir köylünün canını sıktı. Şehirlerde un ve şeker sıkıntısı vardı. Vilayetin birinde kuyrukta bekleyenler hükümet konağına götürülen bir tepsi baklavayı devirdiler. Ama işin doğrusu asayiş berkemaldi. Az sayıdaki polis ve jandarma ile Türkiye yönetimi savaşın sıkıntılarını isyansız ve yağmasız atlattı. Buğday karaborsasından zengin olan 'hacığa' sınıfı, az zamanda büyük şehirlerde bile kendini hissettirdi. Buna karşılık savaş makinesinin talepleri bitmiyordu. Türkiye elinde hammadde olarak ne varsa sattı. Hatta bu hammaddeyi işleyip yarı mamul hale getirerek sanayi henüz kurulamadığından ferrokrom veya işlenmiş alüminyum değil, topraktan çıkan filiz olduğu gibi gönderildi.

O da yetmedi; ABD, İngiltere ve Almanya'nın büyük firmaları yerel temsilcilerinden ot, maden ve gıda namına ne bulurlarsa göndermelerini istedi. Savaş sanayinin ihtiyacı, yeni icatlar ortaya çıkarıyordu; hangi bitkinin, maden cevherinin hatta toprak cinsinin ne işe yaradığı belli olmazdı. Zaten Türkiye'nin bitki ve maden envanteri tam bilenemediğinden, araştırıp bir şeyler bulmaları isteniyordu. Servetler birikti; planlı programlı kullanılmasa da bu birikim ve ardından gelen Marshall Yardımı ve zirai makineleşme Türkiye'de bir nesil içinde gelişme ve patlama yaratmıştır.

Savaş sonrası ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sorunlara çözüm bulunması gerekmektedir. Bu amaçla 1940 yılının ilk günlerinde hükümete geniş çapta yetkiler veren Milli Korunma Kanunu kabul edilmiştir. Kanun, devletin ekonomiye müdahalesini genişletirken özel teşebbüsü tamamen devlet kontrolü altına almaktadır(Koçak, 1997:171).

Saydam Hükümeti zamanında fiyatların yükselmesine mani olan kanun, halkın gündelik yaşamında ekonomik sorunları tamamen engelleyememiştir. Koçak (1997)'a göre genel bir enflasyon ortamında mal yokluğuna dayalı bir karaborsa, karaborsaya dayalı bir vurgunculuk olanağı dönemin ekonomik hayatına ilişkin tabloyu sergilemektedir.

Saraçoğlu Hükümeti zamana gelindiğinde mal yokluğu ve karaborsanın önüne geçilmesi amacıyla ekonomi ve fiyatlar üzerindeki devlet kontrolü Saydam Hükümeti dönemine nazaran hafifletilmiştir. Fakat alınan tedbirler ekonomide beklenen ölçüde rahatlama sağlayamamıştır (Koçak, 1997:172).

İkinci Dünya Savaşı'na girmeyen Türkiye' nin kaynakları birikmiş, bununla birlikte dış politikada batıya yönelik tavırlar sergilenmesinin getirdiği kolaylıklar da olmuştur. Bu sebeplerden dolayı halkın refah seviyesi artmaya başlamış bundan en çok köylüler etkilenmiştir. Daha önce tahsildarlardan kaçan köylüler artık adeta devlet memurlarını süründürebilecek pozisyona gelmiş, bu durum her ne kadar bazı aydın ve memur kesimin hoşuna gitmese de vatandaşlık yolunda adımlar atıldığını göstermiştir (Ortaylı, 2011:90).

Savaş yıllarında ülkede büyük kazanç sağlayan kesimler de oluşmuştur. Gelir dağılımının yeniden sağlanabilmesi maksadıyla büyük kentlerde bu zamanlarda üremiş olan zenginlerden 1943 yılında kabul edilen Varlık Vergisi, kırsalda üremiş olan

zenginlerden Toprak Mahsulleri Vergisi alınmıştır. Varlık Vergisi zenginlerden bir defaya mahsus olmak üzere kurulacak olan komisyonun belirleyeceği miktarda alınacaktı fakat uygulamada Müslüman-Türklere hoşgörü gösterilirken gayrimüslim azınlıklara sert davranılmıştır. Kırsal kesimden elde edilecek zirai gelirlerin vergilendirilmesi amacıyla konulan Toprak Mahsulleri Vergisi ise, eski aşar vergisinin bir benzeri olarak uygulamaya konulmuştur (Koçak, 1997:173).

DP'nin ekonomi politikası, cumhuriyet'in başından beri devletin yardımı ile özel teşebbüsü geliştirme politikasının devamı niteliğinde olmuştur. Ekonomide devletçilik reddedilip liberal görüşler benimsenmiştir. 1950-54 döneminde uluslar arası ekonomik ilişkilerde dış kaynakları sağlamak amacıyla bir dizi önlemler alınmış, yabancı sermayeden yararlanmak amacıyla Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası kurulmuştur. Ayrıca DP iktidarı, 1951 ve 1954 yıllarında yabancı sermayeye daha elverişli çalışma koşulları sunan bir dizi teşvik kanunları çıkartmıştır. Bütün bunlara rağmen DP' nin ekonomik başarıları endüstriden çok, tarım alanında olmuştur. 1949'un kötü hasatından sonra, 1950 ve 1951' in iyi hasatlarını ekonomistler DP için büyük bir şans saymaktadır. Uygun iklim koşulları, CHP'nin savaş yıllarında biriktirdiği döviz ve altın rezervlerinin kullanılması, artan ABD desteği ile bir araya gelince 1950-54 dönemi hızlı bir ekonomik gelişmeye sahne olmuştur. Fakat diğer yıllarda bu temponun sürdürülmeye çalışılması, DP'yi büyük ekonomik zorluklarla karşı karşıya getirmiştir. 1954-57 döneminde ekonomik sıkıntılar başlamıştır. Dış ticaret sıkı kayıtlar altına alınmış, açığı kapatmak için ABD' den ek krediler istenmiş, fakat ret yanıtı alınmıştır (Tunçay, 1997:183).

1950'li yılların ortalarında Türkiye sermaye mallar ve yedek parça alamaz hale gelmiş, bunun sonucunda da tarım makinelerinden yeterince yararlanamaz olmuştur. Bu makinelerin çoğu kullanılmaz hale gelmiş, fabrikalar üretimi yavaşlatmış, yarım kapasite ile çalışır duruma gelmişlerdir. Bu koşullar altında hükümet liberal siyasetten vazgeçmiş, 18 Mayıs 1956 yılında Ulusal Koruma Kanunu'nu çıkarmıştır. Bu yasa hükümete mal ve hizmetlerin dağılımı, fiyatların belirlenmesi gibi konularda ekonomiyi düzenlemesi için izin vermiş, fakat alınan önlemlere rağmen ekonomik istikrar sağlanamamıştır (Güçlü,2011: 28).

1957 yılından sonra parti içi muhalefetin artması gibi zorlukların yanında ülke ekonomisinde de zorluklar yaşanmaya başlanmış, yatırımların karşılanmasında sorunlar görülmeye başlanmıştır (Ortaylı, 2011).

1958 yılı içinde ekonomik bunalımlar yoğunlaşmış, birçok mal bulunmaz olmuş, kuyruklar ve karaborsa doğmuş, fiyat artışları birbirini kovalamıştır. 1959 yaz sonunda DP iktidarı Türk Lirasının on bir yıldır sabit tutulan dış değerini düşürmek zorunda kalmıştır. Batı'dan yeni kredi isteme ve borç erteleme taleplerimize karşılık bir dizi istikrar önlemleri alınmıştır. 4 Ağustosta yapılan kur ayarlaması sonucunda bir Amerikan doları 2,8' den 9 liraya çıkmış, enflasyon %20' ye çıkmaya başlamıştır (Tunçay, 1997: 185).

1960 yılı Türkiye için adeta bir tikanıklık yılı olmuştur. Sokak hareketleri ve talebe gösterileri kanlı şekilde sonuçlanmıştır. Ekonomik göstergelerin dibe vurduğu bu zamanda yeni türeyen zenginler fakat buna karşı fakirleşen memur kesimi toplumsal yapıyı oluşturmuştur (Ortaylı, 2011: 114).

Demokrat Parti'nin ekonomideki başarısızlık sebebi plansız bir ekonomik yaklaşım sergilemiş olmaktır. Bunun nedeni ise bazı Demokrat Parti mensuplarının plan yapmanın bürokratik ve komünist bir uygulama olduğunu düşünmeleridir. Hükümet savaştan yeni çıkan Avrupa'nın gereksinimi olan tarım ve madencilik yönüne fakat bu ürünlerin ihracını kolaylaştırmak için yaygın bir karayolu şebekesine ihtiyaç duymuştur. ABD'nin yardımıyla 1950 yılında 1642 km. olan asfalt yolların uzunluğu 1960 yılında 7049 km. ye çıkartılmıştır. DP döneminde tarımda makineleşme başlamış, yine bu dönemde meclisten toprak reformu ile ilgili bir kanun geçmesine rağmen büyük toprak sahiplerinin siyasal güçleri nedeniyle tam olarak uygulanamamıştır (Güçlü, 2011:28).

27 Mayıs rejimi sırasında ekonomide alınan en önemli karar 30 Eylül 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nın kurulması yönünde olmuştur. Bu teşkilatın amacı, ekonominin plan çerçevesinde işlenmesini takip etmek ve denetlemektir.

Korkut Boratav(1997)'a göre, 1954-1961 yılları, savaş sonu genişleme düşüncelerinin ve dış ticarete liberal politikaların son bulduğu, ekonominin görece bir durgunluk içinde dalgalanmalara tabii olduğu; ihracat mallarına taleplerin düşmeye, dış tüketime tepki olarak ithalat sınırlamalarına gidildiği bir dönem olarak

nitelendirilmiştir. 1960 ve 1970’li yıllar ekonomide siyasi ve iktisadi unsurların sentez oluşturduğu yıllar olmuştur. Siyasi düzeyde ‘popülist demokrasi’ hakimken iktisadi boyutuyla sanayileşmenin önce yaygınlaştığı sonra derinleşmeye başladığı bir dönem olmuştur. Dönem sonunda tarımın gayri safi milli hasıladan aldığı pay sanayinin gerisine düşmüştü; ‘makine yapan makineler yapmak’, ‘ağır sanayiye yönelme’ düşünceleri siyasi sloganlar üzerinde hâkim olmuştur.

2.4.3 Dış Politika Alanındaki Gelişmeler

Türkiye İkinci Dünya Savaşı yıllarında ‘non-belligerent’ yani savaşa katılmayan ülkeler içerisinde yer almıştır. Tarafsız ülke konumunu bazı saldırmazlık paktı ve anlaşmalarla sağlamlaştırmıştır (Ortaylı, 2011:89).

Türkiye Birinci Dünya Savaşı’nda uğradığı ağır kayıpları düşünerek İkinci Dünya Savaşı’na girmemiş ve Almanya’ya savaş ilan etmek için son ana kadar beklemiştir. Savaşın sonunda yön tayin etmek istemesinin amacı Batılılara katılmak ve Nazi Almanya’sına karşı olduğunu gösterme çabası olmuştur. Savaşın sonlarında yani Mayıs 1944’te hükümet ve cumhurbaşkanı bu siyaseti sergilemekten yana bir tavır sergilemişler ve buna muhalif davranan herkese gerekli yaptırımları uygulamışlardır. Bu politikada asıl amaç Sovyetler’in Türkiye karşıtı sergiledikleri davranış ve söylemlerin ülkede panik yaratma düşüncesinden dolayı Rusya’ya karşı alınan önlemdir (Ortaylı, 2011:90).

1945 yılının sonlarından itibaren uluslar arası politikada beliren yeni güç dengesi Türkiye’nin yalnızca dış politikasını değil, aynı zamanda iç politikasını da yakından etkilemiştir. Otoriter tek partili rejimlere karşı liberal demokrasinin zaferi gözle görülebilir şekilde ortaya çıkmıştır. Avrupa artık çok partili ve serbest seçim esaslarına dayalı liberal demokratik bir düzen kurmaya başlayacaktır. Sovyetler Birliği’ ne karşı batı ittifakında yer almak isteyen Türkiye de bu gelişmelerin tamamen dışında yer almak istememektedir (Koçak, 1997:156).

İkinci Dünya Savaşı’na kadar Türkiye’nin izlediği dış politika Lozan Antlaşması ile oluşan statükonun devam ettirilmesi yönünde olmuş, Türkiye bir yandan kendisine yöneltilebilecek bir dış müdahalenin olasılığına karşı etrafında ortak bir güvenlik sistemi kurmayı diğer yandan uluslararası ilişkilerde barışçıl bir politika izlemeyi gerekli görmüştür. Genel olarak bakıldığında 1930’lu yıllarında sonuna doğru Türkiye,

Avrupa devletlerinin gruplaştığı bir savaş öncesi ortamda Batılı devletlere yakınlaşmakta, o nispette Sovyetler ile olan ilişkileri de uzaklaşmaktadır (Koçak, 1997:158).

Koçak (1997) bu durumu şu Doğan Avcıoğlu'ndan yaptığı alıntı ile şöyle desteklemiştir:

‘... Avcıoğlu'na göre, Türkiye'nin Atatürk döneminde izlediği (ve övülmesi gereken) dış politika çizgisi, İnönü döneminde temelinden (ve yerilmesi gereken biçimde) değişmiştir. Bu dönemde (ki, ‘tarihi dönüm noktası’ olarak 1939 yılı, yani Türkiye’ nin Batı ile ittifakı kabul edilmektedir) Batı yanlısı ve Sovyetler Birliği’nden uzak bir politika izlenmiştir...’

Türkiye'nin Atatürk dönemindeki dış politikası iyi komşuluk ilişkileri ve bölgesel savunma ittifakları kurulması iken İnönü döneminde temelde Batı temelli bir dış politika izlenmiştir. Tek parti dönemi boyunca dış politikada katı çizgilerle birbirlerinden ayrılmış aşamalar yerine bir bütünsellik ve süreklilik göze çarpmaktadır. İnönü'nün politikasının hedefi, ülkeyi ne pahasına olursa olsun savaştan uzak tutmak olmuştur. Türkiye yayılma amacı gütmeyeceği için başka topraklarda gözü olamamış ve bu nedenle saldırıya uğramadığı sürece savaşa katılmamayı amaç edinmiştir. İnönü, ülkeyi savaştan uzak tutabilmeyi dengeli bir dış politika izlemekte görmüştür. Bu politikayı sürdürmek Türkiye'nin jeopolitik konumu nedeniyle kolayca başarılabilenmiştir. İnönü, ülkesini kendi yanında savaşa sokmak isteyen ülkelere karşı askeri bakımdan güçlendirerek diğer ülkelerin desteklerini almak koşuluyla ülkesinin bu konumunu değerlendirmiştir (Koçak, 1997:159).

Türkiye savaşa girmemiştir ama 1944 yılı başlarında Batı ittifakında bir dışlanma sürecine gelmiştir. Savaş sırasında izlenen dış politika ülkeyi savaşın dışında tutmayı başarmış fakat savaş sonrasında oluşan yeni uluslar arası politikada yalnız kalmasına neden olmuştur. Sadece savaş yılları düşünüldüğü zaman Türkiye’de izlenen dış politika başarılı sayılmakta fakat savaş sonrası dış politikadaki gelişmelerdeki olumsuzluklar bu yılların uzantısı niteliğini taşımaktadır. Aslında bu yönü ile bakıldığında İnönü dönemi dış politikası, temelde Atatürk dönemi dış politikasının bir devamı niteliğindedir (Koçak, 1997:160).

CHP iktidarı süresince izlenen Batı'ya yakınlaşma politikası DP tarafından da izlenmiş, NATO' ya girmek bir başarı sayılmıştır. Ancak DP' nin baticı dış politikası bununla kalmamış ABD'nin isteği ile Yakın Doğu ve Balkanlarda yeni pakt arayışı içine girilmiş, Arap dünyasında İngiliz ve Fransızlara karşı gösterilen bağımsızlık

hareketleri desteklenmemiş, İran' da Musaddık' ın petrolü millileştirme yolundaki atılımlarına karşı cephe alınmıştır (Tunçay, 1997:179).

1954-57 döneminin başında, Menderes ekonomik yardım için ABD'ye gitmiş fakat buradan sağlanan yardım yetmediği için yeni bir ekonomik yardım için Federal Almanya'ya gitmiştir. Bu hareketle birlikte Türkiye'nin kalkınmasına ABD ile birlikte Federal Almanya'nın da yardım edeceği düşünülmüştür. Bununla birlikte Balkanlarda yakın işbirliğine girmek amacıyla Yugoslavya'ya ziyaretler yapılmış, fakat Yugoslavya'nın Sovyetler Birliği ile arası düzelince bu işbirliği gerçekleşmemiştir. Orta Doğu'da ise Balkan Paketi kurulmuş, geri kalan Arap dünyasının kızgınlığına rağmen Irak ve Türkiye bu pakta girmiş, çok geçmeden İngiltere ve Pakistan da pakt içindeki yerini alarak Cento Paketi oluşturulmuştur.1958 yılına gelindiğinde DP, dış politikada soğuk savaşı körükleyerek, Türkiye' ye yapılan Batı yardımını çoğaltmayı amaç edinmiştir. 1959 yılı başlarında ise Yunanistan ile Kıbrıs sorunu patlak vermiş, İngiltere'nin de araya girmesi ile Yunan Hükümeti ile Şubat 1959' da Zürih'te Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkının haklarının güvence altına alındığı bir antlaşma imzalanmıştır (Tunçay, 1997:180).

1960'lara doğru Menderes Hükümeti'nin Sovyet Rusya ile Kurtuluş Savaşı yıllarındaki iyi komşuluk ilişkilerini canlandırma girişimi olmuştur. 1962 yılında Küba ile yaşanan Füzele Bunalımından sonra ülke genelinde ABD ve NATO aleyhinde gösteriler başlamıştır. Türk Hükümetleri dış politika alanında 1960'lı ve 1970'li yılların en büyük iki bunalımını Yunanistan ve Kıbrıs sorunu nedeniyle ABD ile yaşamıştır. Türk Hükümeti'nin Türklerin adadaki haklarını korumak için garantör devlet sıfatıyla adaya asker göndermek istemesi talebine ABD Başkanı Johnson'un dönemin Başbakanı İsmet İnönü' ye mektup göndererek duruma karşı çıkması Türk dış politikası açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bununla birlikte Kıbrıs'a yapılan müdahale Türkiye'yi dış politikada bir yalnızlığa itmiş ve Türkiye, 1965'ten sonra başta Sovyet Rusya olmak üzere bloksuz ülkelere karşı bir dostluk ve işbirliği politikası izlemiştir (Özdemir, 1997:191).

Türkiye 1970 yılından itibaren dış politikada İslam Konferansı Örgütleriyle İslam dünyasına, ekonomik ilişkiler yoluyla Rusya ve 1960 yılından sonra giderek önem kazanmaya başlamış olan AET ye yakın bir yol izlemiştir. Özellikle 2.Dünya

Savaşı'ndan sonra izlenen ABD yanlısı politikadan vazgeçilmiş ve çok yönlü arayışlara geçilmiştir (Güçlü,2011:35).

2.4.4 Kültürel Gelişmeler

1923 ile 1950 arası Türkiye'de eğitim-bilim- kültür yaşamının temellerinin atıldığı yıllar olmuştur. 1928 yılında Harflerin değiştirilmesi ve dilin sadeleştirilmesi ile başlayan kültür hareketleri zamanla kurumsallaşmaya başlamıştır. Dil ve Tarih Kurumları ile Halkevleri yeni Türkiye'nin düşünsel temellerini oluşturacak, kültür hayatını canlandıracak örgütlenmeler olarak düşünülmüş, bunun devamı olarak 1933 'te Üniversite Reformu kültür devriminin başka bir unsuru olarak gerçekleştirilmiştir. Milli bir toplumun tarih yazıcılığının yetersiz olması ve o güne kadar yeteri miktarda bilimsel çalışma yapılmamış olması Dil ve Tarih Kurumlarının başlıca varlık sebepleri olmuştur. Cumhuriyetin batılılaşma gayretleri içerisinde olduğu yıllarda çağdaş bir üniversite özlemi duyulmuş, eski hatıra ve alışkanlıklardan toplumun sıyrılması için bilimsel çalışma yapacak üniversiteye 1933'de yapılan reformla kavuşulmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'de çok partili hayata geçilip bir yandan Birleşmiş Milletler' e girerken bir yandan da İnsan Hakları Beyannamesi imzalanırken üniversitelerin özgür ortamlarda çalışmaları için üniversite özerliği kanunu da çıkarılmıştır. 1960 yılı askeri müdahalesinden sonra 1961 Anayasası bu özerkliği pekiştirmiş; fakat 1971 ve sonrasındaki şartlarda bu defa aksi yönde düzenlemelere gidilmiştir. Dil ve Tarih Kurumları, Türkçeyi bilimsel ve sanatsal düşüncelerin ifade edildiği bir dil yapmak için özel statüleri ölçüsünde verimli çalışmalar sergilemeye gayret etmişlerdir. Çok partili hayata yeni başlayan Türkiye' de yaygın eğitimden her yaş ve cinsiyette insanın yararlanabilmesi ve halkın toplumsal olaylara katılabilmesine aracılık yapmak amacıyla açılan Halkevlerinin 1951'de kapatılması ve bunlardan doğan boşluğun Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Halk Eğitim Merkezlerinin kurulmasıyla kapatılmaya çalışılması kültür alanında yapılmış olan bir diğer çalışmaların göstergesi olmuştur (Katoğlu, 1997:393).

1940'lı yıllarda kırsal alanda kültürel bir hareket olarak Halkevlerinin yanı sıra uygulamaya konan Halk Odaları ve Köy Enstitüleri bir arada düşünüldüğünde anlamlı hale gelmektedir. Dönemin kültür atağının amacı halk odaları ile halkın kültürel seviyesini yükseltmek, Köy Enstitüleri ile de köye önderlik edebilecek, CHP'nin ileriki yıllardaki atılımlarını destekleyecek ve yol gösterebilecek öğretmenler yetiştirmek

suretiyle köyün kalkınmasını ve kültürel hayatta yerini almasını sağlamak olmuştur (Koçak, 1997:128).

2.5 1930 ve 1970 yılları arasında Türkiye'deki Eğitimsel Gelişmeler

2.5.1 Eğitim-Kültür Politikası

Eğitim politikasının temel işlevi; ahlaklı, faziletli, vatanperver, tarih şuuruna, meslek ve iş ahlak ve şerefine sahip ilim ve meslek adamları yetiştirmektir. Milletlerin ve memleketlerin kalkınması ilmin ve araştırmanın ciddi bir şekilde yapılmasına bağlıdır. Bu araştırmayı ciddi şekilde yapıp ülkeleri kalkındıracak olan genç nesilleri de yetiştirmek için sağlam politikalara ihtiyaç vardır (Bilgiç, 1986:21-22).

Toplumda amaçlar ferdin arzu ve ihtiyaçları ile toplumun beklentilerinden ortaya çıkmakta, bu nedenle de toplumun ihtiyaçları değiştikçe bir toplumsal yapı olan eğitim sisteminin de amaçları değişmekte ve gelişmektedir. Bütün bunların ışığında Tanzimat ve Meşrutiyet aydınlarının eğitime yükledikleri amaçlar sosyal ve siyasal bütünlüğü temine yönelik olmuştur. Cumhuriyetin ilanı ile eğitimin amacı cumhuriyet mefkûrelerine uygun adam yetiştirmek olarak şekillenmiştir (Özkan, 2008:105).

Cumhuriyet dönemi eğitim politikası doğruya, bilime ve pozitif bilgiye dayanmıştır. Atatürk inkılâplarının getirmek istediği cumhuriyet eğitiminin amaçları milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, laik cumhuriyet vatandaşları yetiştirmek, ilköğretimi yaygınlaştırmak, yeni nesilleri gerçek ahlaka ve erdeme kavuşmuş şekilde yetiştirmek, yeni nesillere Türk olmak gururunu aşilayarak Türk milletini ileri medeniyetler seviyesine çıkarmak olmuştur (Sakaoğlu, 1992: 53).

Türkiye'de Milli Şef Dönemi olarak bilinen 1938- 1950 yılları arasında eğitim politikalarında da İsmet İnönü tarihin tek belirleyicisi durumunda olmuştur 1938-50 dönemi, Türkiye'de eğitime önem verilen bir dönem olmuştur. Bu tarihlerde ilk defa düzenlenmeye başlanmış olan eğitim şuraları 1939, 1943, 1946 ve 1949 olmak üzere dört kez toplanmıştır. Bu şuralarda Türkiye'nin eğitim sorunları kurulan komisyonlarda en ufak ayrıntılarına kadar tartışılmış ve kararlar alınmıştır. İnönü dönemi eğitiminde iki hedef belirgin olmuştur. Bunlarda ilki her ferdin okuma yazma öğrenmesini sağlamak amacıyla ilköğretimi yaygınlaştırmak diğeri de teknik öğretim şeklindedir. Hatta İnönü, bunu 27 Temmuz 1939 yılında toplanan Birinci Maarif Şurasında Türk milletinin layık

olduğu mevkiye çıkmasını sağlayacak tek aracın onun kültür ve teknik kuvveti olduğunu söyleyerek belirtmiştir (Özkan,2008:159).

İnönü cumhurbaşkanlığı sırasında laiklik ilkesinin topluma yerleşmesi amacıyla eğitim ve ekonomiye büyük önem vermiştir. Ona göre kişi ve toplumu özgür kılacak yolların kaynağı olan bu iki unsur titizlikle takip edilmeli, ekonomik alanda atılımlar yapılmalı, ilkel tarım düzeyini yükseltilmeli ve ekonomi politikası olarak devletçiliğe önem verilmelidir. Ekonomik bağımsızlığın az gelişmişlikten kurtulmak için gerekli olduğunu, bu bağımsızlık bilincinin kazanılması için de eğitim ve bilgiye ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Toplumun ekonomik gelişmesi, eğitim düzeyini etkileyecek ve ekonomi ile eğitim gelişmede paralellik göstererek tam bağımsızlığın temellerini oluşturacaklardır (Özkan, 2008:142).

1950’li yıllara gelindiğinde eğitimde dini ideolojilerin ağırlık kazanmaya başladığı görülmüştür. Bu dönemde 1930-50 yılları arasında toplumda doğan manevi boşluğun siyasi partilerce oy kazanmak amacıyla kullanıldığı görülmüş, din eğitimi sıkça tartışılır olmuştur. Türkiye’de eğitimde laiklik ilkesi göz ardı edilir hale gelmeye başlanmıştır. Hâlbuki 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat yasası ışığında Türk milli eğitiminde laiklik eğitimin temel ilkelerinden biri sayılmıştır. Kemal Aytaç (1984)’ a göre Atatürk, eğitimde laiklik ilkesini, eğitimi dini makamların ellerinden kurtarıp, müspet bilimlere dayalı programı hâkim kılarak devletin kontrolüne alınması, diğer taraftan da eğitim öğretimin amaçları ile içeriklerinin dünyevi ihtiyaçlara göre düzenlenmesi şeklinde tanımlamıştır. Fakat çok partili hayatın getirisi olan oy kaygıları bu temel ilkeyi zedeleyecek girişimler yapılmasına neden olmuştur (Güçlü, 2011: 53).

1950-1960 yılları arasında ülke yönetiminde tek başına söz hakkını elinde bulunduran Demokrat Parti, Atatürkçü eğitim anlayışının değişmez ilkesi olan millilik ilkesine önem vermiş, eğitimde ikiliği ortadan kaldıran Tevhid-i Tedrisat yasasını uygulamayı temel prensibi olarak kabul etmiştir. Eğitimi toplumun ihtiyaçlarına göre yeniden düzenleme yoluna gitmiş, programlarında eğitimi maddi ve manevi unsurlarıyla bir bütün olarak ele almıştır. Genel ve mesleki eğitim ve öğretimi yurt ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenleyeceğini parti tüzüğünde belirtmiş, gelecek nesillerin sadece ilim ile değil milli ve manevi değerlerle de bezenerek yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Eren, 2007:58-71).

Bütün bu amaçları parti programında dile getirmiş olan DP, hedeflenen başarıya ulaşamamıştır. Demokrat Parti dönemi, eğitime yönelik umutların söndüğü, ‘bir müdür, bir mühür’ sloganıyla eğitim felsefelerinde ciddiyetsizliğin başladığı, oy kaygıları nedeniyle plansız ve programsız okulların açıldığı, köy enstitülerinin ıslah edilme yoluna gidilmeyip kapatıldığı, halkevlerinin de köy enstitüleri ile aynı kaderi paylaştığı, kısa vadede politik kaygılar nedeniyle eğitimin politik bir araç olduğu bir dönem olmuştur (Sakaoğlu, 1992:111).

Demokrat Parti Hükümeti zamanında izlenen dış politikanın da etkisi ile ABD’ den çok sayıda uzman ülkemize çağrılarak incelemeler yapması sağlanmıştır. Uzmanların ileri sürdükleri görüşleri yerinde incelemek için çok sayıda eğitimci de ABD’ ye gitmiştir. Ülkeler arası karşılıklı etkileşim sayesinde ülkemiz eğitim alanında yeni kavramlar ve projeler ile karşılaşmıştır. Program Geliştirme, Araç Geliştirme, Beslenme Eğitimi, Deneme lisesi, Fen Lisesi, Barış Gönüllüleri Vakfı Bursları bu kavramlardan bazılarıdır. Bu uzmanlardan biri olan Wolferd’in raporuna göre 1952-1953 yılında köy enstitüleri ile öğretmen okullarının öğretim programları birleştirilmiş, derslerde ve konularda değişiklikler yapılmıştır. Programa pedagoji dersi konulup, Pedagoji Tarihi ve Özel Öğretim Yöntemleri dersi kaldırılmıştır. Yine DP Hükümeti zamanında Beals’in yaptığı çalışmalarla Türkiye’de eğitimde rehberlik anlayışı yerleşmeye başlamıştır (Özkan, 2008: 223).

İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye ABD ile yakın ilişkiler içerisine girmiş, CHP döneminde görülen seçkinler eğitimi yerini kitle eğitimi anlayışına bırakmıştır.

Demokrat Parti döneminde Amerikan komisyonu ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında iki ülke arasındaki eğitim ve kültür ilişkilerinin yoğunlaştırılması amacıyla Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı komisyonu kurulmuş, çok sayıda Türk öğrenci eğitilmek üzere ABD’ye gönderilmiştir. Ayrıca kısa adı AID olan örgüt, köy kalkınma eğitimi, tarım profesörü yetiştirme, tarım eğitimi, ev idaresi ve eğitimi, Atatürk Üniversitesi personel eğitimi, öğretmen yetiştirme, araştırma, ölçme ve istatistik, İngilizce okulu projesi, eğitim yöneticilerini yetiştirme, özel polis eğitimi, kamu yönetimi, mesleki ve teknik eğitim alanında projeler ortaya koymuştur. CHP zamanında askeri ve ekonomik alanda başlayan ABD yakınlaşması Demokrat Parti zamanında da devam etmiş, eğitim ve kültür alanına da sıçramıştır (Güçlü, 2011: 54).

1960 Askeri darbesinden sonra iş başına gelen hükümetlerden birinci koalisyon hükümeti eğitim politikaları belirlerken eğitimi, sadece genç nesilleri yetiştirmek amacıyla bir vasıta olarak görülmemiş, aynı zamanda milli kalkınmayı hızlandıracak ve geliştirecek verimli bir yatırım olarak algılamıştır. 25 Haziran 1962 tarihinde kurulan ikinci koalisyon hükümeti programında milli eğitimin toplumsal ve ekonomik kalkınmadaki rolü vurgulanmıştır. Üçüncü koalisyon hükümeti programına göre, eğitimin amacı Atatürk ilkelerine ve Batı uygarlığının temel ilkelerine dayalı bir düzeni ve milli değerleri yaratıp pekiştirmektir. Dördüncü koalisyon hükümeti programında memlekete ümit verici gençlerin, hayata atıldıkları zaman ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde yetişmelerini sağlayan milli bir eğitim politikası hedeflemiştir. Birinci Adalet Partisi Hükümeti izleyeceği eğitim politikasını gençlerin maddi ve manevi hayatını idam edecek ve milli şuurunu hakim kılacak şekilde belirlemiştir. Birinci Adalet Partisi Hükümeti eğitim politikasında din eğitimini yaygınlaştıracak önlemler almıştır (Kaplan, 1999:220-234).

1960 yılından sonra ülkede kalkınma planları yapılmaya başlanmış, bu planlarda da eğitim alanında yapılması gerekenler görüşülmüştür. 1963- 1967 yılları arasında kapsayan birinci beş yıllık kalkınma planında eğitimde fırsat eşitliğini sağlayıcı tedbirler alınması gerekliliği görüşülmüştür. Buna göre hazırlanan 1966 Yılı İcra Planı 'nda maddi durumları iyi olmayan öğrencilere ödün kitap verilmesi konusunda karar alınmıştır. 1968- 1972 yılları arasında kapsayan ikinci beş yıllık kalkınma planında ise eğitimin kalkınma ile yakın ilgisi olduğu vurgulanmış, eğitim yoluyla bireylerin toplum içinde çalışma alanlarında gerekli bilgi ve kabiliyetlerle donatılmasının sağlanması gerektiği görüşü anlam kazanmıştır (Güçlü, 2011: 52).

2.5.2 Okul Öncesi

Okul öncesi eğitimi, zorunlu eğitim çağına gelmemiş çocukların bedeni, psikolojik, sosyal ve ahlaki gelişmelerini sağlayan, onları ilköğretime hazırlayan eğitim devresidir(Erdoğan, 2002:9).

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, ülkede 38 ilde, 80 anaokulu bulunmakta, bu okullarda toplam 5880 öğrenci eğitim görmektedir. 1928 yılında gerçekleştirilen Harf İnkılabı ile okuma-yazma seferberliğinin başlatılması bu amaçla eğitim alanında yapılan çalışmalarda ilköğretime ağırlık verilmesi sebebiyle Devlet ve il Özel İdarelerince anaokullarına ayrılan ödenekler ilköğretime kaydırılmış, bu nedenle kendi imkânları ile

ayakta kalmaya çalışan anaokulları 1937-1938 eğitim öğretim yılında kapanmıştır. 1940 yılında bütçesi elverişli illerde, çocuğu evde bırakacak kimsesi olmayan çalışan annelere yardım amacıyla okula açmaları illere bildirilmiş fakat özel idare bütçelerinin yetersizliği ve devletin konuya yeterince ciddi eğilmemesi bu okulları açmaya ya da açılmış olanları devam ettirmeye yetmemiştir (Cicioğlu, 1985: 21-22).

15 Temmuz 1960 yılında yayınlanan Türkiye Milli Eğitim Komisyonu Raporu'nda okulöncesi eğitim kurumlarının özellikle sanayi bölgelerinde açılmaları önerilmiştir (Cicioğlu, 1985).

1961 yılında yürürlüğe giren “222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu” nunda okul öncesi eğitim kurumlarına, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitildiği ve isteğe bağlı bir ilköğretim kurumu olarak yer verilmesinden sonra, okul öncesi eğitimi ile ilgili çalışmalara hız verilmiş, 1962 yılında “Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği” çıkarılmıştır. Bundan sonraki dönemlerde okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması Hükümet programlarında, Kalkınma plânlarında, eğitim komisyonlarında ve Millî Eğitim Şûralarında ele alınmıştır (www. meb.gov.tr).

2.5.3 İlköğretim

Her Türk çocuğunu ilgi ve yetenekleri ölçüsünde hayata hazırlayarak, millî ahlak anlayışına sahip iyi bir vatandaş olarak yetiştirmek amacını güden ilköğretim kademesi genel olarak 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitimlerini kapsamaktadır (Erdoğan, 2002: 10).

İlköğretim kişilerin bütün hayatı boyunca tutum ve davranışlarına yön vermektedir. İnsan hayatının en hassas öğrenme çağı olan ilköğretim çocuğun kendini tanımasını sağlamada ve zihinsel formasyonun oluşmasında ilk basamak olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı daha kuruluşundan itibaren Cumhuriyet hükümetleri bu konunun üzerine hassasiyetle eğilmiştir. Cumhuriyet ilanından hemen sonraki hükümet bütün çocukların ilköğretimden faydalanması için fırsat eşitliği sağlamayı amaçlayarak, bilgisizliği gidermeye çalışan bir eğitim politikası izlemiştir. 1926 yılında kabul edilen 789 sayılı yasa ile açılması öngörülen ilk mektepler; şehir ve kasabada gündüz, şehir ve kasabada yatılı, köyde gündüz, köyde yatılı mektepler olmak üzere dört çeşit olarak belirlenmiştir (Özkan, 2008: 124).

1926 yılında kabul edilen yasa ile köy yatılı mektepleri, 8-10 okulsuz köyün çocuklarını bir köyde toplayarak eğitmek esasına dayanmıştır. Okul kurulan köyün bir evi yatı evi olarak seçilmekte ve öğrenim çağına gelmiş çevre köylerdeki çocuklar bir haftalık azıklarını alarak bu evlere gelip kalmaktadır. Öğrenciler okula devam ettikleri sürece bu evde kalmış, hafta sonları kendi köylerine giderek yiyeceklerini temin etmişlerdir (Cicioğlu 1985:40).

Cumhuriyetin ilanı ile ilkokulda öğretilen derslerin programlarında da önemli gelişmeler olmuştur. 1926'da ilkokul programlarında toplu öğretim metodu uygulanarak, ilk üç sınıfta dersler hayat bilgisi adı altındaki üniteler etrafında verilmiştir. İlkokul programları 1936 'da yeniden düzenlenmiş, her dersin programının başına o dersin başlıca hedefleri belirlenmiştir(Özkan, 2008:125).

Milli Eğitim Bakanlığı 1939 yılında itibaren Milli Eğitim Şuralarını başlatmıştır. İlk şuranın yapıldığı yıl başlayan İkinci Dünya Savaşı yıllarının olumsuz etkilerine rağmen, 1939 yılında toplanan ilk Maarif Şurası'nda ilköğretime yönelik olarak şehir ve köy okullarında amaç birliğini sağlamak amacıyla köy ilkokulları üç yıldan beş yıla çıkarılmıştır. Köy ve şehir ilkokulları için yaşam şartları fakından dolayı ayrı ayrı programlar yapılmış, köy okulu öğretmenleri için kesin bir zaman çizelgesi çizilmemiştir (Türk, 1999: 213).

15-23 Şubat 1943 tarihinde yapılan İkinci Milli Eğitim şurasında okullarda ahlak eğitimin geliştirilmesi, anadil çalışmalarının artırılması, tarih öğretimi gibi üç hassas konu üzerinde durulmuş, ilk tarih programlarının çocukların seviyesine uygun olmadığı görüşü savunulmuştur (Sakaoğlu, 1992: 102).

1946 yılında yapılan üçüncü Milli Eğitim Şurası' nda mevcut beş yıllık ilkokullar ile üç yıllık ortaokullar birleştirilerek sekiz yıllık haline dönüştürülmesi öngörülmüş, fakat bu o dönemde gerçekleştirilememiştir(Özkan,2008:163).

Tablo 1. İlköğretimde 1949-50 Yılı Okul, Öğretmen, Öğrenci Sayıları.

	Okul	Öğretmen	Öğrenci
Şehirde	1481	10.060	443.074
Köyde Öğretmenli(5 yıl)	11.038	19.317	1.018.759
Köyde Eğitimli (3 yıl)	4.467	4.467	115.169
Toplam	6.986	23.844	1.577.002

(Milli Eğitim Hareketleri, 1927-1966,D.İ.E yayını, Ankara 1967, s.121-314).

Tablodan da anlaşılacağı gibi bu dönemde ilköğretimin yaygınlaştırılması amacıyla köye öğretmen götürme çabalarında büyük artış olmuştur.

Demokrat Parti Hükümeti ilköğretimi eğitimin temeli olarak kabul etmiş, ilköğretime ilişkin ilk icraatını, 08.08.1951 yılında çıkarılan kanunla yapmıştır. Bu kanunla köylerin kendi okullarını yapma zorunlulukları ortadan kaldırılmış, okul binalarının yapımı özel idare bütçeleri ve genel bütçeden ayrılan ödeneklerle yaptırılmaya sağlanmıştır. Bu dönemde ilköğretim sorunları sistemli bir şekilde ilk defa 1953 yılında toplanan Beşinci Milli eğitim Şurası'nda ele alınmıştır. Dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri ilköğretimin eğitimin birinci derece sorunu olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda ilköğretim programları yeniden düzenlenmiş, 1953- 1956 eğitim öğretim yılında Bolu ve İstanbul'da deneme ilkokulları açılmıştır. Yine bu dönemde ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri toplum ve ülke incelemesi; tabiat bilgisi, tarım, aile bilgisi dersleri de fen ve tabiat bilgileri adı altında birleştirilmiştir (Sakaoğlu, 1992: 113).

1960'lı yıllarda ilköğretime özel bir önem verilmiş, 1960-1971 tarihleri arasında ülkedeki tüm çocukların okullara kolayca ulaşmaları hedeflenmiştir. Bu tarihler arasında hedeflenen okullaşma oranı % 70 olarak gerçekleşmiştir. 1961 yılında ilköğretimde yapılan en büyük yenilik ise 1913 yılından beri uygulamada olan Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkati'nin uygulamadan kaldırılarak yerine 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun çıkarılması olmuştur (Güçlü, 2011: 63).

1962 yılından 1968 yılına kadar deneme süreci yaşayan ilkokul programları 1968 yılından itibaren yaygınlaştırılmaya başlamıştır. 1968 ilkokul programında

ilköğretimin amaçları kişisel bakımdan, insanlık ilişkileri bakımından, ekonomik hayat bakımından, toplum hayatı bakımından olmak üzere dört grup altında toplanmıştır (Cicioğlu, 1985: 84).

1968 ilköğretim programında toplu öğretim ilkesi uygulanmaya başlanmış, çocukların ilgi ve ihtiyaçları göz önüne alınarak farklı oluşlarına dikkat çekilmiş, öğretimde hayatilik ilkesi benimsenmiştir. Ayrıca bu programda planlı ve programlı çalışma, rehberlik, değerlendirme, özel öğretime muhtaç çocukların bir arada yetiştirilmesi gibi konulara da yer verilmiştir. 1968 tarihli ilköğretim programı ile eğitimde mevcut amaçlara ilköğretimin amaçları eklenmiş, köy ilkokullarında iki dönemde okutulan derslerdeki konular nöbetleşe okutulduğu için öğretmensiz geçen zamanlar azaltılmış, eğitim ve öğretimde tek kitaba bağımlılık bırakılmış, inceleme, araştırma, gözlem, deney, materyal yapma ve geliştirme olanakları yaratılmış, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi sosyal bilgiler adı altında toplanmış, ilk okuma ve yazmada büyük ve küçük harfler birlikte yazılmış, Türkçe dersinin bir bütün olduğu kabul edilmiş, matematik öğretiminde zihinsel işlemlere daha fazla yer verilmesine karar verilmiş, din dersleri 4. ve 5. sınıflarda velilerin isteğine bağlı olarak okutulmuş, öğretimde proje ve küme çalışmalarına yer verilmiştir (Binbaşoğlu, 1999:158).

1968 ilkokul programı esneklik anlayışına bağlı olarak öğrenci merkezli bir anlayışı savunduğu için günümüz eğitim anlayışına paralel özellikler göstermiştir.

1970'li yıllara gelindiğinde Türkiye'de oy kaygıları ile her köye bir ilkokul yapılması sözü verilmiş, açılacak olan okullara öğretmen yetiştirmek için gerekli çalışmalar yapılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle 1970-1971 eğitim öğretim yılında öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan ilköğretmen okullarının sayısı 89'a çıkarılmıştır (Güçlü, 2011: 64).

2.5.4 Genel Ortaöğretim

Ortaöğretim, öğrencilere asgari düzeyde genel kültür kazandırmak suretiyle onları toplumun sorunlarına duyarlı, bu sorunlara çözüm yolları arayan, yurdun iktisadi ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan kişiler olarak yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yükseköğretime ve iş alanlarına hazırlamayı amaçlayan en az üç yıllık öğretim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümüdür (Erdoğan, 2002:12).

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte idadiler ortaokula, sultaniler de liseye dönüştürülmüştür. Cumhuriyet döneminde orta öğretimde birincisi sanat okulları yoluyla gençlere birer sanat öğretilmesi, ikincisi ise lise yoluyla üniversitelere öğrenci yetiştirilmesi olmak üzere iki yol izlenmiştir. Cumhuriyet döneminde ortaokul ve lise programlarında köklü değişiklikler yapılmış, programlardan Osmanlı döneminin izleri yok edilmiş, harf inkılâbından sonra Arapça ve Farsça dersleri programdan çıkarılmış, tarih programı yeniden düzenlenmiş, bütün okullardan din dersleri kaldırılmış, liselere ve ilköğretmen okullarına sosyoloji dersi konmuştur (Özkan, 2008:126).

1930' da ortaokul ve lise programlarında yapılan değişikliklerle tarih programı yeniden düzenlenmiş, Türk Tarih Kurumu'nca hazırlanan kitaplardaki konular programa alınmıştır. Bu program Türk ırkının üstünlüğü ve diğer uygarlıklara temel teşkil ettiği iddiasını savunmuştur. Yurt bilgisi dersi programa dâhil edilmiş, ayrıca fizik, kimya ve tabii ilimler fen bilgisi adı altında birleştirilmiştir. 1934 yılında ise lise programlarında felsefe ve estetik derslerine ağırlık verilmiş, edebiyat programı batı edebiyatından ilham almış, kimya programı hafifletilmiş, matematik ders kitaplarından bazı konular çıkartılmıştır (Sakaoğlu, 1992: 68).

İnönü zamanında ortaöğretim biri ortaokul diğeri lise olmak üzere iki birimde şekillenmiştir. Yüksek öğretimi amaçlayanların üçer yıllık olan bu iki birimi de geçmeleri zorunludur. Cumhuriyetin ilk yıllarında ortaokul ve liselerden beklenen amaç, devlet memuru yetiştirmek ya da ilköğretimin öğretmen ihtiyacını karşılamak olmuştur (Özkan, 2008:164).

1939 yılında yapılan Birinci Maarif Şurasında ortaokul, lise ve ilköğretmen okullarının sınav yönetmelikleri, disiplin yönetmelikleri, öğretim programları yeniden düzenlenmiş, ortaöğretimde öğrencilere yapılacak yazılı ödevler hakkında yönetmelik belirlenmiş, Galatasaray Lisesi'nin öğretim programı yürürlüğe konmuş, derslerin öğleden önceye alınması ve öğleden sonraları ortaokullarda isteğe bağlı, liselerde zorunlu olarak öğretmenlerin serbest eğitim çalışmalarına ayrılması karara bağlanmıştır (Cicioğlu, 1985: 138).

Tablo 2.1939-40 Eğitim Öğretim Yılına Ortaöğretimdeki Okul Sayıları

	Resmi	Özel	Toplam
Ortaokul	185	49	234
Lise	46	34	80

(Milli Eğitim Hareketleri, 1927-1966,D.İ.E yayımı, Ankara 1967, s.121-314)

1940'lı yıllarda orta öğretimde dikkat çeken olaylardan birisi de okul sayılarında artış olmasına rağmen öğrenci sayılarında yaşanan düşüş olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonucunda meydana gelen ekonomik krizlerden dolayı 1942- 1948 yılları arasında özellikle ortaokul öğrenci sayısında fazla miktarda azalma olmuştur. 1940- 1941 eğitim- öğretim yılında 95.332 olan ortaokul öğrenci sayısı, 1947- 1948 eğitim- öğretim yılında 59.093' e düşmüş buna rağmen okul yapımına devam edilerek ortaokul sayısı aynı dönemde 238'den 267 'ye çıkartılmıştır (Sezer, 2005:56).

Tablo 3.1949-50 Eğitim-Öğretim Yılında Ortaöğretimdeki Okul Sayıları

	Resmi	Özel	Toplam
Ortaokul	330	51	381
Lise	58	30	88

(Milli Eğitim Hareketleri, 1927-1966,D.İ.E yayını, Ankara 1967, s.24)

Görüldüğü gibi on yıl zarfında ortaöğretimde okul sayısında önemli bir artış yaşanmamıştır.

1938-50 arası eğitim politikasında ortaöğretili yaygınlaştırmaktan ziyade geliştirilmek yönünde çaba sarf edilmiştir. 1939' da toplanan Birinci Maarif Şurası'nda ortaokul ve lise binalarının birbirinde ayrılması ve yeni bina yapılması konusu tartışılmıştır. Ayrıca aynı şurada liselere alınacak öğrenci sayısının sınırlandırılması da kararlaştırılmıştır. 1947 yılında liselerde Latince kolu açılmış fakat 1949 yılında toplanan Dördüncü Milli Eğitim Şurası kararı ile kaldırılmıştır. Yine 1949 yılında toplanan şurada liselerin dört yıla çıkarılması, bu eğitim kurumlarında yeteneklerin geliştirilmesini sağlayan metot ve tekniklerin uygulanması, sınıf mevcutlarının 35-40 öğrenciye indirilmesi kararlaştırılmıştır. Ancak bu kararlardan hepsi uygulanamamıştır (Özkan, 2008:165).

Demokrat Parti Hükümeti ortaöğretimde program ve işleyiş açısından bir düzenlemenin gerekliliğini dile getirmiş, yüksek öğretime basamak olan liselerin gerek programlarının gerekse araç gereçlerinin yeniden düzenlenmesi yönünde çalışmalar yapmıştır (Özkan, 2008:220).

DP hükümeti zamanında ortaöğretimde önceki dönemin nitelik kaygısı bir tarafa atılmış ve nicelik kaygısı ön plana çıkmıştır. Bu dönemde en küçük yerleşim yerlerinde bile plansız, kadrosu yetersiz, binasız, yeterli donanımına sahip olmayan liseler açılmıştır.

Ortaöğretimde program geliştirme amacıyla 1953-1954 eğitim-öğretim yılında özel programlar uygulanmıştır. Bunların en başarılı örneği İstanbul Atatürk Kız Lisesi'nde gerçekleştirilmiştir. 1955- 1956 eğitim-öğretim yılında yine aynı okulda deneme okulları program taslağı uygulamaya konulmuş, bunu Ankara Bahçelievler lisesi izlemiştir. Bu okullarda programların amaçlarını, öğretim metotlarını, öğretilen konuları, öğrenme zevkini, öğrenciyi çalışmaya yönlendirmeyi, öğretmeni işbaşında yetiştirmeyi denemek amacı güdülmüştür. Deneme okulları yaygınlaştırılmadığı için bir süre sonra Fen Lisesi veya Anadolu Lisesi programını izlemişleridir. 1951- 1954 yılları arasında genel liselerde öğretim süresi dört yıla çıkartılmış, olgunluk sınavı kaldırılmıştır. 1954- 1955 eğitim- öğretim yılında liseler yeniden üç yıla indirilmiş, fakat olgunluk sınavı yeniden sisteme dâhil edilmemiştir. 1957 yılında lise müfredatı eğitimde ileri ülkelerin programları örnek alınarak yeniden düzenlenmiştir (Sakaoğlu, 1992:117).

Demokrat Parti döneminde ayrıca ortaöğretimde yapılacak çalışmalar için yurtdışından uzmanlar ülkemize davet edilmiştir. Bu uzmanların başında John Ruffi gelmektedir. Ruffi, orta dereceli okul programları, ders dışı çalışmalar, müdür, öğretmen ve müfettişler için meslekte gelişme programı ile öğrenci kurul ve faaliyetleri konularını içeren bir rapor hazırlamıştır. Aynı amaç doğrultusunda davet edilen başka bir uzman olan Ellsworth Tompkins ise program, müfredat, amaçlar, personel işleri konularına değinmiştir. Ayrıca öğretmen yetiştirilmesi konusunu incelemek için de yurtdışından bir heyet çalışmalar yapmıştır. Bu kurul raporunda Türk milli eğitiminin bir sistem özelliği taşımadığını belirtmiş ve Milli Eğitim Komisyonu' nun kurulmasını tavsiye etmiştir. Öğretmen yetiştirme konusunda Prof. Dr. Roben Maske' nin de görüşleri alınmış, Maske öğretmen okulları ve köy enstitüleri için ortak bir program önermiştir. Ayrıca öğretmen yetiştiren okulların eğitim sürelerinin 12 yıla çıkarılması, öğretmenlerin ekonomik durumlarının düzeltilmesi ve onlara yönelik hizmet içi eğitime önem verilmesi gibi konularda da tavsiyelerde bulunmuştur (Güçlü, 2011:71).

DP döneminde ayrıca ortaöğretimde milletlerarası ilişkiler sebep gösterilerek yabancı dil öğretimi yapan okullar açılmıştır. Gençlerin sosyal, ekonomik, ilmi ve askeri alanlarda iyi derecede dil öğrenmeleri amacıyla Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, Konya, Samsun ve İzmir illerinde Maarif kolejleri açılmıştır. Bu okullara öğrenciler sınavla seçilmiş, matematik ve fen dersleri İngilizce, sosyal bilim alanındaki dersler Türkçe işlenmiştir. Bu kurumlar ilkokuldan sonra ilk yılı yoğun İngilizce öğretimine dayanan yedi yıllık eğitim kurumları olmuşlardır. Ayrıca Fransızca eğitim yapan

Galatasaray Lisesi ve Almanca eğitim yapan İstanbul Erkek Lisesi de dönemin yabancı dil eğitimi veren okullarından olmuşlardır. 1961 yılından sonra 1965 yılına kadar eğitimde ilköğretime verilen önem ortaöğretime verilmemiştir. 1965- 1970 yılları arasında ise bütün okul kademelerinde aynı derecede bir gelişme hedeflenmiş fakat mesleki teknik eğitim gibi bazı eğitim alanlarına gereken önem verilememiştir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve tüm eğitim alanları arasında dengeli bir gelişme sağlanması amacıyla parasız yatılı öğrenci kontenjanları artırılmıştır. Dönemin ortaöğretimle ilgili en önemli gelişmesi 1970 yılında toplanan Sekizinci Milli Eğitim Şurası'nda görüşülen yükseköğretime geçişin yeniden düzenlenmesi olmuştur (Güçlü, 2011:73).

2.5.5 Mesleki ve Teknik Eğitim

Eğitimin gelişmesi sadece okulların sayısını artırarak eğitim imkânlarını yaygınlaştırmak şeklinde değil, modern toplumun niteliklerine uygun, ihtisaslaşmış insan gücü ihtiyacını karşılayacak eğitim kurumlarını da ülkede yaymak ile mümkündür. Gelişmekte olan bir ülkede ihtisaslaşmış, stratejik insan gücü ise mesleki ve teknik eğitimi geliştirmekle sağlanır (Özkan, 2008:127).

Mesleki teknik eğitim en iyi dönemini Atatürk döneminde yaşamıştır. İşletmelerle birlikte çalışan meslek okullarını destekleyen Atatürk bu okulların sayılarının artmasına önem vermiştir (Türk, 1999: 211).

Mesleki ve teknik eğitimde en önemli sorun, bu okullara kısa yoldan meslek edinmek amacıyla fakir aile çocuklarının başvurmalarına rağmen o günün şartlarına göre okulların masraflı olması olmuştur. Bu tip okullar 1927 yılından sonra kanunen Maarif Vekaleti' ne bağlanmış, 1935 yılında ise bu problemin ortadan kaldırılması için döner sermayeye kavuşturulmuştur (Sakaoğlu, 1992: 118).

Cumhuriyet dönemine geçildiğinde ülkede henüz teknik eğitim kurumu bulunmamaktadır. 1933 yılında yayınlanan 2287 sayılı yasa ile Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı' nın teklifi ile oluşturulan kurulun 1936 yılında sunduğu raporda teknik insan gücü yetiştirmek amacıyla çıraklık, akşam sanat, orta meslek, tekniker ve mühendis okulları ile gezici ve geçici kurslar açılması öngörülmüştür. Ancak İkinci Dünya Savaşı ve onu izleyen yıllarda mesleki ve teknik eğitim alanındaki planlı çalışmaların hepsini gerçekleştirmek

mümkün olamamıştır. 1943 yılında toplanan İkinci Maarif Şurası'nda bu okullarda okutulacak olan Tarih ve Ahlak dersleri ele alınmış, 1942-1943 eğitim-öğretim yılından itibaren Erkek Sanat Okulları, Erkek Sanat Enstitüsü haline dönüştürülmüş, 1945- 1946 eğitim-öğretim yılında, ilk Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü açılmıştır.1946 yılında toplanan Üçüncü Maarif Şurası'nda mesleki teknik okulların program ve yönetmelikleri ve yine bu kurumların öğretmen ve öğrencileriyle ilgili mevzuatların, zamanın ihtiyaçlarına göre ayarlanması yönünde tartışmalar yaşanmıştır (Özkan, 2008:168).

1940- 50 yılları arasında mesleki teknik eğitime önem verilmesine rağmen 1950 yılından sonra her ne kadar da DP Hükümeti ekonomik kalkınmada görev alacak elemanların yetiştirilmesini hedeflediği kurum olarak gördüğü mesleki ve teknik eğitim kurumlarını geliştirmeyi düşünmüş fakat klasik ortaokulların hızlı artışı mesleki teknik eğitime olan ilgiyi azaltmıştır. Bu durum yalnız okul sayılarında değil okul programlarında da hissedilmiştir. 1956- 1957 eğitim öğretim yılından itibaren meslek okulları iş programları ağır basan birer ortaokul şeklini almışlardır (Sakaoğlu, 1992: 119).

İlkokulu bitiren çocukların orta sanat okullarında çok yoğun ders ve atölye çalışmaları nedeniyle sağlıklarının olumsuz etkilenmesi, ilkokulun bittiği dönemin çocuğun gelişim devrelerine göre meslek seçimi için uygun olmayışı, ilkokulların meslek öğrenmek için iyi bir alt yapı sunamayacağı, bu öğretim kademesinin pahalı oluşu gibi sebepleri gerekçe gösteren Demokrat Parti 1957 yılında orta sanat okullarının genel ortaokullar halini almasını sağlamıştır (Akyüz, 2006).

1965- 1971 yılları arasında mesleki ve teknik öğretimde görülen en önemli gelişme, 1968- 1969 eğitim- öğretim yılından itibaren bir yılda toplam 32 adet teknisyen okulunun açılmasıdır. Bu okullar işçi, usta ve teknisyen yetiştirmek amacıyla Pratik Sanat Okulları, Sanat Enstitüleri ve Teknisyen Okulları şeklinde üç ayrı okul halinde toplanmıştır. 1967- 1968 eğitim öğretim yılında İstanbul' da açılan bir otelcilik okulu da yine mesleki teknik eğitim alanında yapılan çalışmalara örnek teşkil etmiştir.1968 yılından sonra mesleki ve teknik öğretimi veren kurumlarda üretilen malların pazarlarda alıcı bulması nedeniyle kurumların döner sermayelerinin geliştirilmesi yoluna gidilmiştir. Dönemin hükümet programlarının iş hayatı ile mesleki ve teknik okulların işbirliği içinde çalışmaları gerekliliğine değinmesi bu kurumların döner sermayelerinin

gelişmelerinde etkili olmuştur. Bu dönemde mesleki ve teknik öğretim kurumlarından mezun olanların da üniversiteye gitmesi için çalışmalar yapılmış, fakat yeterli olmamıştır (Güçlü, 2011: 76-77).

2.5.6 Yüksek Öğretim

1926 yılında kabul edilen 789 sayılı Maarif Teşkilatı Kanunu ilk ve ortaöğretim okullarının çeşitlerini göstermiş fakat yükseköğretim okullarının çeşitlerini belirlememiştir. Sadece Yüksek ve Orta Öğretmen Okulu bulunduğunu belirtmiştir. 1930'lu yıllara kadar durum bu şekilde ilerleme gösterirken Cumhuriyet hükümeti Osmanlı'dan kalan tek üniversite olan Darülfünun'a 1933 yılına gelinceye kadar dokunmamıştır. Atatürk zamanında laik ve batılı anlamda üniversite anlayışına ulaşılmış, Darülfünun, İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürülmüş, Ankara'da kurulması hedeflenen üniversitenin altyapısı ile ilgili çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Cumhuriyet dönemi hükümetinin üniversitelerden beklentisi milli hayat için rehberler yetiştirmesini, yapacağı ilmi çalışmalarla milletin medeni seviyesinin yükselmesi olmuştur (Özkan,2008:128, 169).

Cumhuriyet rejimi, üniversite ve üniversite gençliğine büyük önem vermiştir. Osmanlıdan okuma- yazma seviyesi çok düşük bir toplum devralan cumhuriyet döneminde gençlik rejiminin sağlamaştırılması için umut olmuştur. Cumhuriyet hükümeti 1931 yılından yükseköğretimi incelemesi için İsviçre'den Prof.Dr. Albert Mache'i davet etmiştir. Onun verdiği rapor doğrultusunda Darülfünun 1933 yılında kapatılarak yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (Hatiboğlu, 2000: 139-140).

1933- 52 arasında Türkiye' de bulunan, ayrılırken bir rapor veren Ord. Prof. Philippe Schwartz, 1933 reformunun bekleneni vermediğini belirtmiştir. Bunun sebepleri arasında Türk aydınlarındaki böbürlenme, birbirlerini çekememe gibi durumlar ile yine bilim adamlarının kendilerine güvensizlik duymaları ve bilimsel çalışmaya değil makam ve mevkilere önem saymıştır (Akyüz, 2008: 396).

İnönü döneminde de yüksek öğretime büyük önem verilmiş, hem nicelik hem de nitelik bakımından üniversitelerin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. İnönü döneminin başlangıcı ve bitişi sonucunda istatistikî bilgiler göz önüne alınacak olursa kayda değer gelişmeler olduğu görülmektedir.1939-1940 eğitim-öğretim yılında yüksek öğretim veren okul sayısı 19, öğrenim gören öğrenci sayısı 12.130 iken 1949-1950

eğitim-öğretim yılında ise okul sayısı 34, öğrenci sayısı da 25.091'e yükselmiştir. İnönü döneminde yükseköğretimdeki önemli iki olaydan biri 13 Haziran 1946'da Ankara Üniversitesi'nin kurulması diğeri aynı yıl üniversite özerkliğinin kabul edilmesi olmuştur. Üniversite özerkliği ile ülke kalkınması için toplumun ihtiyacı olan insan gücünü kazandıracak olan üniversitelerin görevlerini tarafsız bir ortam içinde yürütülebilmeleri amaçlanmıştır. Yine aynı yıl Alman sistemine göre hazırlanan Üniversiteler Kanunu kabul edilmiştir. İnönü dönemi eğitim anlayışı olan hümanist eğitim görüşü üniversite kademesine de yansımıştır. Bunun en belirgin örneği Hasan Ali Yücel'in bakanlığı zamanında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde açılmış olan Klasik Filoloji kürsüsünün kurulmuş olması şeklinde olmuştur. Ayrıca bu dönemde fakülte ve yüksekokullarının hepsine İnkılâp Tarihi dersi konulmuştur. 1941 yılında Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin bünyesinde Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü açılmıştır. Yine 1940-1941 eğitim-öğretim yılında konservatuar, 1943 yılında Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü ve 1949-1950 eğitim-öğretim yılında da Ankara ilahiyat Fakültesi açılmıştır. Ayrıca Cumhuriyet rejiminin kamuoyuna anlatılması, inkılâpların amaçlarının ifade edilebilmesi amacıyla önemli yerleşim merkezlerinde Üniversite Haftası düzenlenerek, öğretim üyelerinin buralarda halka konferanslar vermesi sağlanmıştır (Özkan,2008:170).

Demokrat Parti Hükümeti, yüksek öğretimde nicelikten çok niteliğe önem vermiş, var olan üniversitelerde batılı üniversitelerle paralellik göstermeleri için düzenlemeler yapılmıştır. Yeni açılan üniversitelerde Araştırma Enstitüleri kurularak, ülkenin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapılması sağlanmıştır (Özkan, 2008:221).

Demokrat Parti döneminde daha önceden Atatürk'ün savunduğu Türkiye'de üç büyük kültür bölgesi oluşturup buralarda üniversite kurma düşüncesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Ülkenin her bir tarafına eğitim fırsatını götürmek amacıyla doğuda bir üniversite kurulması gereğine inanılmıştır. Ekonomide serbest pazar ekonomisi anlayışını güden Demokrat Parti, büyüyen ekonominin insan ihtiyacını karşılamak amacıyla yükseköğretimin ülke çapına yayılmasını düşünmüştür. DP 1950 yılında iktidarı eline alırken Türkiye'de üç üniversite mevcutken, DP iktidarı bu sayısı yediye çıkarmıştır. 31.5 1957 yılında doğuda Atatürk Üniversitesi, 27.05.1959 yılında teknik insan gücünün eksikliğini tamamlamak amacıyla Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 27 Mayıs 1955 tarihinde İzmir'de Ege Üniversitesi, 20 Mayıs 1955 yılında Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi kurulmuştur (Sakaoğlu, 1992: 119).

Mayıs 1960 yılında silahlı kuvvetlerin yönetime el koyması ile birlikte tarihte ‘147’ler olarak bilinen olay cereyan etmiş, İstanbul, İzmir ve Atatürk Üniversitelerinin öğretim üye ve yardımcılarından 147 tanesinin üniversiteler ile ilişkisi kesilmiş, dört kişinin de yerleri değiştirilmiştir. Zaman sonra yapılan hata anlaşılmış ve 1962 yılında çıkan yasa ile bu kişilerin görevlerine geri dönmeleri sağlanmıştır. Yine 27.10.1960 tarihinde kabul edilen yasa ile üniversitelerin başının Milli Eğitim Bakanı olduğu hükmü kaldırılmıştır. Bir yıl sonra kabul edilen 1961 Anayasası ile üniversitelerin yönetimlerine ve yaptıkları bilimsel çalışmalara özerklik kazandırılmaya çalışılmıştır. Bunda amaç üniversitelere üniversiteler dışı herhangi bir makamın etki etmemesini sağlamaktır. Yine 1961 Anayasası üniversitede görevli öğretim üyeleri ve yardımcılarının siyasi partilerde görev almalarının önünü açmıştır. 1968 yılında çıkan öğrenci olaylarına üniversitelerin yeterli müdahaleyi yapamaması, özerklikten dolayı hükümetin de bu kurumlara dokunamaması özerklik kavramı konusunda sancılar doğurmuştur. Bu olayların sonucu olarak 1971 askeri muhtırası ile üniversite özerkliğine sınırlamalar getirilmiştir (Güçlü, 2011: 78).

Eylül 1960’da kurulan Devlet Planlama Teşkilatı, ülke çapında kurulacak olan üniversitelerin analizini yapmış fakat politik sebeplerden dolayı yükseköğretim istenilen seviyeye ulaşamamıştır.

1965-1971 yılları arasında üniversiteler eksiklerini tamamlamış, yükseköğretimde nicel gelişmeler gözlenmiştir. Bu dönemde özel yüksekokullar kurulmaya başlanmış, 1972 yılında çıkarılan kanunla kamulaştırılmışlardır. Yükseköğretimde Demirel Hükümeti döneminde uygulanan liberal politikalar nedeniyle çok sayıda özel yükseköğretim kurumu açılmıştır (Güçlü, 2011: 80).

2.5.7 Halk Eğitimi

Halk eğitimi, bireyler³ örgün eğitimle verilemeyen veya örgün eğitim sonrasında teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Bir ulusun bütünlüğünün korunması, özgür, demokratik düşünme gücünün o toplumda yerleşmesi, yetişkinlere verilecek yaşam boyu eğitimle imkânlı hale gelmektedir. Bu nedenle toplumun kalkınması ve demokratik değerler üzerine oturması halk eğitimi ile mümkün olmaktadır (Celep, 1995: 21).

İkinci Meşrutiyet döneminde halk eğitimi alanında önemli çabalar sarf edilmiş, bir takım parasız mektepler açılmış, halka mahsus gece dersleri düzenlenmiştir. İkinci Meşrutiyet'ten sonra halkın eğitimine yönelik olarak Türk Ocakları açılmış, 12 Mart 1912'de ocağın nizamnamesi okunmuş, ocağın görevleri arasında kulüpler açmak, dersler, konferanslar, müsamereler tertip etmek, kitap yayınlamak ve okullar açmak görevleri sayılmıştır. Tüm bu faaliyetler 1932 yılına kadar sürdürülmüş ve aynı yıl CHF'na karşı siyasi bir kuruluş halini alması gerekçe gösterilerek Türk Ocakları kapatılmıştır .19 Şubat 1932 tarihinde halk eğitimini gerçekleştirmek ve cumhuriyet ilkelerini halka anlatmak amacıyla Halkevleri açılmış ve aynı yıl kapatılan Türk Ocaklarının mal varlığı bu kuruluşlara devredilmiştir (Özkan,2008:135).

Cumhuriyet dönemi halk eğitiminde harf inkılâbından sonra halkın okuma ve yazmasını sağlamak amacıyla açılmış olan millet mektepleri önem arz etmişlerdir. Okuma yazma seferberliği yalnızca millet mektepleri ile sınırlı kalmamış devlet kurumları, belediyeler, bankalar ve liman idareleri tüm çalışanlarını okumakla mükellef tutulmuşlardır. Ayrıca altı aydan fazla süre mahkûmiyeti olanlara hapisanelerde okuma yazma öğretilmesi istenmiştir (Duman, 1999: 152).

Toplumun örgün eğitim dışında kalan kısmına inkılâpçı bir ruh kazandırmak amacıyla halka yönelik çalışmalar çerçevesinde 1940 yılında açılmış olan Halkevlerinin statüsünü belirlemek amacıyla CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimnamesi ve Halkevleri Çalışma Talimatnamesi yayınlanmıştır. Halkevleri talimatnamesinde bu kurumun açılış sebebi olarak; ülkede okuma yazma bilmeyenlerin sayısını azaltmak ve devlet hayatı için halk eğitimine önem verilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Halkevlerin yüreklerinde memleket sevgisi ile dolu olan insanların toplanma ve çalışma yeri olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple halkevleri CHF' ye kayıtlı olsun ya da olmasın kapıları herkese açık bir kurum olmuştur. Ancak Halkevi idare heyetiyle şube idare komitelerine üye olabilmek için Halk Fırkası üyesi olmak gerekmektedir. Bu da gösteriyor ki birer eğitim ve kültür kurumu olmakla birlikte halkevleri daha açıldıkları ilk gün CHP'nin birer organı haline gelmişlerdir. CHP'nin Halkevlerini adeta birer yayın organı gibi kullanmasındaki amaç çok partili hayata geçiş sürecinde kendini halka kabul ettirme çabası ve halktan gelebilecek tepkilerin önünü kesme gayreti olmuştur. Bu özellikleri itibarıyla Halkevleri amaçları bakımından Atatürk ve İnönü dönemlerinde farklılıklar göstermişlerdir. Atatürk döneminde milli birer kültür evi olması amaçlanan halkevleri İnönü döneminde adeta partinin propaganda merkezi halini almıştır (Akyüz, 2008:452).

Halkevleri devlet kuruluşları dışında özel kurumlar olmakla beraber bunlara devlet bütçesinden geniş ölçüde yardım edilmiştir. Halkevlerinin çalışmaları herkesin kendi yeteneğine göre çalışma alanı bulabilmesi için halkevleri çalışmaları, dil ve edebiyat, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, halk derseveleri ve kurslar, kitaplık yayım, köycülük, tarih ve müze olmak üzere dokuz dala ayrılmıştır. Halkevlerine üye olmak isteyen, orada çalışmak isteyen herkes kendi isteği ve yeteneği ölçüsünde istediği kola yazılmaktadır. Bu üyeler kurumlarda hiçbir karşılık beklemeden fahri olarak çalışırlar. Halkevlerinde gerçekleştirilen faaliyetler çoğunlukla parasızdır. Ancak 1946 yılında Halkevlerinin gelişme imkânlarını artırmak amacıyla belli bazı kaynaklardan gelir elde etmeleri sağlanmıştır. Bu doğrultuda bütün şubelerin paralı olarak balo, gezi, konser, temsil, müsamere, spor gösterileri düzenlemelerine izin verilmiştir(Özkan, 2008:183).

Bir yerde halkevinin açılabilmesi için en az üç şube bulunması gerekmektedir. Bu durum büyük şehirlerde sorun olmazken küçük kasabalara ve köylere gidildikçe çevre daraldığı için halkevi açmak mümkün olmamış bu sebepten ötürü ihtiyaçları giderecek şekilde aynı amaçlar doğrultusunda halkodaları açılmıştır.1940 yılından itibaren açılmaya başlanan Halkodaları CHP'nin daha geniş halk kitlelerine parti programını ve faaliyetlerini anlatma gayretinin bir sonucudur. Hizmet ve amaç yönünden halkevleri ile arasında fark yoktur. Gelişen ve zamanla halkevi varlığı gösteren halkodası zamanla halkevine dönüşmüştür. Halkodaları da tıpkı halkevleri gibi konferans verdimiş, milli bayram ve törenler yapmış, yerli oyunlar, türküler yoluyla halkı eğitici faaliyetler düzenlemiştir (Turgut, 1998:27).

2.5.8 Özel Eğitim

Özel eğitim, çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden farklılık gösteren bireylerin sosyal ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programı ve yöntemleri ile her tür ve kademedeki yatılı ya da gündüzlü, resmi ya da özel kurumlarda sürdürülen eğitimidir(Türk, 1999:122).

Daha Osmanlı Devleti zamanında dünyadaki ilk sistemli eğitim olan Enderun'da üstün yetenekli öğrencilere eğitim verilmiştir. Enderun dışında özel eğitimin tarihçesinde yine Osmanlı Devleti zamanında 1889 yılında Grati Efendi tarafından İstanbul'da Ticaret Mektebi bünyesinde işitme ve görme engelliler sınıfları açılmıştır.

1912 yılında kapatılan bu okulun ardından 1921 yılına kadar özel eğitim açısından bir gelişmeye kaynaklarda rastlanmamıştır. 1921 yılında Kurtuluş Savaşı döneminde İzmir’de “Özel İzmir Sağır ve Körler Müessesesi” adıyla bir okulun açıldığı, daha sonra bu okulun Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak 1950 yılına kadar hizmet verdiği bilinmektedir (Kargın, 2003:1)

2.5.9 Rehberlik

Rehberlik, bireyin bir bütün olarak gelişmesine yardım işini ifade etmektedir. Normal eğitim çabaları ile çözümlenemeyen, bireyin kişisel sorunlarına ve yaşamla ilgili problemlerine uygun çözümler bulma konusundaki çabalarına yön vermek için, okul içindeki ya da dışındaki hizmetlere rehberlik denmektedir (Binbaşoğlu, 1986:1).

Cumhuriyet döneminde rehberlikten zaman zaman söz edilmiş, rehberliğin önemi üzerinde durulmuş ancak planlı bir çalışma ancak 1962 yılında Yedinci Milli Eğitim Şurası’nda ele alınmıştır. Ortaöğretim çağı insanın hayatındaki en buhranlı devre olduğu için öğrencilerin bu devirdeki sorunlarının ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir eğitime sevk edilerek giderilmesi amacıyla bu eğitim şurasında rehberliğin önemi üzerinde durulmuştur. Komisyon raporunda orta okul ve liselerde rehberlik için grup saati adı altında birer saat ayrılmış olmasına rağmen rehberlik çalışmaları programlara ancak 1974- 1975 eğitim öğretim yılında girebilmiştir (Cicioğlu, 1985: 219, 148).

Bu çalışmalardan önce de rehberlik çalışmaları yapılmaya çalışılmış, 1951 yılında Ankara’da ‘mesleğe yöneltme servisi’ adı altında ilk rehberlik servisi kurulmuştur. Bu servisin amacı, okul çağındaki çocukların yetenekleri, ilgi ve imkânlarına uygun meslek seçimi yapmalarına yardımcı olmaktır. Oluşturulmuş olan bu servis daha sonraları Milli Eğitim Bakanlığı içinde kurulmuş olan Rehberlik Merkezi’nin çekirdeğini oluşturmuştur (Cicioğlu, 1985:219).

1952- 1953 yılları arasında ise ülkemizde çalışan Prof. Lester Beals okullarda rehberliğin gerekliliği konusunda bir rapor hazırlamıştır (Güçlü, 2011: 80).

2.5.10. Öğretmen Yetiştirme

İlköğretimin köylere kadar yaygınlaştırılması amacıyla 1934-1935 öğretim yılında köy öğretmeni yetiştirilmeye başlanmış, bu uygulama ileride geliştirilmiş ve köy enstitülerine dönüştürülmüştür (Türk, 1999:37)

Bütün bu nedenlerden dolayı daha kuruluşundan itibaren Cumhuriyet hükümetleri köye öğretmen götürme konusunun üzerine hassasiyetle eğilmiştir. Atatürk döneminde bu meselenin çözümü için Türkiye’de köyler üç gruba ayrılmıştır. Nüfusu 400’den az olan köyler için üç sınıflı ilkokula en az bir, nüfusu 400- 1200 arası olan köyler için beş sınıflı ilkokula iki-üç, nüfusu 1200’den fazla olan köyler için ise en az üç öğretmen ihtiyacı ile Türkiye’nin o dönemde kabaca toplam 50.000 öğretmene ihtiyacı olduğu görülmüştür. Hâlbuki 1936- 37 eğitim öğretim yılında Türkiye’de 7.107’si şehirlerde, 6.807’ si üç yıllık okullar hariç köylerde ve 79 eğitimle birlikte, toplam 13.993 öğretmen bulunmaktadır. Mevcut öğretmen yetiştiren kurumlarla bu açığı kapatmak mümkün görünmediğinden pratik bir yol bulunarak 1936 yılında Köy Eğitmeni yetiştirilmesi yönünde ilk adımlar atılmış, sonucun olumlu olması nedeniyle ileriki yıllarda da bu uygulamaya devam edilmiştir (Özkan, 2008: 161).

Ortaöğretime öğretmen yetiştirme çalışmalarına ise ilk olarak 1930’lu yıllarda başlanmıştır. 1926- 1927 eğitim- öğretim yılında Konya’da açılan Orta Muallim Mektebi bu kademedeki öğretmen okullarının kaynağı olmuştur. 1929- 1930 eğitim- öğretim yılında o zamanki orta okul ve liselere öğretmen yetiştirmek amacıyla Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü adıyla Ankara’da bir okul açılmıştır. Cumhuriyet döneminde ortaöğretime öğretmen yetiştirilmesinde yüksek öğretmen okullarının da payı büyük olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında yeterli sayıda öğretmen bulunmayışından kaynaklanan sorunları gidermek için 1924 yılında İstanbul’ da Yüksek Muallim Mektebi adı verilen bir okul meydana gelmiştir. Bu okullar öğrencilerini sınavla almış, devlet hesabına okutmuştur. Okulun dersleri fen ve edebiyat fakültelerinde görülmüş, ayrıca pedagojik formasyon sağlayan bir kısım dersler verilmiştir. Önceleri yalnızca erkek öğrencilerin kabul edildiği bu okullara 1940 yılından sonra kız öğrenciler de alınmaya başlanmış, fakat bu kurumlar dönemin öğretmen ihtiyacını karşılamada yeterli olmamıştır (Sezer, 2005: 54).

İnönü döneminde ortaöğretimde öğretmen açığını kapatmak için yardımcı öğretmenlik uygulaması yürürlüğe konulmuştur. Dört tip olan yardımcı öğretmenlik

hakkındaki teklifler Şu doğrultuda olmuştur: Y¼ksek okul tahsili g¼rm¼Ő olanlar kadroya alınmalı, İstanbul ve Ankara'da yardımcı ¼đretmen olup da ¼đretmen yetiştiren fak¼lte veya y¼ksekokullara devam edenler g¼revlerinde bırakılmalı ve bu yol kesin bir biŐiminde kapatılmalı, başka işi olmayan ve g¼revlerini iyi bir Şekilde yapan lise mezunu yardımcı ¼đretmenler Gazi Terbiye Enstit¼s¼nde sınava sokularak ¼đretmen yapılmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nda yardımcı ¼đretmen ¼alıŐmaları hakkındaki kanun 1943 yılında beş yıl daha uzatılmıŐ, Gazi Terbiye Enstit¼s¼ ve Y¼ksek ¼đretmen Okullarının kapasitelerinin artırılması yanında Balıkesir'de 1944 yılında Necatibey Eğitim Enstit¼s¼ aŐılmıŐ olmasına rağmen o d¼nem orta¼đretimdeki ¼đretmen aŐıđı kapatılamamıŐtır (¼zkan, 2008: 166).

Demokrat Parti zamanında ¼đretmenlerin niceliğiyle birlikte niteliklerinin de gelişmesi amacıyla ¼alıŐmalar yapılmış, bu amaÇla yeni ¼đretmen okulları aŐılmıŐtır (¼zkan, 2008:221).

Demokrat Parti H¼k¼meti ilköğretimi eğitimin temeli olarak kabul etmiş, bu kademedeki g¼rev yapacak ¼đretmenlerin aynı Őuura ve aynı bilgi seviyesine sahip olmaları gerektiğini g¼z ¼n¼nde tutarak yetiŐtirilecek ¼đretmenlerin tek kaynaktan ve aynı anlayışla yetiŐtirilmelerini gerekli g¼rm¼Őt¼r. Bu amaÇla eğitmenli okul, ¼ç yıllık okul, beş yıllık okul gibi ilköğretimdeki ikiliğe son vermeyi amaŐlamıŐtır (¼zkan, 2008:220).

1960 yılında okul ¼ncesi eğitim alanında ise ¼đretmen yetiştirmek amacıyla Kız Teknik Y¼ksek ¼đretmen Okulunda ¼ocuk gelişimi ve eğitimi b¼l¼m¼ aŐılmıŐtır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma İş ve Düşünce dergisinde yer alan makalelerde eğitim sorunlarını irdeleyerek tarihteki durum ile bugünün olaylarını ilişkilendirilip, durumlar arasında etkileşimi amaçlamayı hedef aldığı için betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar, mevcut olayların daha önceki vaka ve koşullarla alakalarını da önemseyerek, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamaya çalışırlar(Kaptan,1998:59).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini İş ve Düşünce Dergisi oluşturmaktadır. 1934-1972 yılları arasında yayınlanan derginin tamamı 276 sayıdan oluşmaktadır. Dergilerin tamamına ulaşıldığı için ayrıca örneklem seçimine ihtiyaç duyulmamıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada gerekli olan veriler derginin eğitimle ilgili makaleleri okunarak elde edilmiştir. Veriler belge tarama yoluyla elde edilmiştir. İçerik analizi yapabilmenin en zor yanı kategorilerin ve değişkenlerin belirlenmesi ve tanımlanmasıdır. Seçilecek olan değişkenlerin ve cevabı aranacak soruların arasında koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte dergide analizi yapılacak olan makaleleri yazan kişilerin politik görüşleri, eğitim seviyeleri ve kişilik özellikleri de analizin yönünü etkilemiştir.

3.4 Verilerin Analizi

Araştırma kapsamına alınan 1934-1972 tarihleri arasında çıkan derginin tüm sayılarının dönemin eğitim sorunlarına bakış açısını saptamak amacıyla biçim ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açığa çıkaracak kavramlara ve bunlar arasındaki ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel bir yaklaşımla anlaşılabilen kavram ve konular bu analiz sonucu idrak edilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi sırası izlenmelidir. Buna göre verileri açıklayan temaların saptanması önem teşkil etmektedir (Yıldırım, Şimşek, 2006: 227).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulgularına, bulgulara dayalı açıklama ve yorumlara yer verilmiştir. 1934- 1972 yılları arasında çıkan iş ve Düşünce Dergisi'nde ele alınan eğitim sorunlarına ilişkin makaleler incelenmiş, araştırmanın amacına göre makale sayıları Tablo I'de verilmiştir.

Tablo 4. Alt Amaçlara Göre Dergideki Eğitim İle İlgili Yazıların Sayıları

Dergide Yer Alan Eğitimle İlgili Yazılara Ait Kategoriler		Dergideki Eğitim İle İlgili Yazıların Sayısı
Eğitim –Kültür Politikası		44
Türk Eğitim Sistemi	Ortaöğretim	4
	Yükseköğretim	29
Öğretmenlik Mesleği		19
Eğitim Bilimleri	Eğitim Programları ve öğretim	4
	Eğitim Yönetimi	3
	Halk Eğitimi	2
	Özel Eğitim	2

Yukarıdaki tabloya göre İş ve Düşünce Dergisi'nde; 107 adet yazı yer almaktadır.

4.1 Eğitim-Kültür Politikasına İlişkin Sorunlar

Dergide eğitim-kültür politikası alanında toplam 44 adet yazı bulunmaktadır.

Dergide eğitim ve politika ilişkisinde Türkiye'de izlenmesi gereken eğitim politikasının ilkelerin belirlenmesi, eğitim ve politika ilişkisi, rejime uygun insan yetiştirme konularına değinilmiştir.

Fındıkoğlu (İŞ, 1943: 284-308),15 Eylül 1942 yılında Elazığ'da verilen bir konferansta düşüncelerini dile getirdiği 'milli terbiye meselesi' başlıklı yazısında öncelikle milli terbiyenin ne olduğu ve hangi prensiplere dayandığını, ikinci olarak bu

terbiyenin oluşturulması için sosyal kuralların nasıl oluşturulacağı ve de üçüncü olarak bütün vatandaşlara bu gayeye ulaşmakta düşen görevleri belirtmiştir. Fındıkoğlu'na göre eğitim tabiatın ham olarak verdiği şeyi haslaştırmak, o şeyi temayüllerimizin, tecrübe ve aklın gösterdiği istikamette düzene sokmaktır. Tanzimat döneminde eğitimde millileşme hareketleri Osmancılık adı altında yarı şuurlu bir şekilde gerçekleştirilmeye çalışılırken ikinci Meşrutiyet bilhassa Cumhuriyet devrindeki eğitim hareketlerinde daha baskın bir millileşme görülmektedir. Eğitimin millileşmesi kavramı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kendisini hissettirmeye başlamış, yıkılan imparatorlukların enkazlarından genç milletler ortaya çıkmıştır. Hatta bir ara bu milli terbiyelerin toplamından bir insani terbiye doğacağı ümidiyle Milletler Cemiyeti kurulmuştur. Yazısında milli terbiyenin başlıca özelliklerini sayan Fındıkoğlu'na göre milli terbiye soyut bir insanlık kavramına dayanmaktan ziyade, gerçek bir sosyal varlık kabul eder. İnsanlık değil, çeşitli milletlerin varlığına inanır. Milli terbiye, bir toplumu oluşturan sınıfların, tabaka ve zümrelerin üstünde tek bir medeniyetin varlığını tanımaya ve tanıtmaya mecburdur. Bunu yaparken toplumu oluşturan zümre ve tabakalara, kendi zümre ve tabakalarının üstünde olan milli menfaati unutturmamalıdır. Bilhassa yabancı milletlerin milli terbiyeleri çok disiplinli olursa bu durumda büyük bir felaketle karşı karşıya kalınacaktır.

Fındıkoğlu ferdi terbiyede fertleri başka fertlerin kulu yapmanın doğru bir yol olmadığını savunduğu gibi milli terbiyede de milleti, başka milletlerin pasif, şüursuz bir takipçisi yapmanın yanlış olduğunu söylemiştir. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin izlemiş olduğu politikayı birçok milletin isteyerek ya da istemeyerek takip etmiş olduğu yanlış yoldan uzak kaldığı için yerinde bir hareket olarak değerlendirmiştir.

Fındıkoğlu milli terbiyenin temelini teşkil eden milli varlığı için can vermeyi göze alamayanları zavallı olarak tasvir etmiş, insanlık uğruna milli terbiyeden vazgeçme düşüncesinde olanları sert bir dille eleştirmiştir. Bu bağlamda Alman eğitimci Foerster'in milli terbiye tanımına değinmiştir. Foerster'e göre milli terbiyenin amacı kişide kendinden kopma hissi uyandırma, ona kendi üstünde, fakat sınıf ve tabaka gibi dar olmayan, insanlık gibi de belirsiz olmayan sosyal bir varlığın sevgisini aşılardan ibarettir. Yine milli terbiyeyi Yunan filozofu Eflatun'un düşünceleri ile de desteklemiştir. Eflatun'a göre milli terbiyeyi aşılardan için kişide kendinden aşağı ve kendinden yukarı olan her şeyin anlamını uyandırmaya çalışılmalıdır. Milli terbiye eğitimciye kendisini bir kişilik olmak yönünden kıymet veren, fakat bunun yanında

başkalarının da kendisi gibi bir kişilik taşıdıklarını, bunların arasında kendisine üst veya alt kişilikler bulunabileceğini düşünen bir anlayış yaratmalıdır.

Fındıkoğlu'na göre milli terbiyeyi elde etmek için eğitimciler, iki eğitim sisteminden bahsetmişlerdir. Bunlardan birine Prusya, diğerine Anglo-Sakson tipi denilmiştir. Birincisinde merkeziyetçilik, ikincisinde ise otokontrol anlayışı hâkimdir. Türkiye'de uygulanacak olan eğitim politikasını ise toplumu iyice inceledikten sonra belirlemenin doğru olacağını dile getirmiştir. Her ulusun kendi milli unsurları ve ihtiyaçlarına göre huzur ve saadete erişimi sağlayacak bir eğitim politikası gütmesini tavsiye etmiştir. Türklerin güdecekleri eğitim politikasını belirlemeden önce tarihlerini iyi bir şekilde incelemeleri gerektiğine inanan Fındıkoğlu Türklerin sükûn ve huzur zamanlarında mümkün olduğu kadar Prusya denilen inzibat terbiyesinden uzak ve Anglo-Sakson tipine yakın olduğunu ancak harp ve buhran zamanlarında büyük devlet adamları etrafında ve otoriteye gönül bağı ile bağlandığını belirtmiştir. Bu nedenle devlet idaresini elinde bulunduran devlet adamlarının titizlikle yetiştirilmesi gerekliliğine değinmiştir. Devleti biri yöneten diğeri yönetilen olmak üzere iki gruba ayırmak eğitimde izlenmesi gereken yol olmalıdır. Fakat bu yolda yönetenler yönetilenlere baskı ve zor yolla değil anlayışla eğitim vermelidirler. İdare edilen vatandaşların vazifeleri ise tıpkı idare edenler gibi başta milli endişeyi göz önünde tutmak olmalıdır. Fındıkoğlu bu zümrenin olağanüstü zamanlarda bile vazifelerinin başlarında olmaları gerekliliğine inanarak çalışmalarını gerektiğinin altını çizmiştir. Bu iki zümrenin zamanında ve yeri gelince vazifelerini anımsamaları, milli ve ahlaki bağlarla bağlı bir cemiyet haline gelmelerini ise milli terbiyenin yaratıcı etkisine karşı beslenen inançta görmüştür. Bu inanç Fındıkoğlu'na göre cumhuriyet Türkiye'sinin eğitim sisteminin temel taşı olmalıdır.

Dergide bakanlığın üzerine düşen görevlere de değinilmiştir. Ferit H. Saymen'e (İŞ, 1953: 172-186) göre eğitim çocuğun ahlaki ve fikri gelişmesi için ana babanın sarf etmek mecburiyetinde oldukları bakımı ifade etmektedir. Ana babalar çocuğun yaşayacağı çevre ve toplumu dikkate alarak tahsil ve terbiyesini ona göre tayin etmelidirler. Çocuğun eğitiminde yalnızca ana babaya değil aynı zamanda hükümet bilhassa bakanlığa büyük görevler düşmektedir. Bu bağlamda İ.Ş (İŞ,1950:1) maarif konusunda bir halk hareketi istemektedir. Hiçbir siyasi düşünceyi savunmadığını belirten dergi DP hükümetinden dört sene boyunca devam edecek bilinçli bir memleketçilik ve her şeyin üzerinde geçmişten hesap sorma, temizlik istemektedir.

Dergide (İŞ, 1950:1) her partinin bir programı olması gerektiği konusunu ele aldığı yazısında Fındıkoğlu'na göre fırka belli bir programa sahip olmadığı için ilahiyat fakülteleri ve imam mekteplerini kapatmıştır. Ona (İŞ, 1954:1-2) göre C.H.F bir kültür ve maarif politikasından yoksun bulunmaktadır. Gerek Hasan Ali Yücel'den evvel, gerek Yücel saltanatı devrinde, gerek sonra kişilerle, hatta kişilerin rüya ve hülyalarıyla değişen bir maarif siyaseti var olmuştur. Bu uğurda milyonlar heba edildiğini söyleyen Fındıkoğlu'na göre D.P'nin de eğitim politikasının varlığını sorgulamak gerekmektedir. D.P'ye 1950 yılında oy veren aydınların çoğu D.P'nin kültür politikasının bir dalı olan dil işine bir düzen vereceğini ummuş fakat bu konuda bir düzen görememişlerdir. Fındıkoğlu fırkanın ihmal ettiği ders kitaplarındaki Türkçe konusunu D.P'nin bütün genişliğiyle ele almasını istemektedir.

Dergide (İŞ, 1957:1) Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin dikkatine diye başlayan yazıda ülkemizde eğitimin her memlekette buhranlı geçtiği konusu anlatılmıştır. Eğitim âleminin daima bir tipi ve fırtına içinde olduğu, çeşitli milletlerin eğitimimize olumsuz etkilerinin olduğu ifade edilmiştir. Bu buhranın sebebini eğitimin yaygınlaştırılmamasında gören ve biran evvel bu sıkıntıların bir gereği bulunmasını isteyen Fındıkoğlu'na göre artık nüfus daha kalabalıktır. Eğitimde niceliğin daha önce önemsenmediği şimdi ise bu konuda bir seferberlik yapılması gerektiği belirtilmiştir. Eğitimde nicelik, okul, derslik, laboratuvar, öğretmen sayısı gibi kavramları barındırır. Eğitimde nicelik konusunda nüfus artış dinamiklerinin doğrudan etkisi vardır. Zamanın nüfus artışı kontrol altına alınmadığı sürece milli eğitime ayrılan ulusal kaynakların daha uzun süreler sadece okul binası yapmaya ayrılması kaçınılmaz olmaktadır.

Ülkede eğitim politikasının bir an evvel belirlenmesi gerekliliğini duyan Fındıkoğlu (İŞ, 1950: 221-222) ünlü eğitimci Halil Fikret Kanad'ın yazısını referans göstererek yazdığı makalesinde Türkiye'de yeni neslin tıpkı daha önceki nesil gibi yazboz tahtasına çevrildiğini ifade etmiştir. Ona göre eğitimde kalitenin yakalanmadan sürekli yeni müesseselerin açılmaması gerekmektedir. Ayrıca maarif ve maliye bakanları baş başa vererek çalışma yapmalı ve eğitim için harcanacak olan ödenekler daha verimli bir hale sokulmalıdır.

Ayrıca dergi eğitim politikalarının belirlenmesinde bilim adamlarını adeta göreve çağırmıştır. İ.Ş (İŞ, 1946: 1) takma adı ile kaleme aldığı yazısında Fındıkoğlu bilim adamlarının siyasetten bahsetmemelerini eleştirmiştir. İkili konuşma şeklinde

cereyan eden yazıda bilim adamlarının her konuda rahatça yazı yazmaları gerektiği, bunun siyaset değil sosyal bir olay olduğunu savunmuştur. Siyasi ve sosyal yazı arasında bir sınırın olmadığı, 'karnım aç' lafının bile kimi siyasetçiler tarafından demek ki iktidar sandalyesinde oturanların seni aç bıraktığından şikayet ediyorsun şeklinde yorumlanabileceğini ve politika yapmakla itham edilebileceğini belirtmiştir. Yine yazar bu nedenle bilim adamının yazılarında sınır düşünmeden yazması gerektiğini böylelikle eğitimdeki sorunlara çare bulunabileceğini belirtmiştir. Günün bayağı ve sokak politikasından uzak durarak her türlü konuyu kaleme almak gerekliliğini belirten yazara göre bunun sonucunda da her hangi bir sorunla karşılaşırsa yola devam edilmesi gerekliliğini ifade etmiştir.

Dergide eğitim politikası çerçevesinde ele alınan konulardan birisi de din eğitimidir. Din eğitimi alanında; dini terbiye ve imam hatip liseleri konularına değinilmiştir.

Fındıkoğlu'na (İŞ, 1943:284-308) göre milli terbiye anlayışını yaşatmak için gereken savaştı ruhu canlı tutmak gerekmektedir. Bu bakımdan milli terbiye, kendisinden önceki dini terbiyenin yerini tutmaya çalışmalıdır. Fındıkoğlu milli terbiyenin milli imanla ve onun gerektiği zamanlarda istediği fedakârlık duygularıyla donatılması gerekliliğini savunmuştur. Modern milletlerde milli iman ile dini imanın alakasının çok yakın olduğunu belirtmiştir.

Dergi (İŞ, 1952: 119), Zürih Üniversitesi rektörlüğüne, üniversiteye bağlı ilahiyat fakültesi profesörlerinden Dr.Walter Grut'un seçilmesini örnek gösterilerek bizde de aynı şekilde bir seçim yapılmasının önemi üzerinde durmuştur. Türkiye'de bu kurumların istismar edildiğinin vurgulandığı yazıda ilahiyat fakültelerine yabancı ülkelerden hoca getirilmesi kınanmıştır. Tıpkı traktör siparişi gibi hoca siparişi verilemeyeceğinin dile getirildiği yazıda ilahiyat fakültelerinin açılacaktı da neden kapatıldığı sorusu sorulmuştur. Eğitimle bu şekilde oynamanın doğru olmadığı belirtilmiştir.

Osman Turan (İŞ,1957: 2), makalesinde memlekette o dönemde eğitimde çok fazla sorun var olduğunu anlatmaktadır. Yazısının bir kısmından yapılan alıntı aynen şu şekildedir:

'Bu buhranları üçe ayırırken ikincisinin talim ve terbiyeye, maarif siyasetimize ait olduğunu belirtmek iktiza eder. Bir memleketin milli

temellerine dayanan, gençliğin mefkure aşkını veremeyen bir talim ve terbiye, o memleketin münevverinin kalitesini yükseltmez'(İş, 1957, C.23, sayı:187-188, s.2)

Yazara göre eğitim ve öğretimimizi milli değerler temeline oturtamamaktayız. Kendi toplum yapımıza uygun olmayan eğitim sistemlerine ihtiyaç duyulduğunu bununla birlikte eğitim sisteminin gençlere kendi kişiliklerini geliştirmek ve kendi benlik duygularına sahip olabilmeleri konusunda yeterli eğitimi verememekte olduğu anlatılmaktadır.

Dergi (İş, 1968: 12) , imam hatip lisesinden mezun olan bir öğrencinin ziraat fakültesini birincilikle bitirmesinin anlamlı olduğunu belirttiği yazının sonundaki not kısmında imam hatip liselerinin ülkedeki durumu ile ilgili şu yorumu yapmıştır:

Devlet imam-hatip mekteplerini bunun için mi açıyor? İstanbul'da da hukuk fakültesinin anlayışlı, zeki talebeleri imam-hatiplerden gelenler. Çok iyi! İyi ama asıl gaye kaybolmuyor mu? Yeni tip din adamı yetiştirme gayesi böylece kenara atılıyor. Ne yapmalı ki din adamları mesleki, istenen bir meslek olsun! Doğrusu yazık! (İş, 1968, C.33, sayı:261, s.12).

Dergide ele alınan sorunlardan birisi de yabancı dil öğretimi ve yabancı dille eğitim yapan okullar sorunudur. Dergide yabancı okullarda öğrenilen dil ve kültürü kendi dilimiz ve kültürümüzle münasebete sokmadan muhafaza etmemiz gerekliliği üzerinde durulmuştur.

'Robert College'in 85' inci Senesi Münasebetiyle Bir Hitabe' başlıklı yazısında Fındıkoğlu (İŞ, 1948: 162-165) öncelikle Robert kolejinin açılış hikâyesine yer vermiş, sonra tarihçesini anlatmıştır. Kurulduğu ilk zamanların istibdat devrine denk gelmesi sebebiyle çoğu Türk öğrencisinin bu okula devam etmediğini belirten Fındıkoğlu, okulun Cumhuriyet döneminde öğrencilerce fazla tercih edildiğini ifade etmiştir. Türkiye'nin kültür tarihinde yüzünü önce Fransa'ya dönmüş olması okulun yeterince fark edilmemesine sebep olsa da bu durum Birinci Dünya Savaşı'na kadar sürmüş, bu savaş sonrasında bir Almanya olduğunun farkına varılmış, bu durum yavaş yavaş Almanca ve Alman kültürüne aşinalığı artırmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonucunda Amerika ile başlayan yakın temaslar kültür hayatımıza İngilizceyi ve İngilizce sınıflarına rağbeti dolayısıyla koleje rağbeti artırmıştır. Fındıkoğlu bu okulu yabancı bir dili ve yabancı bir kültürü elde etmenin bir vasıtası olarak görmüş, esas gayenin bu dil ve kültürü kazandıktan sonra onun memleketin dil ve kültürü ile ilişkiye sokmadan

toplumda yer bulmasının gerektiğini anlayan milli karakterlerini kaybetmeyen fertler yetiştirilmesinde gerekli görmüştür.

Ayrıca yabancıların ülkemizde okul açma girişimlerinin engellenmesi gerektiği de dergide belirtilen konular arasındadır.

Türkiye’de yabancıların üniversite kurmasına karşı çıkan Cevat Dursunoğlu’na (İŞ, 1956:8-9) göre böyle bir durum Lozan Antlaşmasının ruhuna aykırıdır. Bu antlaşmanın tanıdığı haklardan en ufak bir fedakârlığı kabul etmeyen yazara göre Robert Kolej’in üniversite şekline sokulması düşüncesi kesinlikle hatalıdır. Robert Kolej’in Okulu üniversiteye çevirmeyip sadece büyütme kararını aldığını bildirdiği demeci üzerine yazar okulun misafiri bulunduğu bu memleketin kanunlarına uymalarını memnunlukla karşılamıştır. Ülkemizde yabancıların açacağı üniversite anlayışına karşı tavizkar davranılmasının ülkemize altından kalkılamaz yükler yüklediğini belirten yazara göre Heybeli Ada Ruhban Okulu’nun antlaşmalara aykırı olarak yüksek okul haline getirilmesi bu duruma bir örnek teşkil etmektedir. Sağlam dostlukların ancak iyice düşünülerek atılan adımlarla beslendiğini ve kuvvetlendiğini belirten Dursunoğlu’na göre Kurtuluş Savaşı temeli üzerine kurulan ve Lozan Antlaşmasıyla bağımsız batı devletleri arasındaki yerini alan Türkiye Cumhuriyetinin, bir bütün olan milli devlet anlayışı bakımından sorumluların ve özel olarak Milli eğitim bakanlığının bu gibi işleri hem antlaşmalar hem de milli kültür bakımından dikkatle inceledikten sonra bir karara varması gerekmektedir.

Eğitim politikasının oluşturulması sürecinde önemli kaynaklardan birisi de eğitim alanında yapılan yayınlardır. İş ve Düşünce Dergisi diğer cemiyetlerin mecmualarında yayınlanan makalelere de zaman zaman sayfalarında yer vermiştir. Bu bağlamda Tarık Özbilgen (İŞ, 1955: 38) Türkiye Muallimler Birliği dergisinin beşinci sayısında Hasan Üzgü’nün yazmış olduğu beş bölümlük bir yazı hakkında bilgi vermektedir. Hasan Üzgü bu yayınının birinci bölümünde çocuğun süttten kesilmesi hadisesinin zamanını tayindeki ehemmiyete işaret etmekte ve bu hususa riayetsizliğin ortaya çıkaracağı çeşitli ruhi anormallikleri belirtmektedir. İkinci bölümde ebeveynin çocuklarına karşı takip ettikleri sert muamelelerin meydana getireceği anormal huylar, aynı metodun tatbikiyle muhtelif misaller üzerinde belirtilmiş bulunmaktadır. Üçüncü bölümde cinsi temayüllerin ortaya çıkardığı anormal huylar ve bunlarla mücadele ittihaz edilen yanlış hareket tarzlarının ruhi hallerde meydana getireceği bozukluklar

anlatılmaktadır. ‘Kardeş Çekememezliği Kompleksi İle İlgili Ruh Sarsıntıları ve Davranış Düzensizlikleri’ ne tatbik edilmesi suretiyle kitabın dördüncü bölümünde bir çok ruhi teşevvüş ve hattı hareket bozukluklarının teşhisi gözler önüne serilmektedir. Beşinci bölümde ise müellif, aşağılık kompleksi ve davranış bozukluklarını ele almış bulunmaktadır.

M.Cevdet (İŞ, 1934: 42-45) ‘Türkiye’de ilk Avrupai Fen Kitapları’ adlı makalesinde Türkiye’deki bilgi kurumlarının tarihini kimsenin bilmediğini ve böyle bir merak içinde kimsenin olmadığını belirtmiştir. Bu kurumlardan birinin de Mühendishane olduğunu söylemektedir. Mühendishane’ye sadece Raşit B.’nin ilgi gösterdiğini ondan başka kimsenin böyle bir zahmete girmediğini yazdığı yazısında Mühendishane’nin içinde zamanında büyük bir kütüphane bulunduğunu fakat artık bundan eser kalmadığını belirtmiştir. Bu kütüphanedeki kitapların listesinin bulunduğu bir vesikanın varlığını dile getirmiştir. Makalede M.Cevdet Türkiye’ye müspet bilimlerin ne zaman, ne şekilde, hangi ellerle, hangi kitaplarla girdiği meselesinin hala halledilememiş olduğundan şikayet etmektedir. İşte bu vesikanın bu sorunu çözüme kavuşturacak bir kılavuz olduğundan bahsetmektedir. Bu kütüphanede önemli eserler olduğunu söylemektedir.1203 ve 1210 yıllarında bir kısmı Fransızların hediyesi bir kısmı da Fransızların önerileriyle sipariş edilmiş olan fen kitaplarının varlığından söz etmektedir. Makaleden aynen alıntı şöyledir:

‘Bizim vesikamız ise, o kütüphaneye pek mühim ilmi eserler konduğunu ispat eylemektedir.1203 seferinden evvel Fransız sefirinin himmetiyle bir Fransız askeri heyetinin bize geldiğini, sadrazam Halil Hamit Paşanın himayesi altında ameli dersler verdiklerini biliyoruz. Fakat Avrupai usulde Mühendishaneyi tanzim, ancak 1210 da müyesser olmuştur; bunda Fransız sefiri Sebastiani’nin himmeti de dahildir. Bu iki seferin delaletiyle olacak ki böyle mühim fen kitapları sipariş edilmiş, belki de bir kısmı hediye olarak Fransa’dan Enderun hazinesine gelmiş, oradan da Sultan Selimin emriyle mektebe gönderilmiştir’. (İŞ, 1934, C.1, sayı:1, s.43).

Yazar bizde böyle şeylere ancak başka birilerinin etkisi ile değer verildiğini, yoksa ilerlemek adına hiçbir adım atılmadığından yakınmıştır. Ayrıca yine aynı paragrafta ‘bu iki sefirin delaleti ile olacak ki’ diye başlanan cümle de yine bir hayıflanma söz konusudur. Yazar, ayrıca ‘bu iki seferin delaleti ile’ demekle de bu sefirler yol göstermeden böyle işlerin yapılmadığından bahsetmiştir.

Makalenin geri kalan kısmında Mühendishanedeki hocaların isimlerinden ve buraya gönderilen seksen dört cilt kitabın listesinden bahsetmiştir.

Dergide (İŞ, 1942: 202-203) ayrıca Türk Medeni kanununun kabulünün 15 inci yılı münasebetiyle İstanbul Hukuk Fakültesince bir eser hazırlanacağı yazılmıştır. Bu eserde fakülte profesörleri ve doçentlerinden Ali Fuat, Ebülala, Samim, Sahwrz, Hirsch ve doçenti Hıfzı Timur'dan oluşan bir komisyon çalışmalara başlamıştır. Bu eser 15 yıllık uygulamadan sonra hukuki yaşantımızdaki değişmeleri gösterecek somut bir örnek teşkil edecek olması bakımından Fındıkoğlu'nca değerli görülmüştür.

Yine eğitim alanında çıkarılan kitapların da tanıtımının yapıldığı dergide (İŞ, 1942: 197-200) Osman Nuri'nin Türk Maarif Tarihi isimli kitabının üçüncü cildi tanıtılmıştır. Osman Nuri kitabının ilk cildinde Türkiye Maarif Tarihinde Arablaşma, ikinci cildinde Garblılaşma, üçüncü cildinde ise Türkleşme konularını ele almıştır. Kitapta eğitim sorunlarını aydınlatan kısımlar Fındıkoğlu tarafından dergide ele alınmıştır. Mesleki teknik eğitimin hem devleti hem de esnafı ilgilendiren bir kademe olduğunu belirtmiş, eğitim sistemimizin 'kelem efendisi' 'yetiştirmeye siyasetinden kurtulamadığını' vurgulamıştır. Orta mektepten sonra gençlerin bir kısmını mesleki teknik eğitime yönlendirilmesi gerekliliğini belirten yazısında bu eğitim kademesinin 1876- 1908 tarihleri arasındaki gelişimini belirtmiştir. 1878'de maliye, 1878'de hukuk, 1879'da sanayi nefise, 1882'de ticaret, 1884'de hendesi mülkiye, 1887'de nümunebağı ve aş, 1887'de baytar, 1882'de aş memurları mesleki teknik eğitimin ilk mektepleri olmuştur. Kitabın ikinci bölümünde yeni medeni kanunu uygulayabilecek hukukçuların yetiştirilmesi amacıyla 1870 yılında Babıâli'de bir adliye dershanesi, Galatasaray'da 1874'te bir Hukuk Fakültesi açılmıştır. Yazarın kitabında daha birçok eğitim sorununu kaleme aldığından bahsedilmiştir. Fındıkoğlu 19. Yüzyılın eğitim sorunlarının aynı zamanda 20. Yüzyılın da eğitim sorunlarını teşkil ettiğini bugünün eğitim sorunlarına verilecek yönün önceki dönemlerin sorunlarını iyi bilmekle oluşturulacağını belirtmiştir.

Fındıkoğlu (İŞ, 1946: 2-5) kaleme aldığı 'geçen yılın fikir hayatı' isimli makalenin üçüncü bölümünde 1945 yılı fikir hayatında kitap yayınlarının hiç de zengin olmadığını söylemiştir. Eğitimde aksatılmadan yayınlanan klasikler tercümesine ait seri dışında hiçbir yayın hareketi olmadığını belirtmiştir. Okumanın toplumda yeterince yer edemediği, yalnız diploma peşinde koşan ilk, orta ve yüksek tahsil öğrencilerinin not kaygısı ile alıp okudukları ders kitaplarının satışında buhran olmadığını yazmıştır.

Dergide kültür politikasına ilişkin konulara da değinilmiştir. Bu anlamda Erzurum, Akçakoca gibi illerin folkloru, eğitimi, manileri, kısacası yaşayış tarzı

hakkında bilgiler verilmiş, bu kültürün yaşatılması için dernekler kurulmasına öncülünmüştür.

Milleti kültür birliğine dayandıran Ziya Gökalp'e göre milleti oluşturan bir sosyal kuvvet olan kültür doğuştan gelmediği, kalıtsal bir şekilde devam etmediği gibi bunda fertlerin irade ve enerjisinin de hiçbir rolü olmamaktadır. Kültürü bir milletin ortak duyuş tarzı olarak tanımlayan Gökalp'e göre kültür bir milletin dini, ahlaki, hukuki, lisani ve iktisadi hayatlarının bir bütünüdür. Gökalp'in tanımına göre kültür, bir milletin duyuş tarzı, bir cemiyete millet vasfını kazandıran, onu diğer cemiyetlerden ayıran karakter, bir milleti millet yapan ve ayakta durmasını sağlayan öz unsurdur.

Mualla Anıl' a(İş ve Düşünce, 1957: 1-2) göre halkın sinesinde doğan ve onun ölümlü varlığında yine sır olan nice kıymetlerin derlenmesi amacıyla ülkenin bir folklor enstitüsüne ihtiyacı vardır. Mani, türkü, atasözleri, masallar hatta kıyafetler, çanak çömlek, tahta işleri, el işleri gibi folklorik ürünlerin her bölgede gösterdiği karakteristik özellikleri ayırt etmek ve bunlar arasında geçiş yapmak amacıyla her bölge ile yakın bir temas kurmak ve buralardan elde edilen verileri eser haline getirmek amacıyla böyle bir enstitüye gerek duyulmaktadır. Yazara göre ellerde ve dillerde hırpalanan her şey özgürlüğünü kaybetmekte bu nedenle de onları barındıracak ilmi müessesenin kurulması, arşivlerin oluşturulması bu enstitüler aracılığıyla gerekmektedir.

Ömer Lütfi'nin 'İslam Memleketleri İle Kültür Münasebetlerimiz' isimli makalesinde (İş, 1948: 133-136) Türk kültür hayatının ve iktisadi varlığının daha geniş ve zengin âlemlerle ilişkiye girmesini sağlayacak ve ona çeşitli iklimlerin havasını aldırarak kendi içine kapanıp boğulmasını önleyecek tedbirler alınmasını önermiştir. İslam memleketleri arasında kültürel, iktisadi ve siyasi yakınlaşmaların mevcut tarihi ve doğal şartlara ve zamanın gereklerine göre bir zorunluluk olduğunu söyleyen yazara göre İslam memleketleri ile olan tarihi kültürel ilişkileri yeniden ciddi ve samimi bir şekilde kurmaya çalışmak gerekmektedir.

Kültürün yaşatılması amacıyla zaman zaman dergide yöresel maniler ve şiirler de yayınlanmıştır. Yaşayan halk şairlerimiz başlığı altında(İş, 1945: 31) Trabzon'da 'Yeniyol' isimli bir mecmuada yayınlanan Erzincan şiirini mecmuanın aynı sayısından alıntı yaparak yayımlanmıştır. Bu da kültürün yaşatılması için derginin yaptığı çalışmalara iyi bir örnek teşkil etmiştir.

Kültürün yayılmasında en önemli araçlardan biri olan dil üzerinde de özel olarak durmuş olan dergi, ‘Türkçeye Hürmet’ başlıklı kısımda Türkçeye yeni kazandırılan kelimeleri irdelemekte ve yapılan Türkçe hataları belirtmektedir.

Gökalp’e göre kültür, aynı lisan vasıtasıyla aynı terbiyeyi alarak aynı şekilde duygulanma ve duyguları yine aynı lisan vasıtasıyla ifade etmenin doğal bir sonucudur. Bu duyuş ve düşünüş tarzının nesillerden nesillere nakli ancak terbiye aracılığıyla olabilmektedir. Dil ise duygu ve düşüncelerin ifade vasıtası olmak bakımından, kültürün de aracı vasıtası, aktarıcısıdır. Gökalp’e göre dil, bir milletin duygularının özünü nesilden nesle aktaran terbiye vasıtasıdır. Gökalp’in dil konusundaki düşüncelerini kaleme aldığı yazısında İnci Hamzaoğlu’na(İş ve Düşünce, 1958: 10-13) göre lisan kültürün bir unsuru, parçası olmak bakımından kültürün içinde mevcut ve aynı zamanda taşıyıcı karakteri ile de kültüre dahil olan diğer sosyal yapılardan üstündür.

Çevirisini Hüseyin Sait’in yapıp H.C.Hony’ nin kaleme aldığı(İş, 1948: 86-91) ‘Yeni Türkçe’ başlıklı makalede dilin yaşayan bir varlık olduğu, doğal bir değişme ortamında kendinden oluşan ilerlemelerle büyüdüğünü söyleyen yazar, dil üzerinde yapılacak çalışmaların işin uzmanları tarafından yapılmasını uygun bulmuştur. Alfabenin değişmesi ile dilde başlayan inkılâpları Dil Kurumu yapmış; fakat bu kurum çok defa işinde uzman olmayan siyaset adamlarından oluşmuştur. Dilde yapılan ıslah işlerinin asıl amacı Arap ve Acem asıllı bütün kelimeleri dilden atmak olmuştur. Bu ıslahat hareketlerinin yöntemlerinden biri Arapça kelimeleri atmak amacıyla Türkçe sözlerin anlamlarında değişiklik yapmak olmuştur. Yazara göre, bu en fazla itirazı çekecek yöntem olacak, bir sözcüğe iki hatta üç anlam yükleyerek dili fakirleştirecektir. Mevcut Türkçe köklerden yeni kelimeler tüketmek yöntemi, diğer bir ıslah yöntemidir. Fakat yazara göre yüzlerce yıldan beri Türkleşen bir kelimeyi kapı dışarı ederek yerine Türkçe gibi görünen uydurma söz koymak ve buna öz Türkçe demek göze batacak bir anlamsızlık örneğidir. İslah yöntemlerinden sonuncusu ise teknik tabirlerin kullanılması yönünde yabancı ve bilhassa Fransızca kelimelerden yararlanılması olmuştur. Yazar dilde ıslahat işlerinin sebepleri arasında geçmişle tam bir alaka, Osmanlı devleti ile her türlü bağı koparma isteği, Avrupalı milletlerle yakınlaşma isteği ile dar ve frensiz bir milliyetçilik anlayışı gibi sebepleri sıralamıştır. Budanmış ve yapay şekilde oluşturulmuş bu dilin konuşmalarda kullanılmayıp resmi daire ve gazetecilerce kullanıldığını iddia eden yazar asıl tehlikenin bu dilin okullarda çocuklara öğretilmesi olduğunu ifade etmiştir. Dilde gerçekleştirilen bu sözde ıslahat hareketlere ses

çıkarmayan öğretmenler ve profesörleri mevki ve makamlarını kaybetmekten korktukları için duyarsız davranmakla suçlamıştır.

Fındıkoğlu (İş, 1940: 62-65) Türkçeye bir kene gibi yapışıp kalan genel lisan heveslilerinin Türkçeye garip heceli kelimeleri soktuktan veya sokmaya hazırlandıktan başka Türkçeyi bir yabancıнын konuşma şekline benzetmeye çalıştıklarını belirtmiş, buna da örnek olarak ‘Denizbank’ şeklindeki yazımın yanlış olduğunu doğrusunun Deniz Bankası olması gerektiğini söylemiştir. Başka bir örnek olarak çok işlek bir yerdeki yabancılar tarafından işletilen bir lokantanın adının Alman lokanta olarak tabelasında yazılmasını eleştirmiştir. Çözüm önerisi olarak Türk kültürünü muhafaza etmek görevini üstlenmiş olan halkevlerinin bu olayları takip etmesini ve üyelerini görevlendirerek bu yerlerdeki levha isimlerini düzelttirmesini tavsiye etmiş, milli kültürün aleti olan dile karşı yapılan saygısızlığın önüne geçilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bunu şu sözleri ile dile getirmiştir:

‘ ... düşünelim ki nefesine hürmet etmesin bilmeyen nasıl başkalarından kendisine hürmet edilmesini isteyemezse, kendi lisanının kaidelerini bizzat çiğneyen millet de, yabancı millet fertlerinden kendi lisanına hürmet edilmesini isteyemez’. (İş, 1940, sayı:22, s.64).

Yine Fındıkoğlu (İş, 1941:1) yazısında 1930 u takip eden yıllarda tarihin hiçbir anında görülmeyen bir olayının Türkiye’de vuku bulunduğunu yazmıştır. Bu siyasetin dilin biçim değiştirmesinde vasıta olarak kullanılmak istenmesi ve de bu isteğin gerçekleştirilmiş olması olayıdır. Politikanın dile etkisi ile uydurma bir dil orta çıkarılmaya çalışıldığını 1940’lı yıllarında sonunda ise bu durumdan toplumun kurtulduğunu belirtmiştir.

Türkçeye Hürmet başlıklı yazısında yine Fındıkoğlu (İş, 1942: 67-68) Akşam gazetesi muhabiri B.C.Emre’nin yazısında ağdalı bir dil kullandığını belirtmiş, ona on sekiz yaşındaki üniversiteliler gibi eski Grekçe yapmaya çalışmak yerine bir az daha mütevazi olarak sekiz yaşındaki bir Türk çocukları gibi ‘Türkçeyi yapmaya’ çalışmak ve vakit buldukça Ankara köylerinde asıl Türkçeyi öğrenmek nasihatinde bulunmuştur.

Yine Fındıkoğlu (İş, 1943: 49-52) Türkçeye Hürmet başlıklı yazısında İ.Dilmen, A.C. Emre ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun dil üzerinde sürekli değişen fikirlerini eleştirmiş, dilin çocuk oyuncağı olmadığını, dili sadeleştirmek adı altında halktan kopuk bir dil meydana getirilmeye başlandığını söylemiştir. Dil meselesini iktisadi bir mesele olarak görenleri ahlaklı davranmaya davet eden Fındıkoğlu İnönü’nün ‘Memleket ancak

ahlaklı ve karakterli olanların bilgilerinden faydalanır' sözünü kulaklarına küpe yapmaları gerektiğini söylemiştir. Müspet ilimlerde nasıl pozitif bilimlerden yararlanıldıysa lisan işinde de aynı yol izlenmesi gerektiğini vurgulamış ve bu kişileri karakterli davranmaya davet etmiştir.

Yine dildeki sadeleştirme işlerine örnekler veren dergide Hukuk Lisanımızın sadeleştirilmesi başlıklı yazıda (İş, 1943: 47- 49) dönemin Isparta milletvekili Kemal Turan Ünal'ın meclisteki konuşmasında 'seçmen', 'yakıt' gibi uydurma sözler sarf ettiği belirtilmiştir. Meclis konuşmasının tam metni dergide yayımlanmış ve bu metin ile ilgili olarak Türkçenin sadeleştirilmesini yetki sahibi kişilerin yapmasının gerekliliği belirtilmiştir.

Bundan başka Burhan Felek'in kendi gazetesinin sütunlarında yazdığı yazı neşredilmiştir. Bu yazıda(İş, 1947: 17-18) Burhan Felek sinemada alt yazının halkın anlayacağı Türkçe ile yazılmamış olmasından rahatsızlığını dile getirmiştir. Türklerin Türkçeyi analarından öğrendikleri şekli ile konuştuklarını, hocalarından öğrendikleri şekilde yazdıklarını belirtmiştir. Kullanılan dilin yazıya dökülmesi gerektiğinden bahsetmiştir. İş ve Düşünce dergisi bu fikri onaylamakta fakat devlet adamının bir şeyler yapmasını istemektedir.

Fındıkoğlu (İş,1947. 29), Türkçeyi arılaştırmak adına saçma sapan kelimelerin dilimize eklendiğini söylemiştir. Bu konu üzerine Anadolu'dan İstanbul'a gelen Süleyman'ın hakim karşısındaki durumunu anlatmış,Hakim'in Süleyman'a sanık mısın, tanık mısın diye sormasını, Süleyman'ın da İstanbul'un yabancı olduğunu, Anadolu'dan geldiğini söylediğini hicvederek anlatmış, hakim ile Süleyman'ın aynı dili konuşmadıklarını belirtmiştir.Bu gidişle devlet memurları ile halk arasında T.D.K' dan diploma almış tercümanların bulunması gerektiğini dile getiren Fındıkoğlu bunun çözümü için milletvekillerinin ne zaman harekete geçeceklerini sormuş, milli lisanı bu hallerden kurtarmak gereğini dile getirmiştir.

Tüm bunlara rağmen İbrahim Alaaddin' e (İş, 1948: 84) göre lisanların da tıpkı insanlar gibi kaynaşma sonunda güzelleşip zenginleşmesi gerekmektedir. İmparatorluklar kuran bir milletin dili olan Türkçenin zenginliği ve güzelliğinin bozulmadan yabancı kurallardan, öğrenilip yazılması zor olan şekillerden kurtarılması gerekmektedir.

Okul kitaplarındaki Türkçeye de değinen dergi (İş, 1950: 190-191) seçimler sonucunda yeni iş başına gelen DP iktidarından ders kitaplarındaki Türkçeyi düzeltmesini istemektedir. Bir orta okul bir de yüksek öğretim kademesinde okutulan bir kitabın sayfaları ile bir de bu konuları barındıran 318 ve 320 sene önce yazılmış kitapların sayfalarından örnekler vererek arada anlaşılmaçlık bakımından fark bulunmadığının belirtildiğı yazıya göre ikisinin ortası, konuşulduğu şekilde yazılan bir dilin kullanılması gerekmektedir.

Maarif Bakanlığında toplanan bir heyet ilk mektep mezunlarına verilecek din dersleri için çocuğun seviyesinin göz önünde bulundurulmak şartıyla canlı ve itinalı bir dille kitapların yazılması kararını almıştır. Ahmet Cevdet Paşa'nın zamanında yazdığı din dersleri kitaplarında kullanılan Türkçenin kısa cümleli, düzgün, canlı, hatırdı tutması kolay şekilde olmasını takdir eden Fındıkoğlu (İş, 1947: 26) kitabın çocuğa adeta ana dili ile hitap ettiğini, evde konuşulan dili hatırlatarak samimi bir hava tesir ettiğini ifade etmiştir.

Fındıkoğlu 'na (İş, 1950: 147) göre yeni başlayan ders yılı ile çocukların ve gençlerin tabiata, tarihe, anne ve babalarının diline, kendilerine kendi benliklerine dönmesi amacıyla devlet adamlarının politika uğruna dilde yapılmasına müsaade ettikleri sözde Öz Türkçe hareketinden kurtulmak için çareler bulunması gerekmektedir. Türkiye'de öğretmenler örgütleri, eğitim dernekleri, özellikle de Öğretmen Dernekleri Milli Birliğı bu konuda devlete yardım etmelidir.

A.H 'ya (İş, 1951:143) göre ise 'düzme dil' okullarda körpe beyinlere dayatılmakta ve devletin hiçbir kurumu bu duruma dur dememektedir.

N.İ. imzalı yazısında Fındıkoğlu(İş, 1948: 158-159) , tanınmış eğitimci ve eski milletvekili olan İbrahim Alaattin Bey'in Bilgi mecmuasındaki bir yazısını referans alarak ilim yapmak adına Türkçenin uydurma terimler aracılığıyla nasıl yozlaştırıldığını anlatmıştır. Özellikle felsefe kitaplarında bulunan terimlerin kimler tarafından nasıl uydurulduğunu sorgulamış olan yazar bu terimleri düzeltmek için gecikilen her günü memleketin irfan hayatı için bir zarar olarak görmüştür.

Yine İ.Ş (İş, 1951: 1) ye göre ders kitaplarında kullanılan Türkçe öğrencilerce kolayca anlaşılmamaktadır. Pozitif bilimlere ait kitaplarda bu durum normal görülmekte fakat hayatı ilgilendiren konulara ait kitaplarda bu durum düzeltilmelidir.

İ.Ş (İş, 1954:1) imzası ile yazılan yazıda dergi, orta öğretim kademesine ait bir okul kitabının sayfalarında kullanılan Türkçeyi yermek amacıyla örnek vermekte ve Maarif vekâletini okul kitaplarında kullanılan Türkçeyi düzeltmeye çağırmaktadır. Bu çağırımı şu cümlelerle yapmaktadır:

‘Yeni BMM’ nin maarifçi azalarını harekete davet edebilir miyiz? Bu lisanı dalalet ve sapıtma daha ne kadar devam edecek? Bütün orta öğretim ders kitapları bu gibi facialarla doludur. Kanunlar bu milletin de, orta öğretimdeki körpe dimağlar bu milletin değil midir?...’ (İş, 1954, C.20, sayı:154, s.1).

Dergi dile yeni kazandırılan kelimelerin bazı mecmualar tarafından halka götürülmesi gerekliliğine değinmiştir. Bu doğrultuda İ. Alaeddin (İş, 1950: 188-189) İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulacak olan gazetecilik enstitüsünü bütün gün memlekete hitap eden ve bazı hallerde halkın bir kısmını olsun fikir ve düşünceye doğru sürükleyecek vaziyette bulunan gazetecilerin fikir yetenekleri bakımından tamamen dengeli ve tarafsız olması için gerekli görmüştür. Fakat ona göre asıl önemlisi bu enstitünün bundan sonra gazete çıkaracaklara Türkçeyi tam manasıyla kavrayabilmesidir. Ona göre, enstitü Türkçeye hürmeti topluma kazandırmalı, çıkardığı gazetelerde laubalilik ve ciddiyetsizlikle Türkçeye kazandırılmış olan kelimelere yer vermemelidir.

Fındıkoğlu’na (İş, 1950: 147-148) göre dilde uyduruculuk, ırkçılık modasının alıp yürümesi sonucunda Türkçenin konuşma dilinden ve doğal yoldan ayrılmasına sebep olan zorlamalar yavaş yavaş bütün fikir ve kalem adamlarını, hatta okuyup yazmakla münasebeti bulunmayan fakat doğal şekilde kıyas yapabilen herkesi bu işten son derece soğutmuştur.

Osman Turan’ın Mart 1959 da Türk Yurdu Dergisinde yazdığı yazısını aynen alan dergide Türk dilinin bozulma ve kısırlaştırma yoluna gidildiği anlatılmaktadır. Bu durumun yalnız gençler arasında uçurum açmakla kalmayacağını aynı zamanda sağlam bir kültür temeli oluşturamayacağını belirtmektedir. Türk Dili Kurumunun ciddiyetsiz faaliyetler içinde bulunduğunu bundan dolayı da garip ve komik bir edebiyatın doğduğu ifade edilmektedir. Kurumu uydurmacılar diye nitelendirmekte ve halka inme iddialarında samimi olmadıklarını belirtmektedir. Bu düşüncelerini yazında aynen şu şekilde aktarmıştır:

Uydurmacıların halka inmek iddiaları samimi olmadığı gibi aynı zamanda da çok sakat bir düşüncedir. Çünkü mücadele edilen kelimeler büyük bir nispetle halkın malı olmuş, diğer taraftan uydurma kelimeler yalnız halka değil, bunları mekteplerde zorla öğrenen yeni nesle de yabancı kalmıştır. Yeni neslin Türkçe ve bununla ilgili olarak kültür bakımından kifayetsizliği herkesçe malum olduğu gibi bu husus sık sık gazetelerde şikâyet mevzuudur. Daha dikkate şayan olan hadise şudur ki daha ağır feryatlar, kendini bu dil bataklığından kurtarabilmiş olan yeni nesle mensup ciddi münevverlerden yükselmektedir. Halbuki yazı ve edebiyat dilini halkın seviyesine düşürmek bizzat milli kültürü yıkmaktan başka bir netice vermez. Esasen medeniyet ve milletlerin ideali münevveri halkın değil, mümkün merteye, halkı münevverin seviyesine yaklaştırmaktır. (İş, 1959,C.25, sayı:216-217, s.3).

Aynı yazısında Osman Turan dilin bozulan yapısının ancak Maarif Vekâleti tarafından düzeltilebileceğini belirtmiştir. Yazısının bu husustaki alıntısı aşağıdaki gibidir:

Türkiye’de mevcut manevi meselelerimiz başında hiç şüphesiz, dilimizin kurtarılması, onu bu hale sürükleyen parazitlerden temizlenmesi gelmektedir. Eğer Türkçe bu halde bırakılırsa milli kültürün de buhrandan kurtarılmasına ve gelişmesine imkan yoktur. 20 senelik bir tahribatı 20 senelik bir gayretle düzeltebilmek için başta Maarif Vekaleti olmak üzere, bütün ciddi mütefekkir(düşünür) ve münevverlerin bu milli cihada katılması gerekmektedir. Eğer bu tahribat Maarif Vekaleti yoluyla yapılmamış olsa ve bu teşkilat hiç değilse lise tahsilinde Türkçeyi öğretebilseydi dil hareketi bu kadar yıkıcı bir hal almazdı. Gerçekten orta tahsilde ana dili, üç beş asırlık tarihi ile öğretmeyen tek medeni memleketin Türkiye olduğunu da hiçbir zaman unutmayalım. Halbuki Meşrutiyetten sonra Türk münevverleri de diğer medeni milletlerin gençleri kadar dillerine hakim idiler.. (İş, 1959,C.25, sayı:216-217, s.4).

Dergide (İş ve Düşünce, 1964: 2-5) 1928’deki Türk alfabe reformunun bir sonucu olarak Türkçenin yabancı kelimelerden temizlenmesi düşüncesinin doğmuş olduğu ifade edilmiştir. . 1932 yılı ile Türkçenin Arap-Acem kelimeleri hazinesine karşı bir hareket başlatılmış, bu amaçla ‘Türk Dil Tetkik Cemiyeti’ kurulmuştur. Bu cemiyetin adı bir müddet sonra ‘Türk Dil Kurumu’ olarak değiştirilmiştir. Kurumun oluşturduğu bir komite 26 Eylül 1932 de ‘Birinci Dil Kurultayı’ nı toplamıştır. Bu toplantıda mevcut kelimeler ile yerlerine geçebilecek kelimelerin toplanması kararı alınmıştır. Sonuçta toplanan cevaplar ‘Tarama Dergisi’nde yayınlanmıştır. Hareketin başlayıp devam ettiği zaman esnasında halk bu duruma kayıtsız kalmıştır. Türkiye Muallimler Birliği, TDK ile şiddetli münakaşalara girmiştir ve tüm bu gelişmeler İş ve Düşünce Dergisi’nce takip edilmiştir.

İ. Ve D. takma adı ile yazdığı yazısında Fındıkoğlu’na (İş ve Düşünce, 1968: 1-2) göre dil probleminin nasıl soysuzlaştığı her gün görülmekte ve işitilmektedir. Bu işin sonunun ne olacağını sorguladığı yazısında Fındıkoğlu bu durumun tikslenme, öğrenme

ve acıma ile başlayıp derecesini artırarak devam ettiğini ifade etmiştir. Dil işine ciddi anlamda el atılması gerektiğini belirten Fındıkoğlu'na göre bu iş için üniversiteler çalışmaya başlamalı, Üniversite Kurultayı hazırlanmalı ve harekete geçmelidir.

4.2 Türk Eğitim Sistemine İlişkin Görülen Sorunlar

4.2.1 Ortaöğretim

Fındıkoğlu (İş, 1948: 162-166), 1946'dan beri Maarif Vekâletinde başlayan hareket işlerinden biri olan orta öğretim işine değinmiştir. Ortaöğretim sorunlarını görüşmek ve karar almak amacıyla toplanan maarif şurasında lise ve ortaokul programları ile bu kurumlara öğretmen yetiştirme işleri incelenmiş, lise programları ile bu okullara öğretmen yetiştirme işlerine bakan komisyon, kararlaştırdığı bazı esaslar üzerinde üniversiteler ve liseler nezdinde bir anket açmayı lüzumlu görmüştür. Bu ankette liselerin gayeleri, müfredat programlarına hâkim olması gereken esaslar, ders grupları, kitap meseleleri, öğretimin denetlenmesi, liselerde öğretim süresinin uzatılması problemleriyle birlikte lise öğretmenlerinin yetiştirilmesi hususlarına temas edilmiş, ayrıca üniversiteden bugünkü lise mezunlarında ders grupları bakımından ne gibi noksanlar gözlendiği sorulmuştur.

Fındıkoğlu'nun (İş, 1947: 16-18) dönemin eğitim bakanı Reşat Şemsettin Sırer'e gönderdiği ve konusunun ortaöğretimin aksaklıkları olan mektubunda eğitimde kalite meselesinin tam ortasında bulunan lise davasını bir ucu ile orta ve ilke, öteki ucu ile yükseğe ve milli kültüre bağlı kocaman bir dava halinde aksiyon adamlarının karşısında durduğunu belirtmiştir. Özellikle ülkede öğretim müesseselerinin ana dilini hakkı ile öğretememesini şikâyet etmiştir. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığınca çocukların dillerine, kültürlerini berbat eden okul kitapları hazırlanmıştır. Tüm bu aksaklıkların düzeltilmesi için milletvekilleri değıştikçe değışmeyen genel bir eğitim planının oluşturulması ve buna üyeleri keyif ve hevesle değıştirilmeyen milli talim ve terbiye heyetinin gözcülük etmesini istemiştir.

Dergi liselerin üniversitelere iyi öğrenci gönderemedikleri konusu üzerinde durmuştur. R.İdil'e (İş, 1950: 35-39) göre liseler yüksek tahsile iyi talebe gönderememektedir. Kültüre balta indiren lise sorununun muhakkak çözümlenmesi gerektiğini belirten İdil liselerin verimsiz olmasını hocaların verimsizliğine bağlamıştır. Orta öğretime öğretmen yetiştiren iki kurum olan Gazi Terbiye Enstitüsü ve iki

Üniversitenin hocalarının bilimlerini en iyi şekilde bilmeleri gerekmektedir. Bu amaçla üniversite programlarının toprak ve realite ile yakın alakaları bulunması gerekmektedir.

Fındıkoğlu (İş, 1942: 197-201) mesleki teknik eğitimin hem devleti hem de esnafı ilgilendiren bir kademe olduğunu belirtmiş, eğitim sistemimizin 'kalem efendisi' yetiştirme siyasetinden kurtulamadığını vurgulamıştır. Orta mektepten sonra gençlerin bir kısmını mesleki teknik eğitime yönlendirilmesi gerekliliğini belirten yazısında bu eğitim kademesinin 1876- 1908 tarihleri arasındaki gelişimini belirtmiştir. 1878'de maliye, 1878'de hukuk, 1879'da sanayi nefise, 1882'de ticaret, 1884'te hendesi mülkiye, 1887' de nümunebağı ve aş, 1887'de baytar, 1882'de aş memurları mesleki teknik eğitimin ilk mektepleri olmuştur. Kitabın ikinci bölümünde yeni medeni kanunu uygulayabilecek hukukçuların yetiştirilmesi amacıyla 1870 yılında Babıâli'de bir adliye dershanesi, Galatasaray'da 1874'te bir Hukuk Fakültesi açılmıştır.

4.2.2 Yükseköğretim

Dergide yükseköğretimle ilgili 29 adet yazı bulunmaktadır. Bu yazılarda üniversitelerin görevleri, özerklik, üniversitelere talep, üniversite öğrencilerinin barınma sorunları gibi konulara yer verilmiştir.

Cavit Orhan Tütengil'e (İş, 1954: 10-11) göre üniversiteler, sadece kayıtlı öğrencilerine karşı kendilerini sorumlu sayıp hayatın sorunlarına ve ihtiyaçlarına sırt çevirmekle, milletin bilgi ve kültür seviyelerinin ölçülmesinde yanılmaz şahitler olamazlar. Milletlerin bilgi, kültür ve teknik alanlarındaki başarıları üniversitelerinden geldiği kadar, üniversitelerinin sayısı ve hizmetleri de milletlerin medeniyet seviyesinin ölçüsü olmaktadır. Sadece teorik meselelerle uğraşıp hayatın cevap isteyen problemleri karşısında susmayı tercih eden, canlı gerçeğe ölü teoriyi üstün tutar görünen bir üniversite, dünyanın neresinde olursa olsun, topluma karşı sorumluluğunu henüz duymamış demektir. Kendini duvarları içine hapseden, üniversitenin mensupları dışında kalanlara yardım elini uzatmayan bir üniversite kusurlu sayılmakta, kendine düşen görevi gerektiği kadar yerine getirememektedir. Tütengil'e göre çeşitli sebeplerden dolayı herkes üniversite tahsili yapamamaktadır. Fakat birçok kişinin kendisine göre, daha derinden almayı merak ettiği konular, öğrenmeye can attığı meseleler olmaktadır. Üniversiteler bazı organizasyonlarla bu isteklere cevap verebilmeli, geniş halk yığınlarına kapılarını daha cömertçe açmalıdırlar. Hatta bazı durumlarda halkın ayağına dahi gitmelidirler. Ona göre, üniversitenin düşünen baş olması yetmemekte, mensup

olduğu milletin yakın çevresinden başlayarak hayatın canlı akışını kovalayan, bütüne yararlı olmaya çalışan, aklın ve bilginin ışığını karanlıklara yöneltmeye savaştan bir canlılık ve atılganlık içerisinde olması gerekmektedir.

Ülkemizde üniversite tarihine sık sık değinen derginin (İş, 1942: 273) muhtelif zamanlarda ıslahına teşebbüs edilen üniversitelerin ikinci meşrutiyet devrindeki 1915 ıslahatı başlangıcında edebiyat fakültesi profesörlerinden M.Ali Ayni'nin kaleme aldığı yazısına yer verdiği görülmektedir. Yazısında yabancı ülkelerden gelen hocaların yerine yerli hocaların sınanarak değerlendirilmesi gerekliliğini söylemiş olan M.Ali Ayni bu düşüncelerini şu cümlelerle savunmuştur:

'Bir de hemen her ders için ecnebi muallim değil, daha ziyade teknik bazı ilimler için nihayet dört beş muallim celp olunup ne dereceye kadar istifade olunacağı tecrübe edilmelidir'.(İş, 1942,sayı:32, s.273).

Üniversiteler arasındaki işbirliğine değinilen dergide Fındıkoğlu'nun 'üniversite ve memleket' isimli yazısında(İş, 1941: 1); 1940 senesinde İstanbul Üniversitesi'nden bir heyetin Erzurum'a gittiği ve on gün orada kaldığı aktarılmıştır. Heyetin amaçlarının düşünceyi işe dönüştürerek memleket toprağı üzerindeki dertlerle uğraşmak olduğu belirtilmiştir. Ülke sorunlarına yabancı kalmamak amacıyla şehirlerarasında bağ kurmayı hedefleyen bu çalışma bölgeler arası yabancılaşmanın önüne geçeceği düşüncesi ile dergi tarafından takdir edilmiştir.

Ayrıca dergide (İş ve Düşünce, 1959: 5-6) Erzurum'da açılan Atatürk Üniversitesi'nin Anadolu'da yarattığı tepkileri ortaya koymak amacıyla Van, Ankara, Kars, Malatya, İstanbul, Erzurum gibi illerde çıkan gazetelerde yazılan makalelere yer verilmiştir. Her birinde farklı bir anlayışın ifade edildiği makalelerde yazarlar bu konu üzerinde değişik fikirler beyan etmişlerdir.

Ülkede diğer üniversitelerin kendilerinden beklenen olgunluğa gelmeden yeni bir üniversite açma fikrinin doğru olmadığını savunanlara karşı Cihat Baban (İş ve Düşünce, 1959:6-7), Atatürk Üniversitesi'nin açılmasının ülke geleceğı için yararlı bulunduğunu yazısında dile getirmiştir. Ona göre, dünyanın hiçbir yerinde üniversitelerin ilmi seviyesi kurulduğu tarihle, asırlar süren hayatın bugünkü safhasında aynı değildir. Üniversiteler de yaşayan birer organizma oldukları için yazara göre muhakkak gelişeceklerdir. Eğer tersi düşünülmüş olsaydı dünya üniversiteleri yanında eksiklikleri

ile İstanbul Üniversitesinin de kapatılması gerekliliğini belirttiği yazısında yazar doğuda kurulan üniversitenin zaman sonra memlekete çok faydalı olacağı görüşündedir.

M.Öz 'e (İş ve Düşünce, 1959: 5-6) göre Erzurum'da üniversite açılmasında ilmin ve realitenin gereklilikleri arka plana itilmekte, hareket noktası olarak politik endişeler ön plana geçmektedir. Yazara göre DP üç devre oyunu almayı başardığı bir il olan Erzurum'dan gelecek oyları kaçırmamak için üniversitenin gerektirdiği maddi şartları düşünmeyerek üniversite açmıştır. Doğuda bir üniversitenin varlığının fikir babası olan Atatürk'ün bugünkü eksikliği kâfi görerek daha o zamandan bir üniversitenin açılması için sağlığında adım atabileceğini belirten yazara göre yabancı ülkelerden şartlı alınan borçlara rağmen böyle bir girişime atılmak yanlış bir harekettir.

Veli Sezai'ye (İş ve Düşünce, 1959: 8-9) göre Cumhuriyetin ilanından sonra ülkede nüfus artışına paralel olarak yüksek öğretime karşı büyük bir ilgi uyanmıştır. Üniversite davasını basit bir dava olmaktan uzakta gören yazara göre üniversitede ilkokul gibi çift öğretim yapılması imkânsızdır. Bir üniversitenin kurulmasının maddi olarak devlete maliyetinin üzerinde duran Sezai'ye göre üniversitelerin kurulması için gerekli olan miktarın genişletilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. DP Hükümetinin üniversite açmayı kaçınılmaz bir zorunluluk olarak gördüğü yüksek öğretim felsefesine destek verdiği yazısında hükümeti Ege, Orta Doğu ve Atatürk Üniversitelerini kurmuş olduğu için takdir etmiş, Trabzon'da yeni bir teknik üniversite açılacağı haberlerini de hükümetin yüksek öğretim davasını halletme konusunda kararlılığının ispatı olarak görmüştür.

Nadir Nadi'ye(İş ve Düşünce, 1959: 10) göre Atatürk'ün ölümünden sonra özellikle 1950 yılından itibaren devrimler adeta birer lüks olarak görülmüş, Halkevleri kapatılmış, Köy Enstitüleri dağıtılmış, genç kızların cahil kalabileceklerine dair kanun çıkarılmış, Türkçecilik akımı durdurulmuş, ilkokul çocuklarının yarı gizli mahalle mekteplerinde Arapça dualar ezberlemelerine ses çıkarılmamıştır. Bütün bunlara seçimlerde oy toplamak uğruna göz yumulduğunun bir yere kadar doğru olduğunu söyleyen yazara göre bu durumun asıl sebebi devleti idare edenlerin Atatürk'ü yeterince anlamamasıdır. Bir üniversitenin bilim yuvası olabilmesi için onu ayakta tutacak düzeyin onunla ahenkli bir bütün meydana getirmesi gerekmektedir. Bu ahenkli bütünün yalnız üniversite sorumlularının değil, devletin ve iktidarın o uğurda gayret

harcamaları ile mümkün olacağı düşüncesini savunan yazara göre bu şartlar altında çalışmaya başlayan Atatürk üniversitesi yeteri derecede başarı sağlayamayacaktır.

E.Galip Sandalcı 'ya (İş ve Düşünce, 1959: 11-12) göre giriş kapısına üniversite yazılan her yeri üniversite olarak tanımlamak yanlıştır. Üniversiteyi gerçekten üniversite yapan şeyin hür düşünce, ilim, gerçeği arama havasını verebilmek, üniversite dışında üniversiteyi besleyebilecek ortamı yaratmaktır. Üniversitenin faydalı bir şekilde faaliyette bulunabilmesi için, bölgenin kültür ihtiyaçlarını ele almış ve ilkokuldan itibaren bütün öğretim kademelerini bir üniversiteyi besleyecek sayı ve seviyeye getirmiş olmak gerekmektedir. Yazara göre bu anlamda gerçek anlamda bir Atatürk Üniversitesi ortada mevcut olmayıp, açılan sadece bir gecekondu üniversitesidir.

Falih Rıfkı Atay'a (İş ve Düşünce, 1959: 13) göre bir üniversitenin açılması için ülkenin imkânları ölçüsünde bir eğitim planı hazırlaması gerekmektedir. Siyasi hesaplarla her köşede bir okul açmak, ülke ekonomisine çok fazla külfet getirmekte ayrıca eğitimde kaliteyi düşürmektedir.

Cavit Orhan Tütengil'e (İş ve Düşünce, 1959: 14-15) göre doğuda kurulacak bir üniversite bölgenin tüm şehirlerinin ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalıdır.

Dergi ayrıca üniversite gençlerinin teşkilatlanmasının üzerinde durmuştur.

İstanbul Üniversitesinde 1942 yılında üniversite gençliğinin ruhi ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir talebe birliği kurulmuştur. Bu olayı İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti Reisi Vekili R.T.Tügay'ın (İş, 1943: 45-46) kaleme aldığı yazısını yayınlamak üzere önemseyen dergi gençliğin teşkilatlanmasının gittikçe artan bir şekilde zorunlu hale geldiğini belirtmiş ve öğrencinin görüş ufuklarının genişlemesi bakımından son derece gerekli bir uygulama olduğunu saptamıştır.

Siyasetçilerin üniversitelerin ilim yuvası olduğunun farkına varması ve bunu iyice özümsemesi gerektiğinin ifade edildiği dergide Fındıkoğlu (İş, 1946:27) , İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun üniversiteler hakkında 'üniversite bizden bina istedi, verdik; laboratuvar istedi verdik; hocalar fakirdir, açtır, dediler, hemen hiçbir memura verilmeyen parayı verdik' şeklinde sarf etmiş olduğu cümleleri bir eğitimcinin ağzına yakıştıramamış, bu şekilde eğitimcileri küçük düşürücü sözlerin millet kürsüsünden işitilmesini hoş görmemiştir. Ayrıca Baltacıoğlu'nun yabancı profesörler hakkındaki

yorumuna da sıcak bakmamış, onların ülkemize getirilişinde titiz davranıldığını ifade etmiştir.

Dergide (İş ve Düşünce, 1965: 15-21) Erzurum’da çıkan ‘Hür Söz’ gazetesinde İstanbul Üniversitesi ile ilgili yazının bir çeşit eleştirisi yapılmıştır. Üniversitelerin bir ilim ve araştırma yuvası olması gerekirken bir çoğunun bu işlevinden uzak kaldığı yazılmıştır. Profesörlüğe birçok kişi tarafından bakış açısının bilim unvanı değil kazanç sertifikası elde etmek olduğundan şikayet edilmektedir. Birçok profesörün yabancı dil bilmediği, orijinal eser veremediği söylenmiştir. Makalede aynen şu kelimeler sarf edilmiştir:

‘Üniversiteler muhtardır. Oraya polis bile izin almadan giremez. Oraya yalnız profesörlerin maddi menfaati girer. Profesör, klinik şefi ise klinikteki yatak sayın profesörün özel muayenehanesinden geçer. Özel muayenehane ebedi çalışma halindedir. Sayın profesör inceleme(!) için Avrupa’ya gittiği zaman asistanlar tarafından işletilir ve asistanların muayene ettiği hastalardan alınan ücreti kendine mal etmekte profesör hiçbir ahlaki sakınca görmez’. (İş ve Düşünce, 1965, C.31, sayı:250, s.16).

Eleştiriler bu kadarla kalmamış aynı hızda devam etmiştir:

‘Yalnız maddi kazanç peşinde olup şahsi çıkarları ile bu derce uğraşan kimselerin ne bilim gelişmeleri hakkındaki yeni eserleri okumaya, ne de bizzat araştırma yapıp eser vermeye elbette vakitleri olmayacak’. (İş ve Düşünce, 1965, C.31, sayı:250, s.17).

Evet, onlar birbirleriyle gizli gizli konuşacaklar. Sen benim dekanlığıma oy verirsen ben de senin asistanının doçentliği için oy kullanırım diyecekler, sohbe benzeyen profesörler toplantısında nutuk çekme gösterisi yaparak gününü gün edeceklerdir. Tüccarlara muhtariyet verilir ve her türlü kontrolden uzak bırakılırsa elbette sonu budur: Kazanç için çürük mal sürerler ve halkı asla düşünmezler’ (İş ve Düşünce, 1965, C.31, sayı:250, s.17).

Dergide üzerinde durulan bir diğer noktada üniversitelerin halka yabancı kalmaması gerektiği olmuştur. Bu bağlamda üniversite Haftası münasebetiyle yazılan yazıda üniversitelerin ilmi fonksiyonlardan biri olan ilmi halka doğru yayma faaliyetinin aralıksız olarak devam etmesinin doğru olacağını belirten Orhan Tuna’ya göre üniversiteler haftası yapılması ve burada gerçekleştirilen tüm faaliyet raporlarının nüfusları fazla illerin elinde olmayıp bütün vatandaşların istifade edeceği şekle getirilmesi gerekmektedir.

Üniversite çalışanlarının sosyal haklarına da değinen dergideki makalesinde Sırrı Erinç(1950) üniversitede görevli olan öğretim üyelerinin, yardımcılarının ve memurunun bakmakla mükellef olduğu kişilerin de onların üzerinden yararlanması

gerektiğini ve bu konu ile ilgili fakülte dekanlığına bir dilekçe sunduğundan bahsetmiştir.

Dergide ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin tümünün yükseköğretime gidemediğini belirtilen önemli konular arasındadır. İ. ve D. (İş ve Düşünce, 1970: 1) imzalı makalede Türkiye'nin 500 lisesinden 80.000 öğrencinin sınava gireceğini fakat bunların sadece 30.000 inin yerleştirileceği anlatılmaktadır. Yazar, gelecek yıl nüfusun artışının 35 milyon olacağını bunun yanında lise sayısının da belki artacağını ama bunun fayda getirmeyeceğini anlatmaktadır. Türkiye'de lisenin, üniversitenin ne anlama geldiğinin anlaşılabilmesi, özel okulların ticarethaneyi andırması sorunlarının varlığından okuyucuyu haberdar eden yazar, teknik öğretime yönelmesi gerekliliğini belirtmektedir. Yine makalede 9. Maarif Şurası hazırlanırken liseden mezun olan 80.000 den yerleşemeyip geriye kalan 50.000'e ne olacağı sorunun masaya yatırılacağından ümitlenilmektedir. Bunun yanında ayrıca üniversitedeki muhtariyetlik konusunun da sonuca bağlanması gerektiği bir madde koyularak 'Üniversite özerkliği mülgadır' denilmesi gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca taşra üniversitelerine görevli göndererek üniversitelere gitmeyenlerin unvanlarının alınmasını, cübbe giyme, rapor ve bilanço tanzimi, özel okul kapitalizmi ile işbirliğini ortaya çıkarmak gerekliliği belirtilmiştir.

Öğrenci barınma koşullarını da sorgulayan dergi, bu soruna çözüm önerileri getirmeye çalışmıştır. İ.Ş (İş, 1945: 1) takma adı ile yazdığı yazısında Fındıkoğlu, C.H.F den okuyan gençliğin yurt ve barınma gibi sorunlarına çözüm bulmasını talep etmiştir. Hatta bu sorunun çözüm önerilerini de şu maddeler halinde sıralamıştır. Bunlar Gazi'nin Dil ve Tarih kurumları için ayırdığı ödeneğin bir kısmını talebe yurtları için vermesi, milletvekillerinin maaş dışında aldıkları ödeneklerden yurt yapımı için iki sene vazgeçmeleri, yüksek öğretim kademesine kayıt yaptıran öğrencilerden yurt ücreti alınması, iki yıl süresince tekel maddelerine zam yapılmasıdır. Yazar bu düşünceleri ışığında bir nevi vergilendirme artışı istediğini ifade etmiştir.

Fındıkoğlu, İş mecmuasının 1945 yılında İstanbul yurtlarının durumunu incelediği sayısında yurtlar hakkında bilgi vermiştir. Resmi öğrenci yurtları, yarı resmi öğrenci yurtları ve özel öğrenci yurtları olmak üzere üç çeşit öğrenci yurtlarının varlığından bahseden Fındıkoğlu bu yurtların sayılarının artırılması ve yüksek öğretim kademesindeki her öğrencinin barınma ihtiyacının karşılanması amacıyla düşüncelerini

dile getirmiştir. Devlet tarafından daha fazla kısmen paralı kısmen ücretli öğrenci yurtlarının açılması, mahalli belediyeler, özel idareler ve halkevlerinin öğrenci yurdu açılmasına özendirilmesi, bu işin tamamen özel sektöre bırakılması, devletin veya C.H.F'nin himayesinde bir kooperatif kurulması ve yurtların bu kooperatif tarafından inşası, tesisi ve idare ettirilmesi gibi çözüm önerileri sunulmuş ve bu sorunun çözülmesinde yeni arayışlara gidilmiştir.

Ahmet Kadıoğlu (İş, 1945: 5-7) yazısında Yüksek Muallim Mektebi ve Tıp Talebe yurtları hakkında bilgi vermiştir. Bu okullara ait yurtların yerlerinin eğitim için elverişli yerler olduğundan bahsetmiştir. Yurt sayıları ve yurda öğrenci kabul şartlarından bahsedilen yazıda yurtların ihtiyaca cevap verme konusunda yetersiz kaldıklarından, ek binalar yapılarak kontenjanlarının artırılması yoluna gidilmesi gerekliliği dile getirilmiştir. Ayrıca yurtların dağınık halde bulunmalarının maddi konuda sorunlara yol açıyor olduğundan bahseden yazar yazısında bunun giderilmesi için büyük bir yurdun açılması tavsiye etmiştir.

Safa Şevket Erkün (İş, 1945:8-15) kaleme aldığı yazısında İstanbul'da İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda oluşan yüksek pahalılık ve kalacak yer bulma sıkıntısı gibi sorunlar yaşayan taşralı yüksek öğretim kademesindeki gençlerin barınma sorunlarının çözümü için Dicle Talebe Yurdunda yapmış olduğu monografi tarzındaki sosyolojik araştırmayı aktarmıştır. Geleceğin garantisi olarak gördüğü gençlerin sorunlarının çözümünde ister yukarıdan aşağı devlet eliyle ister aşağıdan yukarıya vatandaş eliyle kurulsun yapılacak tüm sosyal organizasyonları gerekli görmüştür. Araştırmasında yurt hakkında genel bilgiler, yurdun tarihçesi, yurda talebe kabulü, gıda, disiplin gibi konulardan sonra yurdun mali kaynaklarına değinmiş, yurdun masraflarını ancak kapatabildiğini, masrafların kısılması veya yeni kaynakların bulunması gibi çözüm yollarının yurt idaresince bulunabileceğini dile getirerek devletin yurtda görülen eksiklikleri tamamlaması gerektiğini belirtmiştir.

Mevlut Zoroğlu (İş, 1945: 16-22) , 'Üniversite Talebe Birliği Yurdu' başlığını taşıyan yazısında yüksek tahsil için taşradan gelen gençlerin büyük bir kısmının maddi durumlarının yetersizliğinden dolayı burada barındıklarını fakat yurdun tamamen bitirilmediği için henüz bir düzene sahip olmadığını ifade etmiştir. Üç sene kadar önce yapılan yurdun bu süre zarfı içinde ciddi bir şekilde ve devamlı suretle takip edilmediği için tüm birimleri ile eğitime hazır olmadığını vurguladığı yazısında kurumun

devamlılık arz edip arz etmeyeceği konusunda tereddütleri bulunmaktadır. Ayrıca yurdun 1945-55 senesinde adeta sahipsiz bir otele benzediğini, yurda girip çıkanın belli olmadığını ifade etmiştir. Bunun sebebini de yurdun yazılı bir talimatnamesi olmayışına bağlamıştır.

Nuri Ünsal (İş, 1945: 23-26) yazdığı ‘C.H.P Erkek Talebe Yurdu’ başlıklı yazısında yurt hakkında genel bilgiler, yurda talebe kabulü, gıda, disiplin gibi konulara değinmiştir. Tüm giderleri C.H.P, halkevleri, Kızılay, ticaret odaları ve bankalardan sağlanan yurdun idari işlerine öğrencilerin katılımı sağlanmaya çalışılmışsa da başarılı olunamamıştır. Bu ise öğrencilerin farklı fakültelerde okuması sebebiyle derslerin çeşitli yerlerde devam etmesinden kaynaklanmıştır.

Güzin Behçet’in(İş, 1945: 27-29) kaleme aldığı ‘Kız Talebe Yurtları’ isimli makalede İzmir kız talebe yurdu, yeni kız talebe yurdu, C.H.P kız talebe yurdu olmak üzere üç farklı yurdun kabul koşullarını, talimatnamesini ve disiplin şartlarını kaleme almıştır.

‘Muhtelif Talebe Yurtları’ isimli makalesinde Ali Hikmet(İş, 1945: 31-39) yükseköğretim için İstanbul’a gelen öğrencilerin barınma sorunlarının giderilmesi için yurt sayılarının artırılması gerektiğini dile getirmiş, var olan yurtlardan İzmir talebe yurdu, Üniversiteliler talebe yurdu, Anadolu talebe yurdu, Fırat talebe yurdu ve Uluova talebe yurdu olmak üzere beş farklı yurdu tanıtmaya çalışmıştır. Bunlardan Üniversiteliler talebe yurdunun tuvalet ve lavabolarının noksanlığından bahsetmiş, ayrıca revir ve kütüphanesinin bulunmayışını belirtmiştir. Anadolu talebe yurdu da aynı birimlerden noksan bulunmaktadır. Yurt sahipleri ise, yurdun düzenlenmesi için devletin resmi yurtlara yaptığı gibi kendilerine de yardım etmelerini istemekte, bu şekilde yurdun daha ucuz ve elverişli şekle geleceğini belirtmişlerdir.

Alaeddin Safa ve Hüseyin Çetintaş’ın (İş, 1945: 45-49) birlikte kaleme aldıkları ‘Talebe Pansiyonları’ isimli makalede yazarlar İstanbul’un yüksel tahsil gençliğinin barınma ve barındırılması meselesinin talebe pansiyonları ile alakalı kısmını araştırmak amacıyla pansiyonda kalan öğrencilere anket uygulamış ve bunun sonucunda öğrencilerin sorunlarını sıralamışlardır. Anket soruları pansiyon mevkii, talebenin memleketi, geçim kaynakları, pansiyon mahiyeti başlığı altında kira ücreti, çalışma yeri, yemek, çamaşır, ev hizmetleri ile talebenin şikâyetleri, bu konudaki arzu ve dilekleri şeklinde sıralanmıştır. Anket sonucunda öğrenciler yatma, çalışma yerlerinin sağlığa

uygun olmayışından, bu nedenle derslere devam edemediklerinden şikâyet etmişler ve devletin yurt işine elini atarak memleketin yüksek tahsilini yapan gençlerinin sorunlarını çözmesini talep etmişlerdir.

Tüm bu bilgiler mevcut olan yurtlar hakkında genel bir bilgi sahibi olunması ve devleti gençlerin sorunları konusunda bilgilendirmek amacıyla yapılmıştır. Bunlardan başka talebe yurtları hakkında sosyolojik görüşler de ortaya atılmıştır.

‘Talebe Yurtları’ isimli makalesinde Gerard Kessler (İş, 1945:50-51), talebe yurdu kurmaktaki amacın vatan sevgisi, milli idealler ve dini kanaatler olduğunu belirtmiş, bu kurumlara siyaset girmemesi gerektiğini ‘...Yüksek tahsil gençliği her şeyden evvel öğrenmek, meseleleri objektif olarak düşünmek ve tetkikler yapmak mecburiyetinde olup, imkân nispetinde günlük siyasetten ve parti politikasına karışmaktan kaçınmak zorundadır.’ sözleriyle ifade etmiştir. Politikacıların talebe yurtlarını suiistimal etmemeleri gerektiğini anlattığı yazısında Kessler, bu konuda geçmiş deneyimlerden dersler alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Ali Fuat Başgil (İş, 1945:52-56) ‘Talebe Yurdu Meselesi ve Bir Hal Çaresi’ adlı yazısında üniversite ve yüksek mekteplerin işlemede başta gelen şartlardan biri olarak talebeye yer ve yurt temin edilmesini belirlemiştir. Okuyan gençlerin maddi ve ruhi olmak üzere iki ana ihtiyacını gidermenin tek çaresini yurt meselesinin çözümünde görmüştür. Başgil Türkiye’nin büyük fikir ordusunun karargâhını kuracak bir dünya şeklinde tasvir ettiği yurtların devlet bütçesine doğrudan külfet yüklemek yerine yardım kuruluşları arasında da yapılabileceğini belirtmiştir.

‘Yüksek Tahsil Gençliği ve Barınma Meselesi’ isimli makalesinde Orhan Tuna(İş, 1945: 57-59), birçok Avrupa ülkelerinin aksine Türk ailelerinin yanlarında pansiyoner olarak öğrenci almayı ihtiyaç edinmediğini bu sebeple şehirlerde yüksek öğretim gençliğinin barınma meselesinin zorlaşmaya başlamasını ifade etmiştir. Türk ailelerin yanlarına öğrenci almaları konusunda propaganda yapılması gerektiğini savunan Tuna, bu sayede öğrencilerin samimi bir yuvada daha iyi çalışabileceklerini, ailelerin de bu sayede az bir oranda da olsa refaha kavuşacaklarını belirtmiştir. Ona göre yurt meselesini halletmek, gerek öğrenci sayısını artıracak gerek de talebenin kalitesini kısa zamanda artıracaktır. Yazara göre yurt sorununun çözülmesi konusunda Maarif, Vilayet, Belediye ve Fırka ortaklaşa çalışmalar yapmalıdır. Tuna yazısının sonunda yurt sorununun giderilmesini, bütün bir yüksek tahsil gençliğinin ahlaken yozlaşmadan

korunması, sağlık bakımından muhafazası, fikren yükselmesi, nitelik ve nicelik konusunda düzenlenmesi bakımından gerekli görmüştür.

‘İstanbul’da Yüksek Tahsil Meselesi’ isimli makalesinde Tarık Z.Tunaya (İş, 1945:59-65), yüksek öğretim kademesine giden gençlere yurt imkânları sağlanarak onların kahvehane köşelerinde kalmalarının önüne geçilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Tunaya yazısında yurt yapımının sadece devlet eli ile değil bir örgütlenme yoluyla bireyler aracılığıyla da yapılması gerekliliğini ifade etmiştir.

Fındıkoğlu(İş, 1945: 66-68) derginin olup bitenler isimli bölümünde yurt yapma işinin belediyeye mi, devlete mi, üniversiteye mi yoksa şahsi teşebbüslere mi ait olduğunu sorgulamış, bir gazetede bu işin üniversitenin işi olduğunu savunan bir makaleden alıntı yapmıştır. Ayrıca yurtların nizamnameleri, yemekleri, yatakları hakkında sıhhi konular baz alınarak yeniden düzenlenmeye gidilmesinin gerekli olduğunu belirtmiştir.

4.3 Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Sorunlar

Dergi öğretmen yetiştirme konusuna da değinmiştir. E.H. Suat (İş ve Düşünce, 1960: 6-7), öğretmen yetiştirmenin nesil yetiştirmek anlamına geldiği için önemsenmesi gerektiğini ifade etmiş, bu konudaki düşüncelerini şu cümleler ile ortaya koymuştur:

Önce şu soruyu inceleyelim: bizde sanıldığı gibi ‘herkes öğretmen olabilir’ mi? Evet, maalesef, bizde hala bu kötü gelenek devam etmektedir: herkes öğretmen olabilir. Önce, bu ‘geri zihniyetle’ mücadele etmek ve bu kaziyenin (önermenin) yerine: ‘Herkes öğretmen olamaz’ kaziyesini geçirmek lazımdır.(İş ve Düşünce, 1960, C.26, sayı:223-224, s.6).

Yazar toplumun öğretmenlik mesleğine gereken önemi vermediğini belirttiği makalesinde öğretmenliğe bakış açısının değişmesi gerektiğini söylemektedir.

Yıllarca ve yıllarca: ‘Herkes muallim olabilir’ denildiği ve buna inanıldığı içindir ki Maarif davamız bir türlü halledilmemiştir. Eczacı, doktor, avukat v.s öğretmenlik yapmış ve yapmakta bulunmaktadır. Hâlbuki herhangi bir tahsil görmüş kişinin eczacı, doktor, avukat v.s olamayacağı, ancak mesleki bir formasyona tabi tutulduğu takdirde bazılarının eczacı, bir kısmının doktor, başkalarının avukat v.s olabileceği ve bunun da, bu mesleklere kabiliyetli olanlar arasından seçilerek yetiştirilmesi gerektiği pek basit bir hakikat olarak kabul edildiği halde, öğretmen olabilmek için de, öğretmenliğe kabiliyetli olmanın ve bu meslek için yetiştirilmenin gerektiği bu kadar kolaylıkla kabul edilmemektedir. Hatta bugün bile, muhtelif hayat sahalarında muvaffak olamamış çocuğu için, bir teselli makamında: ‘hiçbir şey olmasa da öğretmenlik de yapamayacak kadar kabiliyetsiz değil ya’ şeklinde konuşarak mesleği hafife alan, laubali ve hayretler uyandıran zihniyete hala cemiyetimizde rastlanmakta

olduğunu esefle kaydetmeden geçemeyeceğiz. (İş ve Düşünce, 1960, C.26, sayı:223-224, s.6).

Düşüncelerinin bir kısmını bu cümlelerle ifade etmiş olan yazar, makalesinin sonunu öğretmenliğe seçilecek kişilerin belli bir seviyede olmaları gerektiğini belirterek şu sözlerle bitirmiştir:

Öğretmenliğe kabul edilecek olan namzetlerin İlkokul mezunları arasından seçilmesi ve bu seçimin de klasik usulden ziyade test usulüne göre yapılması doğru olur, kanaatindeyiz. Burada ilkokulu esas almamızın sebebi, hem öğretmenlik tahsil devresinin mümkün olduğu kadar uzun sürmesi sayesinde öğretmen adayının mesleğin atmosferi içinde yetiştirilmesini mümkün kılmak; hem de, maalesef henüz orta tahsil köylerimize kadar yayılmış bir durumda olmadığından, köy çocuklarının azami derecede istifade edilmesini sağlamak zaruretidir. (İş ve Düşünce, 1960, C.26, sayı:223-224, s.6).

Bu suretle gerek zekâ, gerek kabiliyet ve gerekse karakter bakımından sıkı bir elemeye tabi tutulacak olan ilkokul mezunları arasından seçilen öğretmen adayları, yedi senelik Öğretmen Kolejinde tahsillerini tamamlayacaklardır. Bu yedi senelik öğretmen kolejleri üç tahsil kademesine ayrılacaktır: takip edecek, ikinci iki senelik devrede Lise Fen ve Edebiyat derslerinden bir kısmını okuyacak, üçüncü iki senelik devrede de lisenin Felsefe, sosyoloji, Mantık dersleriyle birlikte Meslek derslerini, yani, Pedagoji, Psikoloji, Öğretmen Metodu v.s , gibi esas mesleki formasyonla ilgili dersleri okuyacaktır. (İş ve Düşünce, 1960, C.26, sayı:223-224, s.6).

Pek tabiidir ki Öğretmen kolejleri yatılı olacaktır. Zaten, ancak bu sayededir ki öğrenci, yedi sene müddetle, gece ve gündüz öğretmenlik aşkını, idealini, prensiplerini aşıl原因an bir çevre içinde yaşamak suretiyle gerçek bir öğretici ve terbiyecisi vasfını elde edebilir. Esasen öğrenci, ilk tahsili bitirir bitirmez, umumi zekâ ve karakter ve mesleki istikamet testlerine tabi tutulduktan sonra yedi sene süreli bir öğretim müessesesinin tesir sahası içine alınmasının başlıca sebebi de, onun, her meslekten ziyade feragat, fedakârlık ve ülkücülüğe dayanan öğretmenlik ruhuna tamamiyle sahip olabildiğini sağlamak içindir. (İş ve Düşünce, 1960, C.26, sayı:223-224, s.6).

Fındıkoğlu'na (İş, 1948: 259-260) göre Maarif Vekaletinin her sene yardımcı öğretmenlik imtihanı açması doğru değildir. Bunların yerine meslek okullarında özel eğitim ile yetişmiş hocalar daha elverişli olacaktır. Yalnız bu amaçla açılan sınavları değil bu sınavlarda sorular soruları da eleştirmiştir. Örneğin 1947 ile 1948 yılında çıkan sorularda kullanılan Türkçe kelimeler arasında da farklılıklara değinen Fındıkoğlu 1947 yılının ilk sorusu olan 'belleğin eğitim ve öğretimde rolü ve önemi' cümlesinin ilk kelimesi ile 1948 yılının ilk sorusu olan 'yabancı dil öğretiminde hafızanın rolü ve ehemmiyet derecesi' cümlesindeki dördüncü kelimenin aynı anlamı ifade ettiği halde neden değiştirildiğini sorgulamıştır. Bu durumu iki devre iki lisan olarak yorumlamış, bu imtihanları yersiz bulmuştur.

Öğretmenlik mesleğinin öneminin vurgulanmaya çalışıldığı dergide, köye öğretmen götürmek gayesi üzerinde durmuş olan Ahmet Halil(İş ve Düşünce, 1960: 10) vasıtasıyla köye öğretmen yetiştirmek ve milli eğitim davamızdan olan okuma yazmanın yaygınlaştırılması için çözüm önerileri içeren bir proje dergide okuyucu ile paylaşılmıştır. Bu da o dönemde köye öğretmen yetiştirme hususunda sorunlar yaşandığını ve bunun için çözüm önerileri geliştirildiğini bizlere ispatlamaktadır.

Köy Maarifçiliğinin 40. Yılı münasebetiyle kaleme aldığı yazısında Nureddin Ergin'e (İş ve Düşünce, 1968. 17-41) göre bir ülkede çeşitli derecedeki okullarda çalışan öğretmenlerin ilmi, mesleki kudreti, seviyesi ne ise o ülkenin medeni seviyesi de odur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya'nın yeniden ayağa kalkabilmesini her derecedeki okullarda çalışan öğretmenlerin yarattığı kültür ve tekniğe bağlayan Ergin'e göre bir ülke çocuklarını ve gençlerini en ileri eğitim metotları ve felsefesi ile yetiştirirse o oranda ilerleme sağlamaktadır. 20. asrın öğretmenlik mesleğine getirdiği en büyük değişimin öğretmenliğin bir meslek haline gelmesi ve bu mesleğe saygı gösterilemeye başlanması olduğunu söyleyen Ergin'e göre öğretmenliğe yönelebilecek en büyük tehlike, az tahsil ve uzun mecburi hizmetlerle, yaş ve kültür bakımından olgunlaşmamış kimselere öğretmenlik görevi vermektir.

Cumhuriyetin kuruluşunun ilk senelerinde ülkemize davet edilen Amerikalı eğitimci John Dewey'in ülkemiz eğitimi üzerine çalışmalarını takdir eden Nureddin Ergin'e (İş ve Düşünce, 1968. 17-41) göre Dewey, Türkiye'de ekonomik sosyal hayatın kalkınmasının, bir köy maarifi kurulmasıyla alakalı olduğunu açıklamıştır. Dewey, ilimden, demokratik maarif prensiplerinden, pragmatizmden kaynağını alan bir köy maarifi tasvir etmiştir. Dewey'in, Türkiye'de her bölgenin zirai bünyesine göre öğretim okulları kurulması, bu okulların âdemi merkezîyetçi bir sisteme göre idare edilmesi ve şehir öğretmen okullarından farklı programlar takip etmesi gerektiği üzerindeki düşüncelerine katılan Ergin'e göre Dewey, pragmatist felsefeyi pedagojiye tatbik eden büyük bir eğitimci olarak, okullara karşı alakayı oluşturmak için, okulun ekonomik-sosyal bir doğrultuda fayda esasına göre çalışması gerektiği üzerindeki düşüncelerine dikkatleri çekmiştir.

Köye öğretmen götürmek ve köyü yeniden canlandırmak amacıyla kurulmuş olan Köy Enstitüleri konusuna da dergide değinilmiştir.

Pedagoji muallimi Münir Raşit köy enstitüleri meselesi etrafında fikirler kapsamında kaleme aldığı (İş, 1946: 5-9) ‘köyün iç ve dış hayatının bütünlüğü’ isimli makalesinde İ.Hakkı Tonguç’un ‘köyü iyi idare edebilmek köyün iç ve dış hayatını bütünlüğü ile tanımaya ve bilmeye bağlıdır’ cümlesini eleştirmiş, bu cümle ile ne demek istediğini tek bir örnekle bile açıklamadığını söylemiştir. Yine Tonguç’un başka yazılarında da gerçekten uzaklaştığını belirtmiştir. Halkçı politika güden devletin şehirliye de köylüye de aynı imkanları verdiğini söyleyen Raşit, ilim ve prensiplerin yalnızca şehirliyi veya şehirdeki ihtiraslı insanları tatmin edecek şekilde yapılmadığını ifade etmiştir.

Münir Raşit yazısında İ.H.Tonguç’un köyün şehir eline düşmüş olduğunu belirttiği, büyük şehirlerde büyük sanayi medeniyetinin hâkim olduğu; fabrikaların köylüleri köyden şehre çektiği, şehirlielerin doğadan uzaklaşması sonucunda doğa yerine insanı daha açıkçası köylüyü sömürdükleri düşüncelerine yer vermiştir. Köylü ve şehirliyi birbirine zıt ve ayrı birer insan tipleri gibi göz önüne alan Tonguç’a göre köylü üretmekte, şehirli ise tüketmektedir. Münir Raşit’e göre şehirde oturanlardan roman yazan yazarlar, tablo yapan ressamalar, beste yapan sanatkarlar da üretim işi yapmaktadır. Ona göre gerek topraktan, gerek insan zeka ve elinden bir iş, bir eser meydana getirmeye üretim denmektedir. Böylece ona göre şehirde yaşayan ve birer alanda çalışan başka başka meslek ve sanatkarlardaki insanların yaptıkları hemen hemen bütün işler, köyde oturup topraktan buğday çıkaran yahut fındık ve zeytin ağaçlarından fındık ve zeytin elde eden bir köylünün yaptığı işten farksızdır. Böyle olunca da Raşit’e göre köylü şehirliye yaşaması için lazım olan gıda maddelerini üretirken şehirli de köylüyü hastalıklardan, ölümden, tabii sosyal ve siyasi tehlikelerden korumak için ona ilaç ve alet yapmakta, ürününe ülke içinde ve dışında müşteriler aramakta, ürününü nakletmek için vasıtalar bulmakta, düşman denilen yabancı insanların yurda ve sonunda köye saldırmalarını önlemek için planlar ve tedbirler arayıp bulmakta, köylünün çocuğunu da okutup adam etmektedir. Raşit göre şehirli kendi kendine yetmeyen başkasına muhtaç olan bir insan ise, köylü de kendi kendine yetmeyen bir adamdır. Şehirli çoğunlukla sömüren bir kimse değildir. Ona göre biri daha çok kolunun, öteki daha çok zeka ve elinin hüner ve kuvvetini kullanarak yaptıkları işleri birbirleri ile pazarlarda değiştirmektedirler. Bu değişmelerde her zaman şehirli köylüyü aldatmamıştır. Raşit’e göre köylü ve şehirli tek taraflı tabii olma şeklinde değil, karşılıklı ihtiyaçlar, zaruretlere, sevgi ve saygılar şeklindeki tabii ve

samimi bir münasebetle birbirine bağlanır ve bağlanmalıdır. Aralarındaki ilişkiler her zaman bu şekli almamışsa bundan sonra alınabilmesi için çalışmak gerekmektedir.

Tonguç'u köylünün eski zamanlardaki durumunu inceleyerek bir nevi tarih felsefesi yapmakla itham eden Raşit'e göre ilim ve prensiplerin köylünün emeğini emmek düşüncesi ile oluşturulduğunu söylemek tamamıyla doğru değildir.

İşin mahiyetleri meselesini yalnız psikoloji ve pedagoji bakımından incelemeyi yeterli görmüş olan Tonguç 'a göre köy öğretmenleri ve eğitimcilerini asıl ilgilendiren konu işin pedagoji ve psikoloji bakımından incelenmesi olmuştur. Münir Raşit' göre Tonguç'un bu düşünceleri köyü canlandırmaya ve kalkındırmaya yeterli ve elverişli değildir. Raşit'e göre köydeki öğretmen ve eğitimci iş gibi iktisadi mevzular üzerinde sosyolojinin ortaya koyduğu müspet bilgileri öğrenmeden çalışmaya koyulursa, amacını açık olarak kavramaksızın çalışır ki sonunda beklenen sonuçlar elde edilemez.

'Kazım Karabekir Paşa ve Köy Enstitüleri' başlıklı yazısında (İş, 1948: 18-22) Fındıkoğlu, Kazım Karabekir'in köy enstitüleri ile ilgili düşüncelerini kendi yorumlarını katarak ifade etmeye çalışmıştır. Fındıkoğlu 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 sayılı kanunla kabul edilen köy enstitüleri hakkındaki projenin meclisten yasalaştırılarak geçmesini eleştirmiş, bu kanunun kabulü için oy kullanmış olan milletvekillerini günün geçici siyasi heyecanına kapılmakla itham etmiş; fakat bunlara rağmen de mecliste ona göre realistçe tutum sergileyen vekiller de olmuştur. Köy Enstitüleri karşısında ciddi bir tutum sergileyenlerin başında Kazım Karabekir olduğunu söyleyen Fındıkoğlu, Karabekir'in enstitülerin olası savaş anında üretim merkezi olarak faaliyette bulunmalarını, yüksek rakamlarla devlet bütçesine yük olamamaları gerektiğini, bu kurumlarda beden eğitimi ile birlikte kişilik gelişiminde etkili olan ruh ve ahlak terbiyesinin de verilmesi gerektiğini, enstitülerin sadece köy çocuklarına değil, tüm çocuklara kapılarını açmalarının gerekliliği gibi düşüncelerinin destekçisi olmuştur. Ona göre ahlaki düşüklüklerinin, yalancılık, suiistimaller, hırsızlık gibi fenalıkların kaynaklarından köy çocuklarını uzak tutmak için enstitülerde ahlak terbiyesine önem verilmesi gerekmektedir. Bu suretle sağlam bir karakter olarak yetişecek olan öğretmenler kendi aldıklarını öğrencilerine vererek onları yetiştireceklerdir. Ayrıca Fındıkoğlu'na göre köy enstitüleri kayıtları sadece köy çocuklarının kabulü, şehir ve kasaba çocuklarının köylerle ilişkisini kesmek anlamına gelmektedir. Kazım Karabekir'in enstitüler hakkında ortaya koyduğu bu yorumlara destek veren

Fındıkoğlu'na göre 1947 senesinde Maarif Vekaletinin hazırladığı bir başka Köy enstitüleri Kanunu realist eleştirilerin ne kadar yerinde olduğunun bir kanıtı olmuştur.

Cavit Orhan Tütengil (İş, 1948:256-258) 'Köy Enstitülerinde Tamamlayıcı Kurslar' adlı makalesinde 1 Temmuz 1948'de köy enstitülerinden mezun öğretmenlerden görevlerinde başarılı sayılmayanlar için açılan tamamlayıcı kursların üç aylık bir çalışma sonucunda 30 Eylül 1948'de sona ermiş olmasına değinmiştir. Tütengil'e göre köy enstitülerinde kabarıklık istatistikler elde etmek amacıyla nitel endişelerin yerini nicel endişeler almıştır. Kültür derslerine ayrılan saatlerin 'iş'te' geçmesi neticesinde öğrenciler yetişmeden üst sınıflara geçmişler, sonunda mezun olmuşlardır. Kabarıklık mezun sayısı elde etmek için yapılan çalışmalar sonucunda enstitüler kaliteli mezunlar verememektedir. Köy enstitüleri mezunlarına bu kurslarda dersler üç gruba ayrılarak verilmiştir. Bunlar ilki Türkçe, Tarih-Coğrafya, Yurt Bilgisi, ikincisi Matematik-Fizik, Tabiat Bilgisi üçüncüsü meslek dersleri şeklinde olmuştur. İlkokullarda okutulan ders kitaplarının incelenmesi, bu yolla öğretmenlerin genel bilgilerini genişletmek ve dersleri nasıl okutacakları konusundaki öğretiler programın ana meselelerini oluşturmuştur. Bu kurslara devam eden köy öğretmenleri bu ders yılının yorgunluğu ile işe başladıkları ve çoğunlukla ilkokul ile ilişki halinde olmadıkları için fayda sağlayamamışlardır. Bu kursların verimli olabilmesi yine enstitü öğretmenlerinin içinden seçilen tecrübeli ve çalışkan bir başöğretmenin ilkokul öğretmenliğinin teknik yönlerini ortaya koyması ile çözüm bulacaktır.

Cavit Orhan Tütengil (İş, 1950: 66-68) 17 Nisan Bayramı sebebiyle yazdığı makalesinde köy enstitüleri ile ilgili içeriden ve dışarıdan gelen eleştirileri değerlendirmiş, bir taraftan enstitülerin bünyesinde gerekli düzeltmeleri yapmaya çalışırken diğer taraftan enstitülerin çevresini ilim metotları ile düzenleyerek yeni bir enstitü anlayışına yönelmenin gerekli olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda enstitülerde sosyoloji dersleri derslerinin önemine ve gerekliliğine değinmiştir. Tütengil'e göre öğretim programları ve takip edilmekte olan ders kitapları göz önünde tutulacak olursa, çevreyi incelemek için gerekli olan bilgi ve faaliyete köy enstitülerinde yeteri kadar yer verilmemiştir. bununla birlikte güzel gelişmelerinde yaşandığını belirttiği yazısında yazar, 1947 tarihini taşıyan köy enstitüleri öğretim programının sosyolojiyi öğretmenlik bilgisi dersleri arasında ele almasını takdir etmiştir. Sosyolojiye köy enstitülerinin son sınıfında haftada iki saat yer ayrılmıştır. Tütengil'e göre köy enstitüleri için özel olarak hazırlanmış bir kitapla sosyoloji öğretimine başlanması gerekmektedir. Bu kitap,

sosyoloji ve sosyal hadiseler hakkında genel bilgiler kazandırdıktan sonra tecrübî sosyoloji çıkırını kendine rehber tutarak köyün tetkikinden haber etmeli, köy problemlerini kendine çekirdek yapmalıdır.

Köy Enstitüleri Bayramı vesilesiyle yazdığı yazısında(İş, 1949:152-153) Fındıkoğlu, son iki senesinin enstitü mezunlarının arasında büyük bir kalite farkının göze çarptığını bunun da enstitülerin hedef ve gayelerine ulaştığının bir ispatı olduğunu belirtmiştir. Ona göre bunun sebebi köy çocuklarının tarım ve ziraat gibi işlerin yersiz yere yapılmasından kurtarılması olmuştur. Ayrıca Fındıkoğlu enstitülerde önemli bir noksan olan din dersleri öğretimini de Maarif Vekâletinin ele alması gereken konular arasında görmüştür. Ona göre din dersleri öğretimi, enstitülerin bir sınıfında ele alınmalı, yine eğitimcilere din dersinin esasları, hatta din denilen sosyal kurumun ilmi ve objektif sebeplerini anlatmıştır. Fındıkoğlu'na göre % 85 nüfusu köylü olan Türkiye'de hakiki, manevi kurtuluş ancak ve ancak köy enstitülerinin bu eksikliğini tamamlamak ile mümkün olacaktır.

Köye öğretmen yetiştirme çabalarının ilk basamağını oluşturan eğitimci yetiştirme politikası hakkında makalelerin bulunduğu dergide Nureddin Ergin (İş ve Düşünce, 1968: 17-41) 1937 senesinde eğitimci yetiştirmek için açılmış olan kurslara tepkisini 1939 senesinde Kabataş Lisesi'ne giden Hasan Ali Yücel'e belirtmiştir. Ergin'in kendi cümleleri ile ifadesi şu şekildedir:

'Beni kanunlaşmış ve Halk Partisinin programına girmiş bir maarif meselesi üzerinde konuşacağım için mazur görünüz. Sizin, çavuşlardan, onbaşılardan altı aylık kursla öğretmen yetiştirebileceğine inandığınızı sanmam. Türkiye'nin ciddi maarif teşebbüslerine ihtiyacı vardır. Bunların tasfiyesi sonra çok güç olacak'.(İş ve Düşünce, 1968,C.33, sayı:261,s.18).

Bunun üzerine Hasan Ali Yücel'in cevabı ise şu şekilde olmuştur:

'Arkadaş, askere gidenlerden başkası Türk bayrağını bilmiyor, ne yapalım!'

Nureddin Ergin'e (İş ve Düşünce, 1968: 17-41) göre köy enstitülerine tayin edilecek olan öğretmenlerin fakülte veya yüksek okullardan mezun olması gerektiğine dair maddenin 1947 yılına kadar dikkate alınmaması köy enstitülerinin ilmi kimliklerini kaybetmelerine sebep olmuştur. Üniversite mezunlarına köy enstitülerinde görev verilmemesi, kendi öğretmenlerini kendisine göre yetiştirmek ve bunu hiçbir kanun olmadan yapmak Nureddin Ergin'e köy enstitüleri üzerinde cevaplanması gereken sorular yaratmıştır. İlkokulu bitirmiş 11-12 yaşındaki çocukların, enstitülerin

inşaatlarında işçi gibi çalıştırılmalarını yanlış bulan yazara göre kurulmuş olan köy enstitüleri bir propaganda müessesesi değil, köyü ilmi olarak kalkındırarak bir köy maarifi hareketi olması gerekmektedir. Yine Ergin'e göre köy enstitüleri sağlam, ilmi temeller üzerine oturtulmamıştır. Enstitülerde ilk tahsil üzerine 11-12 yaşındaki çocuklara günde 8 saat ders okutulması sağlığı bozacak bir baskıdır. Köy enstitülerine yalnız köy çocuklarının alınması, şehir çocuklarını köy maarifine hizmet etmekten mahrum bırakmak toplumda bölücü bir davranış hissi uyandırmaktadır. Ayrıca enstitülerin kimseye hesap vermeden para sarf etmelerine yanlış bir uygulama olmuştur. Ergin'e göre köy enstitüleri Türkiye'ye çok pahalıya mal olmuş, ilmi temellerden yoksun bırakılmış çok hazin bir köy maarifi tecrübesidir. Köy enstitülerini maarifimizde, insanın demokratik hak ve hürriyetlerine kıymet verilmeyen bir devrin eseri olarak tanımlayan Ergin'e göre enstitüler ilme kapılarını kapatmış, şikâyetçi öğretmenlerle, demokratik rejimi güç meselelerle karşı karşıya bırakmıştır. Ergin, Köy Enstitülerinin öğretmen okulları ile birleşip tek bir program takip etmesini kaleme aldığı 'Arifiye Öğretmen Okulları' isimli makalesinde eğitim alanında yapılan doğru bir gelişme olarak görmüştür.

A.H (İş, 1951: 97) köy enstitülerinden mezun bir öğretmenin mektubuna yer verdiği yazısında öğretmenin enstitü mezunlarına yirmi yıl mecburi hizmetin yüklenmesinin ağır olduğu, köylerde çalışan öğretmen okulu mezunları dört buçuk ay tatil yaparken enstitü mezunlarının iki ay tatil yapmasını, terfilerin düzenli yapılmamasını, enstitü mezunlarına düşük maaş verildiği gibi konularda şikâyette bulunduğunu belirtmiştir. A.H' ya göre ise bu öğretmenler kendi başlarının çaresine bakmayıp örgütlenmelidir.

Öğretmenlerin örgütlenmesi konusuna da değinmiş olan dergide Fındıkoğlu(İş, 1948: 152-154) yazısında öğretmenlerin örgütlenmesi gerektiğini ileri sürmüş, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra öğretmenler arasında teşkilatlanma hareketleri görüldüğünü ifade etmiştir. Bu teşkilatlanma hareketinin içten gelen duygularla yapılmadığını belirten Fındıkoğlu bunun sebebini her şeyi devlet babadan bekleme huyuna bağlamıştır. Öğretmenlerin niçin teşkilatlanması gerektiği sorusuna cevap arayan Fındıkoğlu iktisadi vaziyetlerini düzenlemeleri konusunda sadece devletten medet ummamaları gerektiği cevabını bulmuştur. Ucuz malı, sosyal yardımı, kulübü, ucuz iç ve dış seyahatleri gibi birçok gereksinimini devletten karşılamak yerine kendisinin hazırlaması gerektiği görüşünü savunan Fındıkoğlu'na göre Türk muallim

teşkilatının en önemli görevi ruhuna devletin dalkavukluğu ve uşaklığı hâkim olmuş zihniyette olan öğretmenlerle mücadele etmektir. Bu açıdan Fındıkoğlu Maarif Vekâleti'nden öğretmeni her adımda sırtını devlete dayama gayesinden kurtaracak olan bu tür demokratik teşkilatlara destek vermesini istemiştir.

İ.Ş (İŞ, 1954: 1) daha önce üniversite hocaları için bir yapı kooperatifi kurulduğunu fakat hocaların çoğunun buna ilgi göstermediğini belirttiği yazıda İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri ve çalışanları için kurulması teşebbüs edilen yapı kooperatifinden bahsetmiş ve hocaları bu kuruluşa üye olmaya çağırılmış, emeksiz bir iş olmayacağını hatırlatmıştır.

'Türk Maarifçiliğinde Uyanıklık Hareketleri' başlığını verdiği yazısında (İŞ, 1947: 7-8) Fındıkoğlu, öğretmenlik mesleğinin 1930'dan sonra cumhuriyetin ilk yıllarında elde ettiği itibar ve kıymetini kaybettiğini ve öğretmenlerin örgütlenmesine ait girişimlerin dağıldığını ifade etmiştir. Bunun sebebini öğretmene değer vermiş bir bakan olan Necati Bey'in ölümüne bağlayan cevap olarak Fındıkoğlu bir ferдин ölümü ile öğretmenlik mesleğinin itibarının kaybolması arasında ilişki olmaması gerektiğini, sebebin siyasi ve sosyal yapımızdaki bozulmalarda aramak gerektiğini belirtmiştir. 1947 yılı ile artık öğretmenlik mesleğinde görülen bu çözümlerden kurtulmaya başlandığı, yer yer öğretmenlerin teşkilatlanmaya başladıklarını ve Erzurum, Sivas, Trabzon, İzmir ve İstanbul'da muallim birliklerinin kurulduğunu ifade eden Fındıkoğlu'na göre öğretmenlik mesleğine gereken önemim ve hassasiyetin yeniden verilmeye başlanması için idare edenler karşısında idare edilen muallimlerin de birleşme, yardımlaşma, gayret ve mücadele şuuruna sahip olmaları gerekir. Bu bağlamda idare edenler de artık idare edilen öğretmenlerle iş ve çalışma birliği yapmak zorundadır.

Dergide (İŞ, 1950: 190) öğretmenlerin sosyal haklarının artırılması gerekliliği üzerinde durulmuş, Şevket Rado'nun Tarsus vapuruyla Newyork'tan dönerken vapurda gördüğü ve iş hayatlarında altı yılda bir hak kazandıkları seyahatlerini yapmak için vapurda oldukları anlaşılan iki Amerikalı ilkokul öğretmeni örnek gösterilerek aynı uygulamanın öğretmenlerin çalışma şevklerini artırmak amacıyla yeni Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri' nin yapacakları ıslahatlara eklemesi istenmiştir. Rado'ya göre öğretmenlere maaşlı izin verilerek farklı ülkeler görmelerinin sağlanması, böylelikle ufuklarının genişletmek için imkânlar hazırlanması gerekmektedir. Elllerine çocuk teslim edilen öğretmenler bu gibi mükâfatlarla işlerine motive edilmelidir.

Dergide öğretmenlik mesleğine ait genel sorunların yanında öğretmenlerin bireysel sorunlar da yaşayabildikleri üzerinde durulmuştur. Bunlardan anne olan öğretmenlerin yaşadığı sorunlardan biri ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Refhan Dedeoğlu bir makale yazmıştır. Dedeoğlu'na(İş, 1948: 169-173) göre çocuğu kendi âleminde tanımak, onun bakım ve eğitimini kendi özelliklerine göre oluşturmak gerekmektedir. Çocuğun bakımının önemini vurgulayan yazara göre okullarda başkalarının çocuklarına emek veren öğretmenlerin çocuklarının bakımları maalesef düşünülmemektedir. Özellikle okul çağına gelmemiş çocukları bulunan öğretmenlerden evlerinde aile büyükleri veya hizmetçileri olanları şanslı sayan yazar bu durumun meseleyi halletmediğini belirtmiştir. Aile büyükleri ya da bakıcının ellerinde kaderine terk edilen bu çocukların öğretmen olan annelerinin akıllarının kalarak ders anlatmaları mümkün olmamaktadır. Kadın öğretmen oranının fazla olduğu Amerika'da çocukların geleceğinin düşünülerek anne olan öğretmenlerin çocuklarının okul çağına gelene kadar mesleklerine ara vermelerini sağlayan projeler hazırlanmıştır. Benzer uygulamalara Türkiye'de de ihtiyaç duyulduğunu belirten yazara göre kendi çocuklarının geleceği açısından kadın öğretmenlerin çocuklarının bakımı ve eğitiminin tecrübeli ve ehil ellere bırakılması gerekmektedir.

Öğretmen okullarının kuruluşunun 108. inci yıldönümü dolayısıyla yazılan yazıda (İş ve Düşünce,1956:15) ilk ve ortaokul kadrolarındaki öğretmenlerin geçim sıkıntıları üzerinde de durulmuş, Türk öğretmenin geçim seviyesinin Batı'lı hatta Doğu'lu meslektaşlarına göre cidden mütevazı bir seviyede olduğu belirtilmiştir. Devlet kadrosu içinde ferdi ve bütün olarak en büyük fedakârlıkları omuzlarına almış olan öğretmen kadrosu, yarının büyükleri için örnek teşkil etmektedir. Makalede öğretmenlerin geçim seviyesini dile getirebilmek için şu örnek anlatılmıştır:

Büyük Türk Hükümdarı Gazan Han'ın zamanında, bir öğretmen o günkü geçimini oluşturan yağ ve eti alamamış ve öğrencilerine bir gün derste 'Yağ ve et olmazsa kafada huzur olmaz...' cümlesini tahtaya yazmıştır. Rastlantı sonucunda okula gelen hükümdar, tahtada bu cümleye görünce altına şunu ilave etmiştir: 'Öğretmene yağ ve et verememiş olan hükümdar da rahat olmaz'. Ve bu olaydan sonra hükümdar öğretmenlerin aylıklarını yetecek seviyeye çıkarmıştır. (İş ve Düşünce, 1956, C.22, sayı:178, s.15).

Hikâyeden sonra yazar Gazan Han'ın fermanla sağladığı neticenin her ne pahasına olursa olsun o günkü bütçe ile de karşılanması gerektiğini ifade etmiştir.

Cavit Orhan Tütengil(İş ve Düşünce, 1958:2) ise yazısında, öğretmenin sadece okuldaki işlerini yürütmesi gereken bir memur olarak görülmemesi gerektiğini onun aynı zamanda bir ülkü adamı olması gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin iktisadi bakımından geri kalmış olması öğretmene ayrı bir görev yüklemiştir. Öğretmenlerin okul dışında kendilerini geliştirmek adına yapması gereken çalışmaları üç madde altında toplayan yazar bunları :

1. Öğretmen kendini yetiştirmeli
2. Öğretmen çevresi ile koordinasyon halinde çalışmalı
3. Düşünce, çalışma, arayış ve buluşları duyurma işlerinde bulunmalı

şeklinde sıralamıştır.

Bilginin ve öğrenmenin sonu olmadığını, öğrendiği ölçüde öğretmenin öğretebileceğini vurgulayan yazar, ayrıca çevre meselelerinin de öğretmenin meselesi olduğunun bilincinde olması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenin çevresini tanınması gerektiğini, kendine çalışma konuları bulması gerektiğini söyleyen yazar köyde çalışan öğretmenin köy sorunlarına; şehirde çalışan öğretmenin şehir sorunlarına eğilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bunlarla birlikte öğretmenin yetişkinlerin eğitimine de öne ayak olması yolunda çalışmalar yapması gerektiğini, çevresini kalkındırmak amacıyla planlar yapması gerektiğini ifade etmiştir.

Dergide (İş ve Düşünce,1963: 15) bir gazetede yazılan habere gönderme yapmak amacıyla bir not yazılmıştır. Öğretmenler Federasyonu tarafından düzenlenen Danışma Genel Kurul toplantısındaki görüşme maddelerine cevap niteliğinde yazılan notta öğretmenin fazla mesailerinden ücret almaları ve onlara mahrumiyet tazminatı verilmesi talep edilmiştir.

4.4 Eğitim Bilimleri

4.4.1 Eğitim Programları ve Öğretim

Ü.Üstündağ yazısında(İş, 1950: 2-5) 90. Yaşı münasebetiyle 1924 yılında ülkemize de gelen Amerikalı eğitimci John Dewey'i ve onun eğitimci kişiliğini aksetmiştir. Dewey'in eğitimde demokrasi kavramının yer edinmesi gerektiği, öğretmenin öğrencinin yanında edilgen bir duruma gelerek öğrencideki cevheri çıkarmaya çalışmasının önemini, eğitimin hayata hazırlık değil, hayatın kendisi olması

gerektiği gibi düşüncelerini kaleme aldığı yazısında Üstündağ talebelerin öğrenme konusunda meraklarının öldürülmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Salih San'a (İş, 1951:62-67) göre bilmeceler öğretimde kullanılmalıdır. İlkokul birinci devrede geniş, ikinci devrede kısmen bilmecelere derslerde yer verilecek olursa iyi sonuçlar alınacağı ve derslerin daha keyifli geçeceğini belirten yazar 1947 yılında 'Bilmecelerin Okul Öğretimindeki Önemi, isimli bir yazı da yayınlamıştır. Yazara göre bilmeceler, görünüşte her ne kadar insanı eğlenmek, vakit geçirmek için söylenildiği düşüncesini verse de gerçekte fikir işletmek, insanı düşünmeye yönetmek ve buluculuğu araştırmak aracıdır. San'a göre ilk mektep öğretmenleri eğer bilmeceleri öğretimde faydalı bir şekilde kullanabilirlerse Türk halk edebiyatına büyük bir fayda sağlamanın yanında derslerin daha canlı geçmesini sağlayacaklardır.

Yabancı dil öğretimi konusu da derginin işlediği konular arasında yerini almıştır.

'Yabancı dil meselesi yahut küçük iş, büyük iş' başlıklı yazısında(İş,1947:8-10) Fındıkoğlu, 1933'te büyük ümitlerle ve kabarık masraflarla yapılan 'Yabancı diller mektebi' nin ümit edilen şeylerin bir azını dahi vermediğini halbuki kendisinin birini Strazburg'da diğerini Münih'te öğrendiği iki yabancı dilin kendisine buralarda üç ayda öğretilbildiğini yazmıştır. 1934'te İstanbul'da Zeynep Hanım konağında kız ve erkek öğrencilere birlikte yabancı dil öğretebilme girişimlerinden bahsettiği yazısında bu teşebbüs için sarf edilen paranın miktarının çok fazla olduğunu belirtmiştir. Tabii bir memleketin ilim gençliğine yabancı dil öğretmek işinin yabancı bir ülkeye giden birine dil öğretmek işinden farklı olduğunu belirten Fındıkoğlu 'İstanbul yabancı diller mektebi' hakkında gazete ve dergilerde yazılan memnuniyetsizlik içeren ve ıslah lüzumu gören yazıların üzerinde durmaktadır. Ona göre Almanya ve Fransa'daki yabancı dil dersaneleri düşünceden yani bir yabancı dil öğretme fikrinden işe yani yabancı dil öğrenmeye giden yolun sırrını sezmişler, İstanbul Üniversitesi ise bu sırra erememiştir. Türkiye'de dil meselesinin iyi bir sonuca ermesi için düşünceden işe fikirden aksiyona giden yolu bulmak lazım geldiğine inanan Fındıkoğlu'na göre bunun için plan yapmak gerekmektedir. Fındıkoğlu yabancı dil öğretiminin esaslarını birkaç kimya öğrencisine kimya kitabını anlayacak kadar veya birkaç felsefe öğrencisine bir felsefe eserini kavrayacak kadar yabancı dil öğretme işinin çok büyük bir maddi durum olmaktan ziyade devlet adamlarının kendilerinden çıkıp 'yabancı dil', 'yabancı dili

öğrenecek öğrenci kütleleri' ve 'yabancı dil öğretecek hoca zümresi' denilen üç realitenin içine girmek şeklinde sıralamıştır.

Dergide ahlak öğretimi üzerinde de durulmuştur.

Nevzat Ayasbeyoğlu(İş ve Düşünce, 1958:3-7) ahlakın eğitim tarihimizdeki gelişimini anlatarak başladığı makalesinde ahlaki hayat ile dini hayatın birbiri ile sıkı münasebetlerini vurgulayarak cemiyetin seçtiği dinin ahlaki görüşleri şekillendirdiğini ifade etmiştir. Ayasbeyoğlu'na göre aynı milletin içinde ve milletler arasındaki birçok problemin kökünü ahlak görüşlerinde ve anlayışlarında aramak gerekmektedir. Milli bünyenin sağlam kalabilmesi için en kuvvetli dayanağın ahlaki sağlamlık olduğunu vurgulayan yazara göre ailenin, cemiyetin, okulun ahlaki koruması ve yükseltmesi için el birliği ile çalışması gerekmektedir. Ahlaki dayanışma sosyal bağların en kuvvetlisidir. Ayasbeyoğlu'na göre okullarda ahlaki düzen, doğruluğuna inanılan ahlak ilkeleri ile bunlardan çıkarılan kuralların yalnız öğretilmesiyle kalınmayarak yaşatılmasıyla, okullarda teneffüs edilir bir hava haline getirilerek sağlanabilmektedir. Okullar öğrencilerinde ortaya çıkmalarını istedikleri faziletleri, okul çevresinin içinde uygulamalıdır diyen yazara göre okulun küçük cemiyetinde çocuk yarın uygulayacağı sosyal ve medeni faziletlere göre kendi kendini yetiştirmiş olmaktadır.

4.4.2 Eğitim Yönetimi

Ferit H. Saymen'e (İş, 1953:172-176) göre eğitim çocuğun ahlaki ve fikri gelişmesi için ana babanın sarf etmek mecburiyetinde oldukları bakımı ifade etmektedir. Ana baba çocuğun yaşayacağı çevre ve toplumu dikkate alarak tahsil ve terbiyesini ona göre tayin etmelidirler. Çocuğun eğitiminde yalnızca ana babaya değil aynı zamanda hükümet bilhassa Maarif Vekâletine büyük görevler düşmektedir.

Emin Erişirgil'e (İş, 1951:196-197) göre maarif işi plansızdır, bir nazır, bir vekil, bir bakan bir yol tutmakta, arkasından gelen onu beğenmeyip başka bir yol tutmaktadır. Talim ve terbiye heyetinin çalışmaları ile ilgili Maarif vekili Necati Bey ile arasındaki olayları ve Necati Bey'den sonra maarif vekilliği yapan Vasıf Çınar'ın izlediği politikaların eğitime nasıl yön verdiğini anlattığı yazısında Erişirgil'e göre politikanın eğitim işlerine karıştırılmaması, talim ve terbiye heyetine muhtariyet verilmesi gerekmektedir.

Talim ve Terbiye heyeti hakkında yazdığı yazısında belirttiği şekli ile Nevzad Ayasbeyoğluna' a (İş, 1952:113-114) göre öğretmek, terbiye etmek, aslında devlet için bir adalet hizmetidir. Bu hizmet, demokrasilerde devlet tekelinde değildir. Fakat devlete, hele milli geliri bizim seviyemizde olan memleketlerde, çok muhtaçtır. Şu halde mektep yaptığı işe göre bir mahkeme, muallim de bir hâkim sayılabilir. Böyle yapılırsa, mektepler her derece mahkemelere eşdeğer tutulabilir. Talim ve Tebiye, Maarif Şurası gibi heyetler de 'Temyiz Dairesi'ne tekabül etmektedir. Mahkemeler ve hâkimler gibi öğretmenler de bağımsız çalışmalıdırlar.

4.4.3 Halk Eğitimi

Dergide halk eğitimini uygulayacak olan kurumlar olan Halkevleri ile ilgili makaleler kaleme alınmıştır.

A. Çilingiroğlu (İş, 1953:143-144) yazısına Halkevlerinin kültür yuvası mı yoksa mikropların kültür edildiği yerler mi olduğu sorusu ile başlamış, özellikle Eminönü Halkevinin akıbetini sormuştur. Eminönü Halkevi yazara göre eski senelerde olduğu gibi yine siyasi ve karışık hareketlere sahne olmaktadır. Yazısını 'Eski Eminönü Halkevi, hala C.H.P'nin üstü örtülü hareketlerine mi sahne oluyor?' diye soran yazara göre halkevlerinde siyaset yapılmaktadır.

CHP tarafından Halkevlerine dağıtılmış olduğunu söylediği bir dergiden farklı bölümler aldığı yazısında (İş, 1947:1-2) Fındıkoğlu, CHP'nin yaptığı tek şeyin bilim, Atatürk, parti, Anayasa, amaç, devrim gibi parolalar altında sözde gayelerini gerçekleştirmeye çalışmak bu amaçla da köy enstitülerini kullandıklarını belirtmiştir. Fındıkoğlu'nun Halkevleri dergisinden aldığı parçalar şu şekildedir:

Birinci parça:

-'Sorarım size : Türk inkılabına gerçekten inananlara, yani imparatorluktaki toplum düzeninin, din, ırk, sınıf farklarının tarihe karışmasını isteyenlere sol denmez mi? Halkçılık, devletçilik, inkılapçılık, laiklik, cumhuriyetçilik ve Atatürk'ün açık olarak anlattığı manada milliyetçilik(daha yerinde bir deyimle milliyetçilik) ilkeleri sağcılığın öz rengi ile nasıl uzlaştırılabilir?(İş, 1947,C.13,sayı:72, s.1)

İkinci parça:

-'Dine kuvvet verelim.Mekteplere din dersleri koyalım. Camilerde halkı irşad edecek hocalar yetiştirelim. Din konusunu işleyen yayınları teşvik edelim. Köylüyü

okutmaktan vazgeçelim. Milli olan her şeye dört el ile sarılalım. Peki nedir bu milli olan şeyler? Alaturka musiki, gül ve bülbül edebiyatı, yağlı pehlivan güneşi, deve güreşi ! Kadını tekrar evine koyalım, ileri fikirleri yayan bütün muharrirlerin okumasını yasak edelim. (İş, 1947,C.13,sayı:72, s.1)

Üçüncü parça:

‘Şunu söylemek gerektir ki Köy enstitüleri hakkında yazı yazan yazarların çoğu bu kurumları bilim gözü ile incelemiş ve millet çapında düşünmüş kimseler değildir. Yıkıcı zihniyet aktüel konu bulmak gayretkeşliği ile çalışıyor.’ (İş, 1947,C.13,sayı:72, s.1)

Dördüncü parça:

‘ Köy Enstitülerinde eğitim fikri ruh ve mana itibarıyla soldur. Çünkü amacı halk kitlesini kalkındırmaktadır. Esasen bu manada alınca Türk anayasası da, Parti programı da soldur. Türk rejimi 25 yıldır mürteci ve muhafazakara karşı mücadele halindedir. Çünkü anayasamız ileri, aydınlık bir içtima, bir nizam esasına göre tertip edilmiş bulunuyor.’ (İş, 1947,C.13,sayı:72, s.1)

Beşinci parça:

‘Bütün köylüleri okutmak güzel fikir ama sonra toprakları kim ekecek? Koyunları kim güdecek? Daha şehir çocuklarını okutamıyoruz, kalkmış köylüleri okutmaya... Köylü çocuklarını şımartıyoruz. Enstitüde okuduk diye çalımlarından geçilmiyor. Göreceksiniz sonunda bunlar kafa tutacaklar. Besle kargayı, oysun gözünü!’ (İş, 1947,C.13,sayı:72, s.2)

Altıncı parça:

‘ Ahlakımız nereye gidiyor? Hırsızlık aldı yürüdü. Babalarımız zamanında bu kadar değilmiş. Bunun sebebi din terbiyesinin azalmasındandır, diyenler aldaniyorlar. Dinden uzak bir laik terbiye ile yetişmiş yeni nesiller, bizlerin hala din meselesini münakaşa etmek zorunda kalışımızı şaşkınlık ile seyrediyorlar. Onlar için ahlaklı Türkiye yollarını, okullarını, hastanelerini, ocaklarını çoğaltan Türkiye olacaktır. (İş, 1947,C.13,sayı:72, s.1)

Dönemin siyasetçilerini, köy enstitüleri etrafında gizli siyasi fikirlerini açığa vurmaya amaçlayan kişilerin Halkevlerini ve çıkardığı dergiyi kullandıklarını belirten Fındıkoğlu’na göre köy enstitüleri milli sermayenin nasıl siyasi bir fantezi uğruna heba edildiğinin en büyük göstergesidir.

4.4.4 Özel Eğitim

Tarık Özbilgen (İş, 1955:38) Türkiye Muallimler Birliği dergisinin beşinci sayısında Hasan Üzgü’nün yazmış olduğu beş bölümlük bir kitap hakkında bilgi vermektedir. Hasan Üzgü bu yayınının birinci bölümünde çocuğun süttten kesilmesi hadisesinin zamanını tayindeki ehemmiyete işaret etmekte ve bu hususa riayetsizliğin ortaya çıkaracağı çeşitli ruhi anormallikleri belirtmektedir. İkinci bölümde ebeveynin çocuklarına karşı takip ettikleri sert muamelelerin meydana getireceği anormal huylar,

aynı metodun tatbikiyle muhtelif misaller üzerinde durmaktadır. Üçüncü bölümde cinsi temayüllerin ortaya çıkardığı anormal huylar ve bunlarla mücadele ittihaz edilen yanlış hareket tarzlarının ruhi hallerde meydana getireceği bozukluklar anlatılmaktadır. ‘Kardeş Çekememezliği Kompleksi İle İlgili Ruh Sarsıntıları ve Davranış Düzensizlikleri’ ne tatbik edilmesi suretiyle kitabın dördüncü bölümünde birçok ruhi teşevvüş ve hattihareket bozukluklarının teşhisi gözler önüne serilmektedir. Beşinci bölümde yazar, aşağılık kompleksi ve davranış bozukluklarını ele almış bulunmaktadır. Bu bozuklukların çocuğun eğitim hayatına yansyacağını belirttiği yazısında çocuğun korunması ve toplumda diğer fertler ile ilişkilerinin geliştirilmesinde öğretmenlere ve bakanlığa büyük görevler düştüğünü ifade etmektedir.

Geri zekalılığı, akıl dokusunun eksik, kusurlu gelişmesi yahut doğumdan önce, doğum sırasında, doğumdan sonraki ilk yıllarda geçirilen hastalıklar, travmanın akıl üzerinde yarattığı zararlı etkilerin sonucunda zekanın normal şekilde gelişmesinin bozulması durumu olarak açıklayan Münire Esen (İş ve Düşünce,1959:7-8) , körler ve sağırın yetiştirilmesi için tedbirlerin uzun zaman önce alınmasına rağmen zekaca geri çocukların öğretimi için ilk yazılı teşebbüsün 19 uncu asrın başlangıcında yapıldığını belirtmiştir. Yazara göre zekâca geri çocukların her çocuğun yeteneği oranında gelişebilmesi için yeteri derecede alakanın gösterilmesi amacıyla enstitülerde eğitim ve öğretimlerinin sağlanması gerekmektedir. Eğitim ve öğretim görmüş zekâca geri çocukların eğitim ve öğretim görmemiş olan akranlarına göre çevrelerine daha kolay uyum sağlayabildikleri ve bakımlarının da o derece daha az masraf ve gayret gerektirdiği görüşünü savunan yazara göre yüksek dereceli zekâca geri çocukların eğitim ve öğretimden sonra topluma faydalı olmaları sağlanmalıdır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

İçinde yaşadığı dönemin canlı şahitleri olan dergiler bilimsel alanda yapılan çalışmaların kamuoyuna duyurulması konusunda birer araç olmaktadır. İş ve Düşünce dergisi de yayın hayatı boyunca toplumu ilgilendiren konularda bilgiler vermiş, sorunları bilimsel olarak masaya yatırmış ve çözüm önerileri aramıştır.

Toplumunu oluşturan kurumlardan biri olan eğitim konusuna da sayılarında yer vermiş olan dergi sadece düşünce üretmekten kaçınmış, düşünceyi harekete geçirmeyi amaçlamıştır. 36 yıl gibi uzun bir süre yayın hayatında kalan İş ve Düşünce dergisi bunu sahip olduğu ilkelerden ödün vermemeye borçlu olmuştur. Toplumun aydınlanması için kuramsal bilgiler vermenin yanı sıra hiçbir siyasi görüşün savunuculuğunu yapmayan dergi objektifliğini korumuştur. Herhangi bir siyasi partinin çığırtkanlığını yapmayan dergi zaman zaman sorunların çözüme kavuşması için siyasi erkanı göreve çağırmıştır.

Bünyesinde önemli kalemlere yer veren dergi ayrıca okuyucu mektuplarına, toplumda olup bitenlere de yer vererek toplumdan kendisini soyutlamamış ayrıca okuyucuları ile sürekli sıcak ilişkiler içinde bulunmuştur.

Dergide yabancı bilim adamlarının makaleleri de çevrilerek yayınlanmıştır. Bu durum derginin sadece ülkedeki değil dünyadaki gelişmeleri de takip ettiğinin bir göstergesi olmuştur. Dergide yaklaşık 77 makalenin çevirisi yapılmıştır. Henry C. Honey, Mr. Cyril Osborne, L.Levy- Bruhl, Alain Janvier, Alessandro Levi, Gerard Kessler, Franciz Bacon, Jean Piaget, Julis Hirsch, Gertrud Isaac, P. Sorakin, Andre Fontaine, Pierre Drouin gibi bir çok bilim adamının yazılarının tercümesinin yapıldığı dergide en çok Gerarg Kessler'e ait eserler dilimize çevrilmiştir.

Dergide ayrıca özel sayılarda çıkmıştır. Bunlar: Ziya Gökalp, Mehmet İzzet, Erzurum, Medeni Kanunun XV. yıl nüshası, Prof. M. Ali Ayni, Prof. Mustafa Şekip Tunç, Çocuk Meselesi, Zonguldak Havzası, İstanbul'da Talebe Yurtları, Descartes,

Ekzogami Nazariyeleri, Namık Kemal, Cevdet Paşa, Gazetecilik Mektebi, Prof. E.von Aster, Prof. G. Kessler, Müsteşirler Kongresi, Türkiye’de ibn Haldunizm, Kooperatifçilik, Türkiye Karşısında Rus Jeopolitiği, Akçakoca, Soyadları başlıklı özel sayılardır.

Ayrıca dergideki bazı makalelerin Fransızca ya da İngilizceleri ile birlikte verilmeleri yapılan yayının ne kadar ciddiye alındığının bir göstergesi olmuştur. Düşüncesini işe dönüştürmek amacıyla sesini daha çok kişiye duyurması bakımından bu hareket takdire şayan bir mahiyettedir.

Dergide dil, eğitim, kültür alanında çıkan yeni kitapların tanıtımına da yer verilmesi, derginin toplumsal hayatta yaşanan gerçeklerin insanlara aktarılmasında önemli bir rol üstlenmiş olduğunun bir göstergesi olmuştur. Ayrıca toplumun fertlerine uygulanan anket sonuçlarına yer veren dergi bu konudaki görüşlerini ve önerilerini belirtmiş, okurlarından da yorumlar yapmalarını istemiştir. Bu davranışı ile dergi toplumdaki sorunları okurları ile el birliği ile çözümleme yoluna gitmiştir.

Dergide yayınlanan makalelerin konularının çok çeşitli olması derginin bir sosyoloji dergisi olmasından kaynaklanmıştır. Sosyolojinin konusunu oluşturan toplumun her kurumuna itina ile eğilmeye çalışmış olan dergi ayrıca okurlarının şiirlerine, makalelerine ve deneme türündeki yazılarına da sayfaların da yer vermiştir.

Kültürün devam etmesi ve gelişmesi bakımından özellikle Erzurum bölgesine ait manilerin, bilmecelelerin, şiirlerin dergide yayınlanması anlamlıdır. Ülkemizde milli kültürün gelişmesi için bir politika benimsenmesi gerektiğini de belirten dergi, geleceğe yön vermek için geçmişle bağların koparılmaması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca yabancı kültürlerin etki altında kalmamak için milli kültüre ait her türlü yazının yayınlanması ve bulunup dergiye iletilmesi konusunda okurlarından yardım talep etmiştir.

Dergideki eğitim alanında yazılan makalelerde en çok eğitim ve kültür politikalarındaki sorunlar üzerinde durulmuş, bunu ikinci olarak yüksek öğretim kademesindeki sorunların anlatıldığı makaleler izlemiştir.

Yapılan bu araştırmada 37 yıl gibi uzun bir zaman zarfında yayınlanan İş ve düşünce Dergisi’nde yer alan eğitim sorunlarının irdelendiği makaleleri inceleyerek

günümüz eğitim sisteminin sorunlarının çözümüne yardımcı olmak amaç edinmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki amaçlara ulaşılmıştır.

Eğitim- Kültür Politikasına İlişkin Sorunlar

Eğitim- kültür politikasının yer aldığı makalelerde eğitimin milli olması için sosyal kuralların yeterince oluşturulmaması, eğitimin tanımının toplumda yeterince anlam kazanamaması ve eğitimin dayandığı prensiplerin fertlerce yeterince algılanamaması bir sorun olarak görülmüştür.

Bakanlığın eğitimle ilgili konularda geçmişten hesap sorup, toplu bir temizlik yapmadığı sorunu dile getirilmiştir.

Partilerin eğitim ve kültür politikalarını barındıran programlarının olmayışı sorunu belirtilmiş, eğitimin yaygınlaştırılmaması bu durumun bir sonucu olarak görülmüştür.

Eğitimde niteliğe değil niceliğe önem verilmesi ve hiçbir hesap yapılmadan şuursuzca okul açılması sorununun eğitimin kalitesini düşürdüğü sonucuna varılmıştır.

Hükümetlerin eğitim politikalarını belirlerken bilim adamlarından yeterince yararlanmamaları sorununun sonucundan bilimsellikten uzak politikaların güdülmesi sonucu belirlenmiştir.

Kontrol altına alınmayan nüfus artışı sonucunda eğitime ayrılan ödeneklerinin heba edilmesi sorunu dile getirilmiştir.

Dini eğitim veren okulların siyasi amaçlarla istismar edildiği sorunu dile getirilmiş, ilahiyat fakültelerine yabancı hocalar getirilmesi kınanmıştır.

Gençlere kendi kişiliklerini geliştirmek ve kendi benlik duygularına sahip olabilmeleri konusunda yeterli eğitimin verilemediği, bunun da eğitimin amaçlarının doğru şekilde saptanamamasından kaynaklı olduğu düşüncesi savunulmuştur.

İmam Hatip liselerinin amaçları doğrultusunda sadece din adamı yetiştirmeleri gerekirken amaçlarının dışına sapsmış olması belirtilmiştir.

Yabancıların okul açma girişimleri sonucunda sorunlar yaşandığı, bu sorunların çözümünde devletin altına imzasını atmış olduğu antlaşmalardan yararlanıldığı dile getirilmiştir.

Kütüphanelerin yetersiz olması, öğrencilerin ders geçmek amacıyla sadece okul kitapları almaları gibi sorunlar nedeniyle toplumda yeterli seviyede kültür birikimi oluşturulamamış olduğu ifade edilmiştir.

Eğitim- kültür politikası oluşturulması sürecinde, çeşitli derneklerin yayınlarından yeterince yararlanılmadığı belirtilmiştir.

Kültürün aracı olan dilin gelişimi için yapılan yenileşme hareketlerinde öğretmenlerden gerektiği kadar ve yeterince yararlanılmaması sonucunda gelişmiş güzel bir dil hareketin ortaya çıktığı belirtilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul kitaplarında kullanılan Türkçe bakımından duyarsız davrandığı dile getirilmiştir.

Eğitim Sistemine İlişkin Sorunlar

Ortaöğretimden yüksek öğretime kaliteli öğrenci gönderilememe sorunu ve buna sebep olarak verimsiz hocaların varlığı belirtmiştir.

Mesleki teknik eğitime gereken önem verilmediğini bunun sonucunda da öğrencilerin bu eğitim kademesindeki okulları çok tercih etmemeleri şeklinde bir durumun ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

Üniversiteye olan talebin sürekli artmasına rağmen bu talebin tam olarak karşılanamaması önemli bir sorun olarak görülmüştür.

Yükseköğretim kademesine devam eden öğrencilerin barınma problemleri sonucunda verimlerinin düştüğü belirtilmiştir.

Liselerden mezun olan her öğrencinin bir üst eğitim kurumuna yerleştirilmesi amacıyla düşüncesiz ve hesapsızca üniversite açmanın eğitimde kaliteyi düşüreceği belirtilmiştir.

Yükseköğretim kademesindeki öğrencilerin barınmaları için açılmış olan yurtların büyük çoğunluğunda alt yapı eksikliği sorunundan bahsedilmiştir.

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Sorunlar

Öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak; toplumda itibar görmemesi, özlük haklarının yetersizliği , tayin ve terfilerin düzenli yapılmadıkları gibi sorunlara dikkat çekilmiştir.

Az tahsil ve uzun mecburi hizmetlerle, yaş ve kültür bakımından olgunlaşmamış kimselere öğretmenlik görevi verilmesi sorunu dile getirilmiştir.

Köy Enstitülerinde sosyoloji öğretiminde yeterince yer verilmemesi sorunu belirtilmiştir.

Öğretmen yetiştiren kurumlar arasındaki öğretim programlarından kaynaklanan farklı anlayışlara ve farklı sosyal haklara sahip öğretmenlerin aynı eğitim sistemi içinde barınmaları sorunundan bahsedilmiştir.

Öğretmenlerin teşkilatlanmaktan yana tavır sergilediklerini ve bu nedenle haklarını savunma konusunda ortaya çıkan sorunlarda yetersiz kalmaları şeklinde ortaya çıkan problemlerden bahsedilmiştir.

Öğretmenlerin kendilerini geliştirme konusunda yetersiz kaldıkları sorunu dile getirilmiştir.

Öğretmenlerin kendi çocukları ile yeterince meşgul olamadıkları, onlara istedikleri gibi bir gelecek sunmak için yeterli zamana ihtiyaçlarının olmadığından kaynaklı sorunlar dile getirilmiştir.

Eğitim Bilimleri alanlarına İlişkin Sorunlar

Ders anlatımı esnasında kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrencinin ilgisini çekmemesinden kaynaklanan sorunlar dile getirilmiştir.

Dini eğitime bağlı bir ahlak öğretimi uygulanmadı için öğrencilerin ahlaki prensiplerinde yeteri kadar sağlamlaşma olamaması sorunundan bahsedilmiştir.

Çocuğun meslek seçimi konusunda bilgi sahibi olması için Milli Eğitim Bakanlığının yeteri çalışma yapmamasından kaynaklanan eğitim sorunları dile getirilmiştir.

Eğitim işlerinde plansızlıktan kaynaklı sorunlardan bahsedilmiştir.

Eğitim Bakanlığı bünyesindeki kuruluşların yeteri derecede bağımsız çalışmadıkları sorunu dile getirilmiştir.

Halkın eğitilmesi için açılan halk evlerinin siyasetin elinde oyuncak olduğu dile getirilmiştir.

Özel eğitime muhtaç çocukların yeteri derecede önemsenmemesinden kaynaklı sorunlardan bahsedilmiştir.

5.2 Öneriler

Derginin bir sosyoloji dergisi olması ve bu nedenle eğitimin de diğer tüm sosyolojik kurumlarla ilişik şekilde bulunmasından dolayı diğer konulara ait makalelerinde bu hususta okunmalarının araştırmacılara önemli yararlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Aynı döneme ait benzer amaçlarla çıkarılan diğer dergilerinde elde edilerek karşılaştırmalı olarak incelenmesinin yine araştırmacılara yarar sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acaba Doğru Mu? (Eylül 1963). *İş ve Düşünce*, 29(243), 15.
- A.H (1951). Dil İşi, Capun İşi. *İş ve Düşünce*, 17(119),143.
- A.H (1951). Köy Hocaları. *İş ve Düşünce*, 17(116), 97.
- Akyüz, Y.(2008). Türk eğitim Tarihi. (12.baskı).Ankara: Pegem Akademi.
- Alaaddin, İ. (1948). Türkçenin Ahengi. *İş ve Düşünce*, 14(84), 174.
- Alaaddin, İ. (1950). Gazetecilik Enstitüsü. *İş ve Düşünce*, 16(110), 188.
- Anıl, M. (1957). Kültür Folkloru. *İş ve Düşünce*, 23(193), 1-2.
- Arslantürk, Z. (2006). Türk Sosyolojisinde Erzurum Ekolü: Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri: Hayatı, Eserleri ve Sistemi, Türk-İslam Düşünce Tarihinde Erzurum Sempozyumu. Erzurum: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Atay, F. R. (1959). Doğuda Atatürk Üniversitesi. *İş ve Düşünce*. 25(210-213), 14-15.
- Ayasbeyoğlu, N. (1952). Talim ve Terbiye Heyetine Nasıl Bir Şekil Vermeli?. *İş ve Düşünce*, 18(126), 18-19.
- Ayasbeyoğlu, N. (1958). Maarifimizde Ahlak. *İş ve Düşünce*, 24(206), 3-7.
- Ayni, M. A. (1942). Üniversite Tarihçesi İle Alakalı Bir Vesika. *İş ve Düşünce*(sayı: 32), s. 273.
- Baban, C. (1959). Erzurum Üniversitesi. *İş ve Düşünce*, 25(210-213), 6-7.
- Başgil, A. F. (1945). Talebe Yurdu Meselesi ve Bir Hal Çaresi. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 52-56.
- Behçet, G. (1945). Kız Talebe Yurtları. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 27-30.
- Bildirmeler, Olupbitenler: İki Enstitünün Kuruluşu (1942). *İş ve Düşünce*, (sayı: 30-31), s. 202-203.
- Bildirmeler, Olupbitenler: Türkiye’de Maarif Tarihi (1942).*İş ve Düşünce*,(sayı:30-31), s.197-199.
- Bilgiç, E. (1986). Maarif Davamız. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

- Bilgin, N.(2006). İçerik analizi.(2.baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Binbaşıoğlu C. (1986). Rehberlik. Ankara: Bıbaşıoğlu Yayınevi.
- Binbaşıoğlu, C. (2005). Türk eğitim düşüncesi Tarihi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bir Anket. (1948). *İş ve Düşünce*. (sayı:88), s.263.
- Bir Fakültedeki Bir Teşebbüse Dair. (1965). *İş ve Düşünce*.31(250), 15-21.
- Bolay, S. H. (2005). Fikir Dergileri, *Türk Yurdu*, 25(213), 20-23.
- Celep, C. (1995). Halk eğitimi. (2. Baskı). Ankara: Personel Eğitim Merkezi Yayın
No:22.
- Cicioğlu, H. (1985). Türkiye Cumhuriyetinde ilk ve Ortaöğretim(Tarihi Gelişimi).
(2.baskı).Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları
No.140.
- Coşkun, A. (2007). Hasan Ali Yücel. (2.baskı). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları
Yayınları.
- Çaylak, S. ve Nişancı, Ş. (2010). Türkiye’de Çok Partili Siyasal Sürece Giriş:
Demokrasiye Geçiş Mi Siyasal Rejimin Restorasyonu Mu? .A.Çaylak, M.
Dikkaya, C. Göktepe ve H. Kapu. (Editörler). *Türkiye’nin Politik Tarihi (İç ve Dış
Politika)*.İkinci Baskı. Ankara. Savaş Kitap ve Yayınevi.
- Çelik Bağcı, E. (2007). Türkiye’de Bilimsel Dergiciliğin Yeniden Yapılanması İçin Bir
Öneri, Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık 5.Ulusal Sempozyum Bildirileri,
Ankara.
- Çilingiroğlu, A. (1953). Halkevleri Hakkında. *İş ve Düşünce*, 19(138), 143-144.
- DP, imtihan geçirmeye başlıyor.(1 Eylül 1950). *İş ve Düşünce*, s.1.
- DP ve Kültür Politikası. (1 Şubat 1954). *İş ve Düşünce*,s.1.
- Dedeoğlu, R. (1948). Muallimlerin Çocukları İçin Çocuk Bakım Evleri. *İş ve Düşünce*,
14(84), 169-173.
- Duman, A. (1999). Yetişkinler Eğitimi. (1. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Dursunoğlu, C. (1956). Bir Memlekette Yabancılar Üniversite Kurabilir Mi?. *İş ve Düşünce*, sayı:181, sayfa:8-9.
- Düzgün, D. (1990). Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor ve Halk Edebiyatı İle İlgili Çalışmaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Eren, M. (2007). Laiklik Açısından Demokratik Parti Dönemi Milli eğitim Politikaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergin, N. (1968). Arifiye Öğretmen Okulu. *İş ve Düşünce*.33(261), 17-41.
- Erişirgil, E. (1951). Talim ve Terbiye Heyetine Nasıl Bir Mahiyet Vermeli?. *İş ve Düşünce*, 17(123), 196-197.
- Erkal, M. E. (Nisan 2000). Ölümünün 26. Yılında Sosyolog Ord. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, *Türk Yurdu*, 20(152), 5-7.
- Erkün, S. Ş. (1945). Dicle Talebe Yurdu. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 8-15.
- Esen, M. (1959). Zekaca Geri Çocukların Talim ve Terbiyesi ve Buna Mahsus Müesseseler. *İş ve Düşünce*, 25(209), 7-8.
- Eski İmam-Hatibi'nden Ziraat Fakültesine. (1 Mart 1968). *İş ve Düşünce*,s.1.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1941). Politika ve Lisan. *İş ve Düşünce*, (sayı:26), 1.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1941). Üniversite ve Memleket. *İş ve Düşünce*, (sayı:26), 1.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1945). Halk Fırkası ve Okuyan Gençlik. *İş ve Düşünce*, 11(50-51), 1-2.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1945). Talebe Yurtları ve Meselesi. *İş ve Düşünce*, 11(50-51), 66-68.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1946). Geçen Yılların Fikir Hayatı. *İş ve Düşünce*,12(53), 2-5.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1946). Baltacıoğlu'nun Saçmaları. *İş ve Düşünce*,12(63-64), 27.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1947). Milli Terbiye Meselesi. *İş ve Düşünce*, 9(35-36), 248-308.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1947). Yabancı Dil Meselesi. *İş ve Düşünce*, 13(71), 8-10.

- Fındıkoğlu, Z. F. (1947). Türk Maarifçiliğinde Uyanıklık Hareketleri. *İş ve Düşünce*, 13(72), 7-8.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1947). Orta öğretime Dair Alaka Uyandıran Bir Açık Mektup. *İş ve Düşünce*, 13(73), 16-18.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1948). Kazım Karabekir Paşa ve Köy Enstitüleri. *İş ve Düşünce*, 16(78), 18-22.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1948). Muallimlerin Teşkilatlanması. *İş ve Düşünce*, 14(83), 152-154.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1948). Yüksek Muallim Mektebi. *İş ve Düşünce*, 16(88), 259-260.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1948, Ağustos). Robert Kolej'in LXXXV.ci Senesi Münasebeti İle Bir Hitabe, İstanbul.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1949). Köy Enstitüleri Bayramı. *İş ve Düşünce*, 15(95), 152-153.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1950). Dil Meselesi. *İş ve Düşünce*, 16(108), 147.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1950, Aralık). Dr. Halil Fikret'in Bir Yazısı Münasebeti İle. *İş ve Düşünce*, 16(112), 221-222.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1950). Heyecanlı Bir Geçmiş Hüzün Verici Bir Realite Karşısında: Dr. Halil Fikret'in Bir Yazısı Münasebetiyle. *İş ve Düşünce*. 16(112), 221-222.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1964). Memleketimizde Bir Alman Sosyologu. *İş ve Düşünce*. 30(245), 22.
- Göktepe, C (2010). Demokrat Parti Dönemi İç ve Dış Siyasi Gelişmeler (1950-1960). A.Çaylak, M. Dikkaya, C. Göktepe ve H. Kapu. (Editörler). *Türkiye'nin Politik Tarihi (İç ve Dış Politika)*. İkinci Baskı. Ankara. Savaş Kitap ve Yayınevi.
- Göktepe, C (2010). Türkiye'de 27 Mayıs Darbesi Sonrası İç ve Dış siyasi Gelişmeler (1961- 1964). A.Çaylak, M. Dikkaya, C. Göktepe ve H. Kapu. (Editörler). *Türkiye'nin Politik Tarihi (İç ve Dış Politika)*. İkinci Baskı. Ankara. Savaş Kitap ve Yayınevi.

- Güçlü, M. (2011). Eğitim Hareketleri Dergisi'nin Eğitim Sorunları Açısından Değerlendirilmesi.(1955-1980). Yayımlanmamış Doktora Tezi.Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güngör Ergen, N. (Ocak 2008). Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Türkiye'de Sosyoloji (İsimler – Eserler) 1, Derleyen: M. Çağatay Özdemir, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Güngör Ergen, N. (2002). Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Türk düşünce Tarihindeki Yeri, Doğumlarının 100.Yılında Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ve Hilmi Ziya Ülken, Editör: Nevin Güngör Ergen, Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Güngör Ergen, N. (1991). Kültür-Eğitim-Dil Üzerine Görüşleri İle Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu. Kültür Bakanlığı, Kültür Eserleri 167.Ankara: Sistem Ofset.
- Halil, A. (Haziran 1960). Yeni Bir Seferberlik. *İş ve Düşünce*. 26(225-226), 10.
- Halk Fırkası ve Okuyan Gençlik. (1945). *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 1-2.
- Hamzaoğlu, İ. (1958). Ziya Gökalp'ta Dil Meselesi. *İş ve Düşünce*, 14(207-208), 10-13.
- Hatiboğlu, M. T. (2000). Türkiye Üniversite Tarihi. (2.Baskı). Ankara: Selvi Yayınevi.
- Hazin Bir Yıldönümü ve Bir Yazı. (1950). *İş ve Düşünce*.16(110), 190-191.
- Heşapçioğlu, M. ve Deniz, L. (2008). Eğitim Tarihine İlişkin Süreli Yayınlar, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 6(12), 539-552.
- Hikmet, A. (1945). Muhtelif Talebe Yurtları. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 31-38.
- Hony, H. C. (1948). Yeni Türkçe (çev. H. Sait). *İş ve Düşünce*, 14(80), 86-91.
- Hukuk Lisanımızın Sadeleştirilmesi. (1943). *İş ve Düşünce* (sayı 33), s. 47-49.
- İ. ve D.(1 Mayıs 1957). Terbiye Buhranı. *İş ve Düşünce*(sayı 189), s.1.
- İ. Ve D. (Haziran 1968). Bir Soysuzlaşmanın Anatomisi. *İş ve Düşünce*, 33(262), 1-2.
- İ.Ş (1946) İlim ve Siyaset. *İş ve Düşünce*, 12(53), 1.
- İ.Ş (1949). Köy Enstitüleri Bayramı. *İş ve Düşünce*. 15(95), 152-153.

- İ.Ş (1951). Utanmak. *İş ve Düşünce*. 17(120), 1.
- İ.Ş (1954). Yine O Müzmin Dil İşi. *İş ve Düşünce*, 20(154), 1.
- İ.Ş (1954). Bir Teşebbüs Daha. *İş ve Düşünce*, 20(154), 2.
- İdil, R. (1950). Madalyanın Tersisi. *İş ve Düşünce*, (sayı:102), s.35-39.
- İlk Mektep Hocaları Böyle Müdafaa Edilir.(1950). *İş ve Düşünce* (sayı:11), s.190.
- İsviçre’de Bir Rektör. (1952). *İş ve Düşünce* (sayı 129), s.1.
- İnal, K. (2008). Eğitim ve İdeoloji, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Kadıoğlu, A. (1945). Resmi Talebe Yurtları. *İş ve Düşünce*.11(50-51), 5-7.
- Kanad, H.F. (Şubat 1966). Kısaltılmış Pedagoji. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Kaptan, S. (Haziran 1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. (11.baskı). Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Kargın, T. (2003). Cumhuriyetin 80. Yılında Özel Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, sayı:160.
- Katoğlu, M. (1997). Cumhuriyet Türkiye’sinde Eğitim, Kültür, Sanat.Sina Akşin(yayın yönetmeni). *Türkiye Tarihi 4*.Beşinci Baskı.İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kessler, G. (1945). Talebe Yurtları. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 50-51.
- Koçak, C. (1997). Siyasal Tarih(1923-1950). Sina Akşin (yayın yönetmeni). *Türkiye Tarihi 4*. Beşinci Baskı. İstanbul. Cem Yayınevi.
- Kurtkan Bilgeseven, A. (1987). Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu. (1.baskı). Kültür Bakanlığı Yayınları: 813, İstanbul: Oğul Yayıncılık.
- Lütfi, Ö. (1948). İslam Memleketleri İle Kültür Münasebetlerimiz. *İş ve Düşünce*,14 (82). 133-136.
- Muallim Cevdet (1934). Türkiye’de İlk Avrupai Fen Kitapları.*İş ve Düşünce*, sayı:1, s.42-45.
- Muallim Mektepleri Hakkında. (Haziran 1956). *İş ve Düşünce*, 22(178), 15.
- Mugalata Numuneleri. (1947). *İş ve Düşünce*. 13(72),1.
- Nadi, N. (1959). Atatürksüz Atatürk Üniversitesi. *İş ve Düşünce*. 25(210-213), 10.
- N.İ (1948). Mekteplerde Terim Meselesi. *İş ve Düşünce*, 14(83), 158-159.

- N.İ (1950). Dil Garibeleri. *İş ve Düşünce*, 14(102), 47.
- Olupbitenler: Dil İşi, Capon İşi. (1951). *İş ve Düşünce* (sayı:119), s. 143.
- Olupbitenler: Güzel Bir Örnek. (1947). *İş ve Düşünce* (sayı: 76), s. 26.
- Olup bitenler: Neo-Türkçe (Şubat 1947).*İş ve Düşünce* (sayı 65- 66), s. 17-18.
- Olupbitenler: Türkçeye Hürmet: IV. (1940).*İş ve Düşünce*,(sayı:22), s.62-63.
- Olupbitenler: Türkçeye Hürmet: VIII. (1942). *İş ve Düşünce*,(sayı 29), s.67-68.
- Olupbitenler: Türkçeye Hürmet: XI. (1943). *İş ve Düşünce*,(sayı 33), s.49-52.
- Olupbitenler: Türkçeye Hürmet:XII .(1945). *İş ve Düşünce*. (sayı:31), 42.
- Olupbitenler: Türkçeye Hürmet. (1947). *İş ve Düşünce*,(sayı 65), s.29.
- Ortaylı, İ. (Ocak 2011). Türkiye'nin Yakın Tarihi, (7.Baskı),İstanbul:Timaş Yayınları.
- Ortaöğretime Dair Alaka Uyandıran Bir Açık Mektup.(1947). *İş ve Düşünce* (sayı 73), s.16.
- Öz, M. (1959). Vatandan Gelen Ses. *İş ve Düşünce*, 25(210-213), 5-6.
- Özbilgen, T. (1955). Her Anne- Baba- Öğretmen Neler Bilmelidir?. *İş ve Düşünce*,sayı 163, sayfa:38.
- Özdemir, H. (1997). Siyaset Tarihi (1960-1980).Sina Akşin (Yayın Yönetmeni).*Türkiye Tarihi 4*.Beşinci Baskı. İstanbul. Cem Yayınevi.
- Özkan, S.(Mart 2008). Türk Eğitim Tarihi, (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, H. (1993). Eğitim Sosyolojisi. (8.baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- Partiler ve Programları.(1 Ağustos 1950). *İş ve Düşünce*, s.1.
- Prof.J. Deny ve Türk Dil Kurumu. (1964). *İş ve Düşünce*, 30(248), 2-5.
- R. H. (1947). Güzel Bir Örnek. *İş ve Düşünce*, 13(76), 26-27.
- Raşit, M. (1946). Köyün İç ve Dış Hayatının Bütünlüğü. *İş ve Düşünce*. 12(63-64), 5-7.
- Safi, İ. (2005).Türkiye'de Muhafazakârlığın Düşünsel – Siyasal Temelleri ve Muhafazakâr Demokrat Kimlik Arayışları. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Safa A. ve Çetin H. (1945). Talebe Pansiyonları. *İş ve Düşünce*.11(50-51), 45-48.

- Sakaoğlu, N. (1992). Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi (Cep Üniversitesi). (1. baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- San, S. (1951). Öğretimde Kullanılabilirliği Bakımından Bilmeceler. *İş ve Düşünce*. 17(123), 62-67.
- Sandalcı, E. G. (1959). Gecekondu Üniversitesi. *İş ve Düşünce*. 25(210-213), 11.
- Saymen, F.H. (1953). Ana Babanın Çocuklara Karşı Olan Vazifeleri. *İş ve Düşünce*, 19(11), 172-186.
- Seydi, S (2010). 1939-1945 Dönemi İç ve Dış Politika. A.Çaylak, M. Dikkaya, C. Göktepe ve H. Kapu. (Editörler). *Türkiye'nin Politik Tarihi (İç ve Dış Politika)*. İkinci Baskı. Ankara. Savaş Kitap ve Yayınevi.
- Sezai, V. (1959). Üniversite İhtiyacımız. *İş ve Düşünce*, 25(210-213), 8-9.
- Sezer, İ. (2005). İsmet İnönü Döneminde Eğitim ve Kültür Politikaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Suat, E. H. (1960). Öğretici Ordusunu Nasıl Yetiştirmeli?. *İş ve Düşünce*. 26(223-224), 6.
- Şimşek, H. (2001). XIX.Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve eğitsel İşlevleri Üzerine, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:151.
- Üstündağ, Ü. (1950). John Dewey. *İş ve Düşünce*, 16(101), 2-4.
- Taşdemirci, E.(1999). Yüzyılımızın Başından Günümüze Kadar Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sisteminde Çağdaş Pedagoji Akımları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı:8
- Tanilli, S. (2009). Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?. (6.baskı). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Terbiye Buhranı. (1 Mayıs 1957). *İş ve Düşünce*, s.1.
- Tonta, Y. ve Al, U. (2006). Türkiye’de Dergi Yayıncılığı Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma: Yayımlanan Makalelerin Dergi, Yazar ve Konu Yönünden İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Bölümü, Ankara.
- Tuna, O. (1945). Yüksek Tahsil Gençliği ve Barınma Meselesi. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 57-58.
- Tunaya, T. Z. (1945). İstanbul’da Yüksek Tahsil Meselesi. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 59-61.

- Tunçay, M.(1997). Siyasal Tarih (1950-1960).Sina Akşin(Yayın Yönetmeni). *Türkiye Tarihi 4*.İstanbul. Cem Yayınevi.
- Turan, O. (1957). Bugünkü Türkiye’de dini Terbiye Meselesi. *İş ve Düşünce*, 23(187-188), 2.
- Turan, O. (1959). Türk Dilinin Müdafaası. *İş ve Düşünce*, 25(216-217), 2-4.
- Turgut, E. (1998). Halkevleri ve Halkeğitimi(1932- 1950). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tügay, R. T. (1943). Üniversite Talebe Birliği ve İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti. *İş ve Düşünce*. (sayı: 33), s.45-47.
- Türk, E. (1999). Türk eğitim Sistemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türkdoğan, O. (2002). İkinci Kuşak Türk Sosyolojisinde Fındıkoğlu’nun Yeri, Doğumlarının 100.Yılında Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ve Hilmi Ziya Ülken, Editör: Nevin Güngör Ergan, Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Tütengil, C. O. (1948). Köy Enstitülerinde Tamamlayıcı Kurslar. *İş ve Düşünce*,16(88), 256-258.
- Tütengil, C. O. (Mayıs 1950). Hayat Karşısında Üniversiteler. *İş ve Düşünce*,20(153), 10-11.
- Tütengil, C. O. (1950). Köy Enstitülerinde Sosyoloji Öğretimi. *İş ve Düşünce*, 15(104), 66-67.
- Tütengil, C. O. (1958). Öğretmenin Okul dışındaki Çalışmaları. *İş ve Düşünce*, 24(204-205), 2.
- Tütengil, C. O. (1959). Atatürk ve Doğu Üniversitesi. *İş ve Düşünce*, 25(210-213), 14-15.
- Ural, O. Ve Ramazan, O. (2007). Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi, temel sorunlar ve çözüm önerileri: Türkiye’de okul öncesi eğitimin dünü, bugünü ve yarını. Ankara: TED Yayınları.

- Ünsal, N. (1945). C.H.P Erkek Talebe Yurdu. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 23-26.
- Variş, F. (1981). Eğitim Bilimlerine Giriş. (2.baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi eğitim Fakültesi Yayınları No: 98.
- Yaşayan Halk Şairlerimiz. (1945). *İş ve Düşünce*,(sayı:42),s.34.
- Yüksek Muallim Mektebi. (1948). *İş ve Düşünce*. 16(88), 259.
- Yıldırım, A. , Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (5.baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Z. F. (1942). Türkiye Maarif Tarihi. *İş ve Düşünce* (sayı:30-31), s. 197-201.
- Z. F. (1945). Talebe Yurtları Meselesi ve Matbuatımız. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 66-68.
- Z. F (1950). Dil Meselesi. *İş ve Düşünce*,16(108), 147.
- Zoroğlu, M. (1945). Üniversite Talebe Birliği Yurdu. *İş ve Düşünce*. 11(50-51), 16-22.
- 80.000-30.000 = 50.0000. (1970). *İş ve Düşünce*. 35(271),1.

YAZAR	MAKALE SAYISI
Abidin Daver	1
Adile Ayda	1
Adnan Ötüken	1
Ahmet Ağaoğlu	1
Ahmet Ardel	3
Ahmet Caner	1
Ahmet Cevat Emre	1
Ahmet Emin Yalman	1
Ahmet Halil	36
Akif Güner	1
Albert Dauzat	1
Alexandre Vexliard	1
Alfred Auvy	1
Alfred Isaac	1
Ali Fuat Başgil	2
Ali Haydar	1
Ali İhsan Yavuz	1
Ali Karakurt	1
Ali Nüzhet Göksel	4
Ali Rıza Dursunkaya	1
Alp Zirek	1
Akdes Nimet	1
Amiran Kurtkan	8
Andre Hauriou	1
Andre Pierre	2
Andreas B. Schwarz	2
Anne Elizabeth Prelot	1
Arif Hikmet	1
Asım Süreyya İloğlu	1
Avni Özsun	2
Aykut Kazancıgil	1
A. Adnan Adıvar	5
A. Aslanoğlu	1
A. Çilingiroğlu	3
A. Gabriel	1
A. Güçtekin	1
A. Hidayet	1
A. İnanç	2
A. Isaac	1
A. Kadioğlu	10
A. Rustov	1
A. Zeki Velidi	3
A.H	32
A.K	1
Bahadır Dülger	1
Bedia Akarsu	1
Bedri Hızıroğlu	1

Behçet Kemal	1
Bürhan Felek	3
B. Mirza Hayit	1
B.S	2
Cahit Okurer	3
Cavit Oral	2
Cavit Orhan	6
Cavit Orhan Tütengil	14
Çataloğlu Vedat	1
Cemaleddin Server Revnakoğlu	3
Cemil Meriç	1
Cemil Sena	1
Cevat Dursunoğlu	1
Cevat Geray	2
Cevdet Canbulat	1
Charles Fourier	2
C. Bougle	1
C.G.	1
D. Nadi Abaloğlu	1
D.L	7
Ekmel Zâdîl	1
Ekmekçioğlu İ. Hakkı	1
Emin Ali	2
Erhan Löker	1
Ernest Reuter	1
Ernst E. Hirsch	2
Esat Tekeli	3
Ethem Nahit	1
E.A	1
E.F	1
Fahreddin Kerim	1
Fahri H. Armaoğlu	1
Faik Kayalı	1
Faruk Sümer	1
Fasih İnal	1
Fatma Aliye	1
Feridun Ergin	1
Ferit Hakkı	1
Ferit H. Saymen	4
Feyzullah Doğruer	1
Feyyaz Anıl	1
Fındıkoğlu Z. Fahri	92
Fındıkoğlu M. Şahap	1
Fuat Köprülü	1
F. Ecevit	1
F. Karakoyunlu	2
F. Saatçioğlu	1
F. Tevetoğlu	1

F.G.	1
F.L.K	1
F.Z.F.	3
Gerhard Kessler	9
Gertrud Isaac	1
Giorgio Del Vecchio	1
G. İnanç	1
Hakkı Kamil Beşe	1
Hakkı Süha	1
Halide Edip	2
Halil Ayhan	1
Haliloğlu	1
Halil Nimetullah	1
Halis Özgü	1
Haluk Y. Şehsuvaroğlu	1
Hatemi Senih	2
Hatiboğlu Ali	1
Haydar Kazgan	4
Hıfzı Tevfik	1
Hıfzı Veldet	2
Hidayet Aydın	2
Hikmet Baş	1
Hilmi Ziya Ülken	7
Hulki Çankaya	2
Hüseyin Avni Göktürk	1
Hüseyin Fehmi	3
Hüseyin Namık	1
H. Refik Ertuğ	1
H. Wolfer	1
H.G.	1
H.İ.	1
H.S.	1
H.S.G	1
H.T	1
H.Z.	1
İbrahim Budak	1
İbrahimhakkıoğlu M. Hakkı	1
İ. Löker	1
İ ve D.	18
İ.A.	2
İ.K	1
İ.M	9
İ.Ş	69
İbrahim Alâeddin	1
İbrahim Budak	1
İbrahim Edhem	1
İbrahim Kafesoğlu	1
İsmail Aras	1

İsmail Habib	1
İsmail Eren	1
İsmail Hakkı Karafakih	1
İsmet Giritli	1
İ. Halit	1
Julius Hirsch	1
J. Lacroix	1
Kadri Sencer Kedelbaş	1
Kamil Akol	1
Karl Jahn	1
Kazım Kip	1
Kazım Zafir	1
Kemal Tosun	1
Kerim Sadi	1
Kerim Yund	3
Kırzioğlu Fahreddin	2
Kovacıoğlu	1
Kumahmetoğlu Naci	5
K. İsmail Gürkan	1
K.A.	2
K.I	1
K.M.	1
Lucien Laurant	1
Lütfü Musluoğlu	2
Mecdut Mansuroğlu	2
Mehmet Baydar	1
Mehmet Emin	1
Mehmet Eröz	5
Mehmet Kardeş	2
Mehmet Kemal Yanbeğ	1
Mehmet Oluç	1
Mehmet Tabak	1
Mehmet Ali Ayni	2
Mehmet Bayhan	1
Mehmet İzzet	2
Mehmet Nusra	1
Mehmet Tabak	1
Metin Doğanalp	1
Mithat Cemal	1
Mithat Özkök	2
Muhiddin Sart	1
Mhlis Efe	1
Muhtar Yazır	1
Musa Carullah	1
Mustafa E. Erkal	1
Mustafa Emil Elöve	1
Mustafa Rahmi Balaban	2
Mustafa Şekip Tunç	9

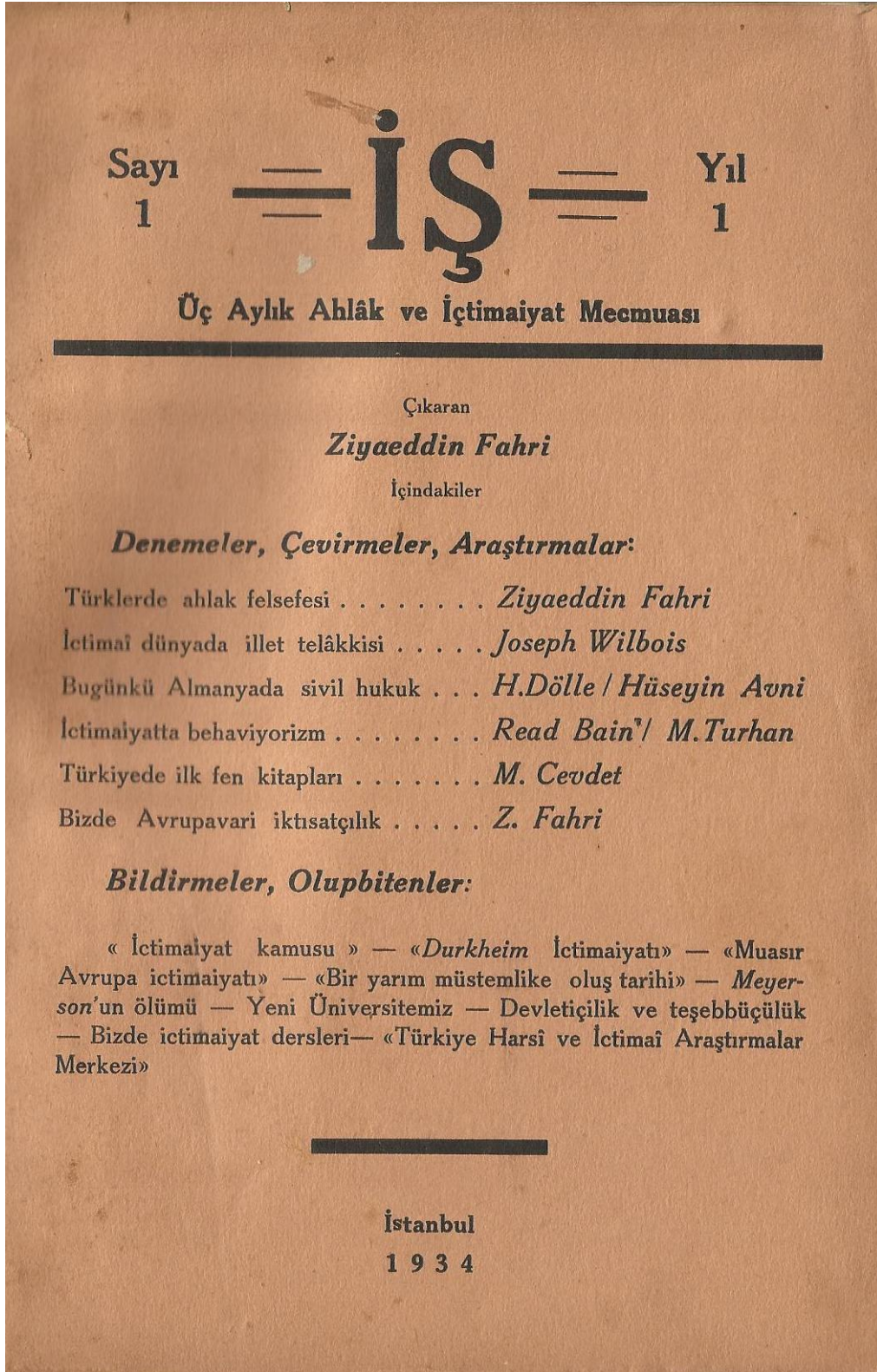
Muştak Sıtkı Dursunoğlu	1
Muzaffer Saygılı	1
Mükrimin Halil	2
Mümtaz Turhan	1
Mrinalini Sarabhai	1
M. Ali Gökberk	3
M. Bayrakoğlu	1
M. Çilingiroğlu	1
M. Devecioğlu	2
M. Doğruer	1
M. Ergun	1
M. K.Kaday	1
M. Mermi	1
M. Rasim Özgen	1
M. şemsettin	1
M. şevket İbşiroğlu	1
M.G.	1
M.İ.	1
M.K	1
M.O. Koyunhisarlıoğlu	16
M. Serçinlioğlu	2
Naci şensoy	1
Nadi Doğan	1
Nadir Nadi	2
Nalbantoğlu Hakkı	2
Nalbantoğlu Hıfzı	1
Namık Zeki Aral	1
Nazan Göknil	1
Necdet Gürcan	1
Necdet Sancar	1
Necip Yağmurdereli	2
Neriman Kitapçı	1
Nevzad Yalçintaş	1
Nihat Sami	2
Niyazi Ahmet Banoğlu	1
Niyazi Okay	1
Niyazi Ramazanoğlu	1
Nureddin Ergin	2
Nusret M. Ekin	1
Nusret Namık	1
N. R. Balcıoğlu	1
N. şazi Kösemihal	1
N.A	6
N.İ	19
N.O	1
N. Tarıman	1
Oğuz Arı	3
Orhan Çevik	1

Orhan Dursunkaya	1
Orhan Erdenen	1
Orhan İzzet	1
Orhan Tuna	37
Orhan Türkdoğan	1
Osman Tolga	3
O. Rescher	1
O.A.	1
O.D	1
O.T	6
Ömer Celal Sarç	1
Ö. Akın	1
Ö. Ziya	1
Paul Santy De Chalon	1
Peyami Safa	2
P. Kemal	1
Refi Cevat	1
Remzi Saka	3
Reşit Saffet Atabinen	2
Rıfki Olgun	1
Rıza Ruşen	1
Ruhan Coşkun	1
Runciman	1
Rükneddin Tözüm	1
R. Ayhan	2
R. Çavlı	2
R. Dursunkaya	1
R. Ekrem	1
R. Fethi	1
Sabri Girişmener	1
Sadi Koçaş	1
Sadreddin Celal	1
Sadrettin Pasinler	2
Safa Şevket Erkün	5
Saffettin Pınar	3
Sait Güran	1
Salih San	3
Samih Nafiz	1
Samsunluoğlu Ömer Akbulut	1
Selahattin Çoruh	1
Selami Seyfi	1
Seyfettin Pınar	1
Sıddık Sami Onar	3
Sıtkı Dursunoğlu	1
Sulhi Dönmezer	3
Süleyman Arısoy	1
Süleyman Nazif	1
Süreyya Karakadılar	2

Süreyya Şehitoğlu	1
S. Agapitidis	1
S. Fikri Ertuğ	1
S. Naci	1
S. Türkmen	1
S.E	1
S.E Siyavuşgil	1
S. Karahasan	3
S.Ş. Ansoy	1
S.P.	1
Şahabeddin Fındıkoğlu	1
Şakir Berki	1
Şemsettin Kutlu	1
Şerafettin Turan	1
Şevket Evliyagil	2
Şiranizade Rıza	1
Şükrü Elçin	1
Şükrü Gürpınar	1
Şükrü Kuder	1
Tahir Çağatay	1
Tahsin Aksoyoğlu	1
Tahsin Demiray	1
Takiyettin Mengüçoğlu	1
Tarhan Toker	1
Tarık Özbilgen	7
Tarık Z. Tunaya	1
Tayfun Sökmen	1
Tayyar Fettahoğlu	1
Tezer Taşkiran	1
Toker Dereli	1
Tunaoğlu Ahmet Refik	2
Turan Bingöl	1
Turgut Arcasoy	1
Turgut Günel	1
Turgut TONUÇ	1
T. Adam	2
T. Weman	1
T.O.	1
T.Ö	1
T.L	4
U.N.	2
U.S.	2
Ü.M	1
Vecdi Aral	2
Vedat Çataloğlu	1
Vedat Nedim Tor	1
Von Flügge	1
V.G.	2

W.H. Beveridge	1
W. Kranz	1
W. Röphe	2
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	1
Yaşar Tanrıcut	2
Yınançoğlu Mükrimin Halil	2
Yiğit Dedeoğlu	2
Y. Bülent Bakiler	1
Y. Rıdvan	1
Y. Yaşar	1
Z.Gökalp	1
Ziya Talat	1
Ziya Tataç	5
Ziyaeddin Babakurban	1
Z. Nebioğlu	3
Z.F	21

Ek 2. Derginin İlk Sayısının Türkçe Kapağı

Ek 2. Derginin İlk Sayısının Fransızca Kapağı

